



## **Theologiae Spiritualis Scholasticæ Et Moralis Tomvs ...**

Ad Mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti D. Augustino Conformem

In quo tractatur de Providentia Divina, Prædestinatione & Reprobatione.

Item de Fide Divina, ejus veritate, obscuritate & credibilitate

**Bosco, Jean a**

**Antverpiae, 1686**

Sectio IV. De credibilitate fidei.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73708)



voluntas autem regulariter non imperat assensum fidei humanæ, vel etiam ex motivo probabili, nisi in defectum motivi evidentis; quia cum assensus probabilis, vel fidei humanæ expositus sit de se periculo fallibilitatis, seu fallitatis, saltem quoad objectum formale, non vult homo ejusmodi periculum subire sine necessitate, atque ideo non vult recurrere ad huiusmodi probationes, nisi in defectum probationis evidentis. Hæc tamen repugnantia (inquit Cardin.) non videtur esse talis & tanta, ut non possit etiam tunc voluntas imperare, si velit, assensum ex motivo fidei humanæ; quod revera aliquid aliud lumen affert, licet tenue, ad illuminandum objectum Conclusionis, cujus veritas adhuc non possidetur plenè ab intellectu; atque ita aliquando, ut complacere amico, poterit propter ejus etiam testi-

monium intellectus credere ex imperio voluntatis id, quod ex argumento evidenti aliunde mediare credit. Sic ille. In mea sententia falsum est, quod motivum fidei non possit determinare intellectum se solo ad assensum.

Plura hic possent dici de combinatione actus fidei cum actu opinionis, & scientiæ, sed lubens ea prætereo; quia est quæstio merè speculativa, inutilis planè sive ad cognoscendum Deum, seu ad eum amandum; atque adeo potius pertinet ad Philosophos, quam ad Theologos; credo planè, quod ea, quæ hæcenus dicta sunt, sufficiunt ad intellectum eorum, quæ in progressu de fide infusa, seu Theologica adhuc disputanda sunt, inter quæ primò occurrit credibilitas fidei, pro qua instituitur.

78.

## SECTIO QUARTA DE CREDIBILITATE FIDEI.

**E**X infallibili veritate fidei, de qua tractavi Sect. 2. & ejus obsequitate, quam explicui Sect. 3. oritur controversia, seu disputatio de credibilitate fidei, hoc est, quoniam assensus fidei est certissimus, juxta se obsequitur, quæritur, utrum objectum ejus oporteat esse evidenter credibile, ita ut quilibet fidelis, antequam fide divina credat, debeat certò ac evidenter cognoscere obligationem tale objectum credendi firmissimè, certissimè, & super omnia. Pro resolutione ponitur

### CONCLUSIO I.

In intellectu credentis fide divina prærequiritur cognitio certa, & evidens credibilitatis objecti.

**H**æc Conclusio indiget multa explicatione, ut probè intelligatur. Atque in primis quæri potest, quid sit illa credibilitas objecti fidei, sive quid sit objectum aliquod esse credibile; nec tantum simpliciter credibile, sed evidenter, & certò credibile. Secundò, quæ sit hæc certitudo & evidentia, an metaphysica, physica, aut moralis; absoluta debeat esse, an sufficiat respectiva. Enimvero cum objectum fidei infusæ in se non videatur, neque etiam revelatio ipsa evidenter cognoscatur, saltem communiter, ut emanans à Deo, nec Deus ipse ut revelans, & testificans, oportet, ut totum objectum credendum alio modo proponatur, & offeratur intellectui, ut circa illud

Tomas II.

versari; & assensum præbere valeat. Et verò quis iste modus? Quo utique totum objectum credendum proponitur, & offertur intellectui, tamquam evidenter credibile, juxta illud Psal. 92. v. 5. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Et ipsa Veritas æterna Christus Joan. 15. S. Script. v. 22. ait: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo, scilicet infidelitatis.* Quidni ergo mysteria fidei debeant esse evidenter credibilia, id est, proponi per talia motiva, ut homo non habeat excusationem de peccato, si eis discedat? Hinc Apostolus ad Hebr. 2. v. 3. & seq. *Quomodo nos effugiemus (ultionem divinam) si tantam neglexerimus salutem? ... Contestante Deo signis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus Sancti distributionibus secundum suam voluntatem.*

Hæc est illa evidentia credibilitatis, quæ debet præcedere actum fidei, ne alioquin merito nobis dicatur, quod scriptum est Ecclesi. 19. v. 4. *Qui credit cito, levis corde est.* Nam ille cito credit fide infusa, qui non habet talia motiva, quæ evidenter, & certò ostendant, objectum propositum non solum posse, sed debere firmissimè, certissimè, & super omnia alia credi. Ideo ergo de facto omnia, quæ credimus fide infusa, sunt evidenter credibilia, quia fides infusa non potest aliter ad suum objectum tendere; cum ejus actus sit firmissimus, & certissimus, & super omnia alia, qualis non est assensus tantum probabilis, id est, circa objectum tantum probabiliter revelatum. Ratio ergo Conclusionis nostræ desumitur ex natura fidei infusæ; quippe voluntas credendi hæc fide non est credendi utrumque, sed, sicut statim dictum est, firmissimè, & super omnia, ac non obstante quovis alio motivo, quod in

3.  
Debet præcedere actum fidei.

Idque ex natura fidei infusæ.  
Lugo.

Z z 2

con-



contrarium adduci posset; jam autem imprudens foret, qui taliter vellet credere aliqua, ad quæ credenda non habet nisi probabilia motiva, sive probabiliter non habet motiva sufficientia; eo maxime, quod materiæ gravitas, & necessitas majorem discussionem, & deliberationem postulet. Ita probat nostram Conclusionem (quam & ipse docet) Card. disp. 1. Sect. 1. num. 4.

4. Probabilis  
autem  
credibilitas  
non sufficit  
ad fidem  
Lugoni.

Alioquin (inquit ille) si cum probabilitate solum credibilitatis crederet aliquis, non teneretur, instante morte, perseverare in fide; posset enim tunc sequi iudicium probabile contrarium, dictans, non adesse motiva sufficientia ad credendum; & inculpate fidem negare, quod repugnat: fides enim Christiana eâ firmitate assentitur suo objecto, ut simul profiteatur obligationem non recedendi, aut dissentienti; sed credit esse adeo verum, ut nullo modo negandum sit. Ad volendum autem hoc modo credere, manifestum est, non sufficere iudicium probabile; nam, stante probabilitate contrarii iudicii, dictantis, licere dissentire, non potest quis certo asserere, hic & nunc non licere negare hoc objectum. Confirmatur, & explicatur: quia si daretur aliqua virtus, quæ solum inclinaret ad obediendum Superiori, certo & evidenter præcipienti, & ejus motivum esset fugere inobedientiam contra certum Superioris præceptum: tunc sanè hæc virtus non posset operari ex assensu, solum probabiliter proponente præceptum, & obligationem obediendi: ergo, cum fides sit virtus inclinans ad credendum ea solum, quæ negare non possumus, repugnat dari voluntatem credendi ex iudicio, solum probabiliter dictante talem credibilitatem; quia eo ipso non manet hic, & nunc obligatio simpliciter non dissentiendi. Hactenus Eminentiſſimus.

Fides inclinat  
ad credendum ea  
sola, quæ  
negare non  
possumus.

5.

Sed enim, dicit aliquis: videtur petere principium; hoc enim est, quod quaeritur; an intellectus credentis fide infusa debeat dictare certam, seu evidentem credibilitatem, & non sufficiat probabile iudicium obligationis credendi. Prorsus id quaeritur: ergo proponendum est. Planè; sed non ex alio, quam ex natura fidei. Quis enim probat, hominem esse animal rationale, & brutum esse animal irrationale, nisi quia hoc est hoc, & illud est illud? Igitur hic non requiritur alia probatio, nisi quia fides est fides, id est, assensus certissimus, ac firmissimus, nec non obscurus propter auctoritatem divinam, sive, ut Apostolus ait ad Hebr. 11. v. 1. *Argumentum* (vel, ut legit Aug. *convictio*) non apparentium. Censes autem intellectum convictum, quando probabiliter tantum iudicat, aliquid esse revelatum? Et quomodo convictus, cum possit iudicare probabiliter, non esse revelatum? Itaque virtus fidei solum inclinatur ad ea, quæ negare non possumus: porro ea, quæ solum sunt probabiliter revelata, possum negare. Stat quidem, ut notat Lugo sup. num. 6, dari singulas duas opiniones

Lugo.

probabiles, quarum una asserat, altera neget obligationem secundum se ad aliquid: repugnat tamen, dari opinionem solum probabilem, quæ in præsentia alterius opposita asserat non solum simpliciter, sed hic & nunc dari obligationem operandi; quia hoc esset asserere, hic & nunc non licere oppositum; & per consequens asserere, hic & nunc non esse probabile oppositum; quod repugnat asserere, eam actu videam probabilitatem oppositæ patris. Sic ille.

Ex quo patet, quomodo Aliqui probabiliter asserant, hoc vel illud esse de fide, Alii autem probabiliter negent; solum quippe loquuntur de objecto secundum se, & in abstracto, & istud volunt esse de fide; non autem volunt, nos debere, aut posse, stare sola illa probabilitate, istud credere fide infusa. Etenim verò cum omne revelatum à Deo pertineat ad objectum materiale fidei, ut suo loco vidimus, sicut probabile est, istud objectum esse revelatum à Deo, ita probabile etiam est, pertinere ad fidem. Quia tamen ulterius requiritur, ut hic & nunc aliquid credatur de fide, quod de revelatione non possumus prudenter dubitare; ideo hic & nunc fides non extendit se ad hoc objectum; per accidens namque propter probabilitatem contrariam non potest prudenter prohiberi omnis formido circa talem revelationem; ac per hoc assensus subsequens non potest esse firmissimus, & certissimus; & ex consequenti, non potest esse verus assensus fidei infusæ, cui nequit subesse falsum, teste Trident. sess. 6. cap. 9. ibi: *Cum nullas sine veritate certitudine fidei, cui non preest fides se ipsum, se gratiam Dei esse consentum.* Constat autem, assensui circa objectum solum probabiliter revelatum posse subesse falsum. Hinc quando disputant DD. de obligatione aliorum præceptorum, & Aliqui probabiliter affirmant obligationem, vig. restituendi, Alii vero probabiliter negant; hi, qui affirmant, intelliguntur dumtaxat de per se, & quantum est ex parte objecti; non tamen intendunt, quod, etiam supposita certa probabilitate alterius sententiae, sit obligatio restituendi: hoc quippe esset manifestè falsum, & jam eorum sententia non foret probabilis: fatentur ergo, quod per accidens propter aliam sententiam hic est nunc cesset obligatio: dum aliquis in necessitate, vel ex iusta causa eam prudenter amplectitur, quæ à restitutione liberat.

Et verò quis dubitet, multos iustos habere posse probabilitatem debite contritionis, & deinde confessionis; atque adeo probabiliter scire, se includi in illa revelatione universali, quod omnes verè contriti, & confessi accipiant gratiam. Et tamen, ut statim audivimus ex Trident. acqueunt scire certitudine fidei, se gratiam Dei esse consecutos, scilicet speciali revelatione. Unde ergo aliquod singulare propter revelationem universalem credatur, oportet, ut certò & evidenter in illo includatur, ita ut non possit esse formido prudens de contrario. Vide Conclus. 3. Sect.



sect. i. Ratio ergo à priori nostræ Concl. est; quia repugnat, prudentiam dicere, obiectum illud esse dignum, quod credatur super omnia, & sine ulla formidine; quod tamen eadem prudentia iudicat respectivè ad suum subjectum probabile esse, quod sit falsum, dum iudicat, possit prudenter ipsum amplecti contrarium, ut probabile. Dico: *Respectivè ad suum subjectum*: quia non requiritur omnimoda, & absoluta evidentia; sed sufficit respectiva, id est talis, ut is, qui credit, non possit secundum suam capacitatem prudenter iudicare; oppositum esse probabile, quamvis forte alii subtilioris ingenii id possent. Alias namque rustici, & alii, qui non ita penetrant motiva fidei, nec illa omnia considerant, quæ alii docti, non haberent sufficientem evidentiam credibilitatis; ac per hoc non possent credere fide infusa, quod est maximum inconveniens; cum sine tali fide impossibile sit placere Deo. Sed contra, inquit: rusticus vel puer rudis non potest affirmare, illa motiva, v. g. auctoritatem Parochi, instructionem parentum, & similia obligare ad non formidandum de his, quæ ab ipsis proponuntur. Resp. rustici, vel puerum illum rudem non iudicare absolute, & in universum, quod motiva sibi propoita obligent quemlibet ad credendum firmiter, sed solum, quod obligent ipsum; & hoc quidem (inquit Emin. sup. num. 36.) verum & evidens est: cum enim non occurrant ei rationes, quæ homini docto occurrerent ad prudenter formidandum, non potest ipse prudenter formidare, & pro ejus capiti motiva illa fortissima sunt, quæ debilia essent in ordine ad alios. Sic ille.

Si objicias: rusticus poterit dicere: ego quidem non video, quid possim his motivis opponere; alii tamen doctiores fortasse viderent, nec, Parochi solo proponente, crederent. Item: ego quidem nunc non scio, quid opponam; erat tamen forte scientiam. Non ergo habet rusticus ille evidentiam de obligatione non formidandi, cum prudenter iudicet, hominem doctum posse fortitan adhuc prudenter formidare. Resp. Lugo sup. num. 37. si rusticus faceret illas reflexiones, jam alius esset casus. Nos, inquit ille, loquimur de rustico, cui hæc motiva insufficiunt pro ejus capiti, eumque obligant: quare debet esse talis rusticus, qui non attendat ad insufficientiam illorum motivorum pro aliis doctioribus, sed solum ad sufficientiam, quam hic & nunc habent pro ipso, sine alia reflexione, aut comparatione, quam si facere sciret, jam non esset rusticus rudis formaliter loquendo in hoc casu, nec sufficienter motivis illis obligaretur. Hæc ille. Alii putant, defectum evidentie credibilitatis in rusticis, & aliis indoctis hominibus suppleri per specialem Dei concursus. Ita Suarez disp. 4. sect. 5. num. 9. dicens. Si contingat, exteriorem prædicationem fidei, & propositionem non esse sufficientem ad formandum iudicium ita firmum, & evidens de credibilitate fidei, vel absoluta, vel comparata eum alia

doctrina; tunc per divinam inspirationem, & vocationem internam posse compleri hujusmodi credibilitatem.

Ut ut sit de hoc, quod planè incertum est, bene dicit idem Auctor num. 8. evidentiam credibilitatis non debere esse æqualem in omnibus, nec eodem modo esse postulandam in simplicibus erudentibus, ac in sapientibus: nam isti per se illam percipiunt, penetrando ejus media, & principia; illi verò in fide, & traditione Ecclesiæ, & sapientum illam participant: nam illis satis est, quod videant, sapientissimos viros, & multitudinem Christianorum hæc fidem amplecti, ut indubitam, & infallibilem, & quod audiant, illam esse confirmatam multis miraculis, & quod hoc fiat illis moraliter, & humano modo certum; ac denique quod intelligant, talem doctrinam esse consentaneam rationi, nihilque contrarium in illa inveniant: nam hæc sufficiunt, ut respectu illorum fiat doctrina fidei evidenter credibilis. Sic ille. Alii docent sufficere, ut mysterium, quod rusticus credit, possit ab homine docto & prudenti ex notis Ecclesiæ evidenter inferri; tamen ipse actualiter hoc non faciat, per hunc aut similem discursum: *Illud tantum est obiectum fide dignum, quod est omnino certum Deum dixisse: sed constat, tantum esse omnino certum Deum dixisse mysteria nostra fidei, quæ ab Ecclesia Romana tanquam credenda proponuntur: ergo ista tantum obiecta sunt fide digna, seu credibilia fide divina.* Ita videtur docere noster Del Castil. disp. 5. q. 3. n. 7. & 8.

Et num. 9. ait: iudicium credibilitatis non esse quidem in rusticis evidens reduplicativè, quia in ipsis non est illatum ex præmissis evidentibus; esse tamen evidens specificativè; quia est inferibile, & deducibile ex illis. Et per hoc distinguitur à iudicio ejusdemque alterius Sectæ; quia licet formetur aliquod iudicium de credibilitate illius à sectatoribus suis; tamen de se non est evidens specificativè, seu in potentia proxima, sicut est iudicium, quod rustici formant de credibilitate nostræ fidei, etiam si ab illo facilè separantur; quia ipsi illud non inferunt, nec sciunt, quibus præmissis infallibilibus, & evidentibus nitatur. Ita præfatus Auctor.

Si dixeris: sæpe, dum hi homines instruuntur à Parochis, ex ipsius ignorantia permixtum proponuntur falsa cum veris, tamquam dicta & revelata à Deo, quibus omnibus æquè rusticus assentitur: sed iste non potest habere evidentiam credibilitatis de falsis: ergo, cum eadem motiva habeat ad putandum esse credibilia vera, scilicet quia Parochus dicit, esse revelata à Deo, nec habebit evidentem credibilitatem de his. Respondet Del Castil. sup. num. 13. quod iudicium illud, quatenus eodem modo inclinatur ad credendum falsa, ac ad credendum vera, non est inferibile ex d. discursu, sed solum quatenus inclinatur ad credendum ea sola, quæ Ecclesia Catholica Romana proponit credenda. Unde illud iudicium, formatum à rustico de credibilitate falsorum,

9.  
Hoc planè incertum.

Rudes commode percipiunt evidentiam credibilitatis.

Del Castil.

Et specificativè, licet non reduplicativè.

10.  
Objection.

Respondet Del Castil.



quæ Parochus proposuit, solum deservit ad exulandum rusticum à peccato in fide ipso- rum; non tamen ad hoc, ut illa, quæ credit, prudenter credat, nisi tantum apparenter. Sic ille.

**11.** Sed relinquamur rusticos, & revertamur ad viros doctos, qui probe noverint omnes notas veræ Ecclesiæ, atque adeo ea omnia, quæ mysteria fidei nostræ reddunt evidenter credibilia, evidenti à utique non physica, aut metaphysica, sed morali, seu prudentiali (nam absolute omnibus notis fidei, in se consideratis posset subesse falsum) à qua licet possit dissecare intellectus humanus, non tamen intellectus prudentis; cum equidem sæpe contingat, ut viri isti disputent inter se de credibilitate alicujus objecti, his eam probabiliter asserentibus, illis eam negantibus; cur, inquam, aliquis hoc casu nequeat firmissimè credere tale objectum, exhibendo circa illud supremum cultum intellectuale, tamen possit prudenter dicere, fortasse non est verum? Sic enim potest quispiam prudenter adorare hostiam consecratam, supremum cultum patriæ ei exhibendo, licet simul possit prudenter dicere, forsitan hæc hostia non est consecrata. Resp. Cardin. sup. num. 7. disparitatem esse; quod cultus patriæ solum tendit ad exhibenda ea signa reverentiæ, quæ quidem prudenter exhiberi possunt alicui, quamdiu non constat, non esse talem personam, nec est saltem dubium morale, licet simul judicetur possibile, quod non sit talis: sicut quis licet reddat debitum conjugii, quamdiu non constat, esse alienam, licet possit simul dicere, fortasse non est conjux propter aliquod impedimentum occultum: cultus autem intellectualis fidei non potest ita exhiberi, quia ex imperio voluntatis intellectus per fidem debet credere certissimè, cohibendo positivè omnem formidinem: non potest autem voluntas prudenter cohibere formidinem, quando prudentia fatetur, posse prudenter formidari de veritate illius objecti: hoc enim esset prudentiam dictare obligationem cohibendi formidinem, quam tamen formidinem eadem prudentia dictaret esse prudentem; quod in ipsis terminis ostendit repugnantiam. Cum ergo firmitas fidei asserat obligationem cohibendi formidinem, prærequiritur talis evidentiæ credibilitatis objecti, ut, licet non appareat evidenter objecti veritas, appareat tamen evidenter tanta credibilitas, ut sit obligatio absque formidine credendi, ad quam obligationem non sufficeret iudicium solum probabile de credibilitate. Hucusque Emin.

Sicut in aliis moralibus.  
Lugo.

Hæc fundas obligationem absque formidine credendi.

**12.** Et in moralibus agendi.

Dico ego, non posse adorari hostiam absolute, de cujus consecratione est prudens ratio dubitandi; atque adeo eam adorationem deberet præcedere iudicium moraliter certum, nec posse reddi debitum conjugii, dum simul potest prudenter dicere, fortasse non est conjux propter aliquod impedimentum occultum; in his enim casibus subest conscientia dubia suspensiva, vel scrupulosa, quæ deponenda est, vel tutius eligendum. Deponenda,

inquam, debite inquirendo, an verè subest ratio prudenter dubitandi. Si post inquisitionem debitam nulla ratio appareat, est forte latratum, dubio vel scrupulo deposito, formetur conscientia recta, vel rectæ æquivalens, hoc modo: Omnis hostia valde consecrata, vel qua invincibiliter valde consecrata judicatur, est cultus patriæ adoranda: hæc est talis, ergo &c. item: Omnis legitima conjux, vel qua invincibiliter legitima judicatur, licet reddat debitum: hæc est talis, ergo. His principiis saltem confusè cognitis non debent timorati, & habebunt moralem certitudinem, imò evidentiā de licita actione, vel omissione sua. Nec verum est, quod hi, aut similes dirigantur à conscientia dubia, aut scrupulosa; sed diriguntur proximè & ultimè à conscientia recta: sicut non diriguntur à conscientia falsa aut erronea, qui ex errore, vel ignorantia invincibili & inculpabili faciunt, quod talis conscientia dicat esse licitum, cum sit à parte rei graviter illicitum; sed diriguntur proximè & ultimè à conscientia recta. Uno verbo, sola conscientia recta directè, vel saltem rem reflexè est recta moralitatis regula intrinseca. Hæc à lumine divino est, ostendens nobis bona. Hæc accuratè considerare debent immoderati conscientiarum censores, & qui facile absolvunt conscientiam falsam, & erroneam directè, dum est recta reflexè & ultimè; ita æquè facile absolvent dubiam, scrupulosam, & probabilem directè, dum est recta reflexè, & ultimè. Quam modò, innocentem tamen, & quidem nostro iudicio evidenter innocentem, in carnificina sua enormiter exerceant. Sed extra oleas cucurri, & ad evidentiā agilitatis. Redeo ad evidentiā credibilitatis, & dico: ut quis non teneatur reiterare suum Baptismum, saltem sub conditione, requiritur, ut prior Baptismus sit moraliter certus, id est, ut non sit iusta ratio dubitandi de valore prioris Baptismi. Ergo merito requiritur ad assensum fidei, quod præcedat moralis certitudo, & evidentiā credibilitatis, id est, ut non sit iusta ratio dubitandi de revelatione sui objecti. Et quomodo non est iusta ratio dubitandi, quando probabile est, non fuisse revelationem? Et quomodo est moraliter certum, cuius oppositum est verè probabile? Igitur argumentum, quod Adversarii proponunt de adoratione hostiæ consecratæ, & non iteratione Baptismi, nullius est momenti. An forte dicent, quod si non possum sub conditione adorare hostiam, quæ solum probabiliter est consecrata, & reiterare Baptismum sub conditione, quando prior solum est probabilis; sic etiam possum credere sub conditione rem probabiliter tantum revelatam? Quis unquam distinxit assensum fidei divinæ in absolutum, & conditionatum?

Dices: Aliqui docent, quod possit dari assensus prudentiæ verus, qui non sit evidens, sed solum probabilis. Deinde, quidquid sit de hoc, hoc, proponi potest per iudicium probabile, quod objectum fidei sit credendum, quod examine probabili, dato, posset esse aliud, actus fidei.



actus quasi reflexus evidens, & elicited à prudentia, dictans, hic & nunc prudenter posse nos amplecti illud iudicium probabile, & velle credere fidei mysteria; sicut etiam posito iudicio probabili de paupertate Petri, datur actus evidens prudentiæ, dictans evidenter, hic & nunc honestum esse, sequi illud iudicium probabile, succurrendo Petro probabiliter pauperi. Similes actus evidentes prudentiæ intercedunt, dum ob necessitatem, aut iustam causam quis amplectitur hic & nunc sententiam certo practice probabilem, etiam minus tutam: ita ut imprudentiæ, aut peccati rei non sint, qui tali modo practicant sententias probabiles. Resp. disparitatem esse, quòd, ut sup. dictum fuit, voluntas credendi non est credendi utrumque, sed credendi firmissimè super omnia: at verò voluntas subveniendi pauperi Petri est voluntas utrumque subveniendi, non autem subveniendi firmissimè & super omnia. Nec obstat, quòd existentia revelationis non debeat esse tam infallibilis, quàm ipse assensus fidei; quia saltem debet esse tam infallibilis, quàm potest esse, attenda conditione personæ, quæ credit, ut ita sit major proportio inter iudicium credibilitatis, & ipsam fidem.

Censet, quòd aliquis possit vocari probabiliter hæreticus, aut infidelis ex eo, quòd non credat aliquid objectum, quòd probabiliter est revelatum à Deo, & ut tale ab Ecclesia propositum. Existimas, quòd omnia, quæ solum probabiliter inferuntur ex duabus propositionibus revelatis, possint credi fide divina? Et quidni possent, si sufficiat probabilis tantum revelatio? Hoc autem non scio, aliquem hæcenus admisisse. Sed enim, urget aliquis: obligatio credendi firmissimè, potest cognosci per iudicium tantum probabile: neque enim iudicium probabile, & evidens differunt ex parte objecti cogniti; sed duntaxat per diversum modum representandi idem objectum: quidni ergo possit sufficere tale iudicium probabile ad firmissimè credendum? Pro solutione Nota ex Lugone sup. num. 12. & seqq. obligationem non includere formaliter in suo esse ipsum iudicium evidens de obligatione, cum hæc sit objectum illius iudicii, & adæquatè ab ipso condistingatur. Est autè obligatio, ut nomen ipsum importat, ligamen, quo homo videt se ligatum undequaque, ita ut omnis evadendi via ablata sit. Ut ergo cognoscatur ipsa obligatio, debet intellectus circumspicere, & videre, undique ligamen esse, nec ullam patere viam evadendi. Ad hoc autem, ut illud ligamen completè existat, duo requiruntur, nempe voluntas Legislatoris, vel ejus, qui obligat, & ejus intuitio sufficiens. Quando ergo subditur iudicium, se lege aliqua ligatum, non habet pro objecto ipsum iudicium certum, quo id iudicet; sed solum intimationem legis, ipsi factam antecedenter ad iudicium suum, & notitiam talem, quæ ad ipsum pervenit: ex qua intimatione, & notitia taliter perlata ligatur, ita ut

non possit licetè legi resistere, & contradicere, quam impotentiam iudicat per illud iudicium: illa autem notitia, & intimatione est aliquid antecedens, nempe verba legis debito modo ipsi dicta, & ab ipso percepta, quæ eo ipso ligant subditum, & hoc est objectum iudicii subsequenter.

Ita ergo in casu præsentis, prudentia, dictans obligationem firmissimè credendi objecta proposita, non habet pro objecto evidentiam iudicii, quo illam obligationem iudicat, sed obligationem antecedentem; quæ completur per notitiam talem rerum credendarum, & debiti radicalis ex ipso iure naturæ credendi firmissimè, quæ taliter proponuntur. Illa autem notitia non includit ipsum iudicium evidens de obligatione; sed sunt apprehensiones, & notitiæ antecedentes, per quas intellectus quasi audit, ut postea iudicet de obligatione. Nec refert, quòd apprehensiones illæ non sint iudicium; quia saltem sunt notitiæ claræ claritate radicali, quòd sufficit; neque enim omnes apprehensiones sunt ejusdem rationis; sed aliquæ sunt ineptæ ad generandum assensum, aliæ aptæ ad generandum assensum probabilem, aliæ ad generandum assensum evidentem, & determinantes ad illum. Hæc ergo claritas, quæ in illo modo proponendi præcedit, est, quæ complet obligationem, & aufert omnes vias evadendi necessitatem debiti, & hæc claritas cognoscitur, & affirmatur, quando prudentia affirmat obligationem credendi firmissimè. Sed contra, objectum illius iudicii non sunt apprehensiones formales, sed earum objectum; hoc autem objectum non est completa obligatio. Resp. apprehensiones, primas non habere pro objecto completam obligationem, cum hæc compleatur per formales apprehensiones; unde etiam iudicium primum, quod ad ipsas consequitur, non affirmat completam obligationem; postea tamen dantur apprehensiones reflexæ de statu, resultante ex prioribus apprehensionibus, per quas proponitur obligatio completa, & hæc sequitur iudicium reflexum, quod est iudicium practicum, affirmans obligationem completam, resultantem ex objecto taliter proposito, & cum tali claritate per priores apprehensiones, ut non sit via evadendi.

Urget aliquis: totum hoc potest cognosci per iudicium solum probabile. Responderetur, nequaquam; quia istud iudicium ultimum practicum est intuitivum, vel necessariò cum intuitionem connexum; cum sit reflexum supra statum, quem objectum ultimum habet in intellectu de præsentis, quem statum præsentem intueri homo potest per actum reflexum; jam autem cognitio intuitiva non potest esse probabilis. Posset quidem esse non omninò distincta, ita ut non posset reddere rationem distinctam de omnibus prædicatis sui objecti, prout intuitio albedinis non percipit distinctè, an albedo sit ens modale, vel reale &c. ea rationem, quæ intuitivè percipit, evidenter percipit.

Cum

15.  
Prudentia  
dictans fir-  
missimè cre-  
dendum.

Hoc dicta-  
men præce-  
dit notitia  
clara radi-  
caliter sal-  
tem.

Hæc sequi-  
tur iudi-  
cium pra-  
cticum con-  
plexa obli-  
gationis.

16.  
Hoc non po-  
test esse pro-  
babile tan-  
tum, sed est  
evidens.

Vix esse de-  
bet omne  
ultimum  
dictamen  
recte con-  
scientia.



*Alias non  
est sufficiens  
ad creden-  
dum, vel  
recte agen-  
dum.*

*Etiā ru-  
des habent  
dictamen  
evidens re-  
cte con-  
scientia.*

17.  
*Probabile  
iudicium  
de certitudi-  
ne directa,  
proponit  
idem, sed  
non eodem  
modo.*

Cum ergo certitudo iudicii, de quo hic loqui-  
mur, sit præfens, intuitivè ab alio iudicio re-  
flexo percipitur; vel si non ob aliquod impedi-  
mentum, tale iudicium reflexum non est suffi-  
ciens ad credendum fide infusa propter specia-  
lem naturam illius actus, ut ante dictum fuit.  
Quin in ò in omni alia materia morali iudi-  
cium ultimum certum esse debet: nam, suppo-  
sitâ probabilitate utriusque partis, ultimum  
iudicium dicat certò, alteram partem posse  
eligi; etiam minus tutam, suppositâ necessitate,  
nullatenus autem eâ sepositâ. Crediderim, sim-  
plices, & rudiores hic formare conscientiam  
securius, & irreprehensibilius, quàm Doctores  
varii. Illi quippe in deliberatis attendere so-  
lent, an agnoscant, & velint peccatum. Si postea  
erroris aculeatur, excusant se, dicentes: Non  
scivi melius, aut non potui melius agere, id est: al-  
legant ignorantiam, aut impotentiam hic &  
nunc insuperabilem, si verè à parte rei errave-  
rint, aut materialiter malè egerint, & cupiunt  
docteri. Simplicioribus his grande charitatis  
officium præstaret, qui in materia morali sepa-  
raret pretiosum à vili. Dico, qui sententias soli-  
dè, & certò probabiles colligeret, & ab impro-  
babilibus, vel probabiliter tantum probabili-  
bus, quas practicè improbables censemus, sepa-  
raret. Item, qui in materia ignorantie om-  
nes ignorantias vincibiles in cathologum redi-  
geret, addito modo accommodo vincendi eas,  
& similiter ignorantias invincibiles colligeret,  
quæ nata sunt esse invincibiles in certo gene-  
re personarum. Ita provideretur, ne irrepe-  
rent sententiæ improbabiles tanquam proba-  
biles, & ignorantie culpabiles tanquam in-  
culpabiles. Ad fidem redeamus, & reflectamus,  
ut quis licet posset velle credere fide infusa ali-  
quid, quod solum probabile est revelatum, de-  
beret certò iudicare, id esse licitum. Quomo-  
do autem hoc certò poterit iudicare, cum  
quàm plurimi oppositum doceant?

Dices: probabile iudicium de certitudine  
directa alterius iudicii proponit eandem cer-  
titudinem, quàm proponit iudicium reflexum  
evidens. Resp. sed non eodem modo, quia pro-  
babile iudicium invidenter, reflexum autem  
evidenter. Porro, modus cognitionis, etiam  
non cognitus potest variare modum movendi  
voluntatem, licet tota illa variatio sit in sola  
applicatione, & nō in ipso objecto, vel motivo.  
Accipe exemplum in visione clara Dei, quæ  
quidem ita applicat objectum suum voluntati,  
ut, licet ipsa visio, & ejus claritas non cogno-  
sceretur reflexè, & licet omnia prædicata Dei,  
quæ clarè repræsentat, antea cognoscerentur  
obscure per fidem; voluntas tamen movetur  
necessariò (secundum communioem sen-  
tentiam) ad amorem Dei, ad quem amorem  
non moveretur necessariò cognitione alià ob-  
scurâ, vel abstractivâ ejusdem objecti. Et verò  
cognitio evidens mali præsentis, vel futuri  
nonne magis contristat, quàm cognitio tan-  
tum probabilis? Ut quid ita? Quia est diver-  
sus modus applicationis, licet applicatio ipsa

non cognoscatur reflexè. Censetur, ut quis  
testificetur de notitia certa alicujus objecti,  
non requiri, ut certò & evidenter illam noti-  
tiam cognoscat, sed sufficere solam probabi-  
lem cognitionem? Hecutò illa cognitio proba-  
bilis ita debiliter proponit, & applicat cer-  
titudinem cognitam, ut in actu exercitio debi-  
liter voluntatem ad testificandam securitatem,  
& certitudinem: ut patet in probabili cog-  
nitione boni præsentis, quæ non ita latuit  
animam, sicut evidens cognitio, ut experientia  
docet. Quando ergo est certitudo ex parte ob-  
jecti cogniti, & ex parte applicationis certæ,  
quæ proponitur, tunc anima est & objectivè,  
& formaliter certa ac secuta, a que apta ad  
testandam securitatem, & certitudinem. Hæc  
latius deducta invenies apud Lugonem sup. n. 22.  
eaque sic applicat iudicio evidenti credibilitati.

Licet (inquit) illud iudicium ultimum non  
cognoscatur, sed certitudo prioris iudicii dire-  
cti, atque adeo certitudo ultimi iudicii non  
moveat, ut objectum cognitum; move tamen  
formaliter per modum applicationis debite,  
certificantis formaliter animam, & reddentis  
secutam de certitudine obligationis credendi.  
Quare, si iudicium illud ultimum posset non  
esse evidens, sed probabile, de obligatione  
certa, & certitudine directâ, non moveret suffi-  
cienter ad volendum prudenter credere fir-  
missimè; non ex defectu obligationis certe  
propositæ, sed ex defectu applicationis debite,  
nempe iudicii certificantis formaliter, quo ta  
certitudo obligationis proponeretur. Sic ille.  
Atque ex his patet solutio argumenti princi-  
palis, sup. propositi num. 14. Resp. namque  
Neg. A sumptum, videlicet obligationem cre-  
dendi firmissimè posse cognosci per iudicium  
tantum probabile; et id enim iudicium pro-  
babile, & evidens non differat ex parte ob-  
jecti cogniti; differunt tamen per diversum  
modum repræsentandi idem objectum, quæ  
diversitas sufficit, ut jam ostensum est, ut unum  
iudicium valeat movere voluntatem ad creden-  
dum firmissimè, aliud verò non.

Rogatur aliquis, quid ergo dicitur credibile  
in hac quæstione? Poncius noster in suo Sup-  
plemento 3. dist. 25. quæst. 2. num. 161. dicit  
credibile posse habere duplicem significatio-  
nem: unam, quâ significat illud, cui quis potest  
credere; & sic quod falsum est, non est credi-  
bile fide divina, si hæc non possit tendere  
nisi in objectum revera revelatum à Deo, ut  
communius tenetur. Alteram, quâ significat  
illud, cui aliquis prudenter potest conari cre-  
dere, sive possit credere actu, sive non. Et in  
hoc sensu, inquit, falsum, propositum ut reve-  
larum à Deo per iudicium probabile, posset  
dici credibile proximè, & remotè; remotè qui-  
dem, quia esset res, quæ posset proponi ut  
revelata à Deo; proximè verò, quia esset sic  
proposita actu. Ita Poncius. Lugo sup. num. 24.  
Credibile (inquit) in hac quæstione non si-  
gnificat id solum, quod credi potest; sed quod  
prudenter credi debet firmissimè super omnia  
alia:



alia; non potest autem esse obligatio credendi taliter aliquid, cuius contrarium æquè sit credibile, vel saltem sit prudenter credibile: nam eo ipso possemus prudenter formidare de veritate huius objecti, si ejus contrarium possemus prudenter credere: non possemus ergo prudenter cohibere formidinem omnem circa veritatem huius objecti, nec id posset præceptum fidei præcipere. Idem ergo est, hoc objectum esse taliter credibile firmissimâ fide, ac esse credibile omnibus objectis contrariis. Sic Emmentissimus.

Non quæritur, hic, quid requiratur, ut aliquid verè credatur fide divinâ, seu infusâ; nam, ut constat ex Sect. 2. necessariò debet esse verum, ita ut falsum, quantumcumque evidenter proponatur tamquam revelatum, & homo conetur illud credere, nunquam tamen credat; sed quæritur, qualis propositio objecti, si verè, si falsi, requiratur, ut homo debeat conari credere fide infusâ, si verè, si falsi, super omnia. Et ad hunc conatum requirimus evidentiam credibilitatis, id est, ut ita clarè constet de revelatione objecti, ut nulla subit iusta ratio de ea dubitandi, respectivè ad intellectum credentis. Si inferas: ergo nullus, cui evidenter fides proponitur potest illam negare? Resp. Cardin. sup. num. 26. Neg. Consequentiam: quia, inquit, licet mihi evidens sit, objectum fidei esse prudenter credibile, possum nolle credere, passione, vel alio affectu ductus: sicut, licet sciam evidenter, bonum temperantiæ esse mihi prudenter amabile, possum illud non amare. Ratio autem est, quod hæc evidentia credibilitatis, non est evidentia ipsorum mysteriorum, nec assensus, quo iudico, fidem esse veram: sed quo iudico, bonum & honestum, ac debitum esse illa credere. Neque hinc sequitur, omnes infideles evidenter scire, Sectas contrarias fidei nostræ esse prudenter incredibiles: quia non omnes considerant sufficienter notas, quæ fidem nostrâ reddunt evidenter credibilem, quæ consideratio est necessaria; & ideo peccant, quia debent attendere, & inquirere, & non inquirent. Si qui autem sint, qui hoc sciant, equidem, propter affectum depravatum, adhærent Sectis suis.

Quantum ad fideles, sciunt omnes evidenter, alias Sectas non esse prudenter credibiles, sed imprudenter. Similiter, non esse eas prudenter probabiles, quamvis bene imprudenter. Si inferas: ergo sciunt evidenter mysteria fidei esse vera, & possibilia; quia illud solum est credibile, quod est verum, & possibile. Resp. Neg. Consequentiam; nam non est idem, credibilitas, & veritas, seu possibilitas: credibile etenim est, quod ita proponitur, ut dignum sit, cui prudenter assentiamus. Contingere autem potest (inquit Cardin. sup. num. 28.) taliter aliquando proponi aliquod falsum, & impossibile; nam rusticus, cui Parochus tanquam de fide proponit, esse quatuor personas in Trinitate, evidenter iudicat, illud

esse prudenter sibi credibile, sicut quando proponitur verus articulus; & sanè in hoc non fallitur. Quia, licet illud in se sit falsum, & impossibile; est tamen hic & nunc prudenter credibile ab hoc rustico; ergo ex evidenti credibilitate non potest argui evidenter veritas. Sic ille. Sed, neque ex evidenti veritate potest argui evidenter credibilitas: ut nimis clarum est; nam, ut aliquid sit credibile, debet esse à Deo revelatum; constat autem, multa esse evidenter vera, quæ non sunt à Deo revelata; ergo manifestè distinguuntur veritas objecti, & ejus credibilitas.

Sed contra, dicit aliquis: bene sequitur: Hoc objectum est evidenter impossibile; ergo est evidenter incredibile; ergo & hæc consequentia valet: Hoc objectum est evidenter credibile; ergo est evidenter possibile. Ab opposito enim Consequentis bene arguitur ad oppositum Antecedentis: v. g. Petrus currit; ergo movetur: Petrus non movetur; ergo non currit. Resp. regulam illam intelligi de opposito contradictorio, ut patet in exemplo allato; non autem de opposito contrario, quale est in nostro casu; hoc est, valet hoc argumentum ad propositionem negativam; sed ad affirmativam: sic enim non bene sequitur: Petrus est homo; ergo est animal: Petrus non est animal; ergo est brutum, cum tamen brutum sit oppositum hominis; sed contrarium, non contradictorium; ideoque solum potest argui hoc modo: Petrus non est animal; ergo non est homo. Hic itaque in casu præsentis, ex hac illatione: Hoc objectum est evidenter impossibile; ergo est evidenter inopinabile, bene argueretur: Hoc objectum non est evidenter inopinabile; ergo non est evidenter impossibile; sed, Est evidenter opinabile; ergo est evidenter possibile. Nec etiam: Non est evidenter inopinabile; ergo est evidenter possibile: eo quod non arguatur ad contradictorium Antecedentis, sed ad contrarium: ut ergo bene argueretur in præsentis materia, deberet sic formari argumentum: Hoc objectum est evidenter impossibile; ergo incredibile, valet hæc consequentia; ergo & ista: Hoc objectum non est evidenter incredibile; ergo non est evidenter impossibile.

Sed omitamus ista, quia parvæ utilitatis sunt, uti & alia, quæ Cardin. sup. num. 31. & seqq. sibi objicit, quorum solutiones apud ipsum videri possunt; hoc tantum dico, quod, attea adhuc dixi; ex eo quod aliquod objectum sit evidenter credibile, neutiquam sequi, quod sit evidenter verum, vel possibile, cum id, quod est absolute falsum, & impossibile, ita possit proponi, ut alicui intellectui sit evidenter credibile, id est, ut posset prudenter conari, quantum est ex se, ad illud firmiter & super omnia credendum, præsciendò ab hoc, quod hic assensus à parte rei sit assensus fidei, & quod sit eliciendus viribus naturæ, aut per fidem infusam. Atque talem evidentiam credibilitatis, & non aliam, requirit nostra Conclusio; id est, postulat talem propositionem objecti, ut intellectus nequeat prudenter dissentire hic &

credibile  
respectu.

22.  
Non omne  
evidenter  
credibile est  
evidenter  
possibile.  
Lugo.

23.  
Absolute  
falsum &  
impossibile  
potest pro-  
poni ut evi-  
denter cre-  
dibile.

ut intel-  
lus quasi  
cogatur cre-  
dere id esse  
revelatum.

A a a

nunc,

Tomus II.



nunc, manente eadem propositione, quamvis imprudenter posset, quia nequit in his circumstantiis prudenter judicare, ipsum non esse à Deo revelatum; sed quasi cogitur judicare esse revelatum, est imprudenter posset formidare, & judicare oppositum.

24.  
His similia  
habet Sua-  
rez.

Qua perpe-  
ram carpit  
Poncius.

Nec aliud voluit Suarez Disp. 4. Sect. 2. (ubi tenet nostram sententiam) quando dicit num. 5. Christiana fides ita est certa, ut semel concepta mutari non possit, juxta testimonium Pauli ad Galat. 1. v. 8. Sed licet nos, aut Angelus de caelo evangelizet vobis, praterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Et ideo talem certitudinem practicam requirit in judicio credendum, ut fundetur in evidentia credibilitatis, & non in sola probabilitate, quæ facile potest deficere. Hæc ille. Quæ graviter offenderunt Poncium nostrum; quippe in Supplemento sup. num. 150. ait; id sibi videri periculosissimum: nam, inquit, si id verum esset, qui semel haberet fidem Christianam actualem, non posset perdere illam, nec discredere mysteriis, per eam creditis, & sic nulli Catholici devenirent Hæretici, aut eum devenirent, adhuc maneret in illis actus ille fidei supernaturalis, quem cum essent Catholici habuerunt, aut saltem non possent habere actum ipsi oppositum, quod, nisi hæreticum sit dicere, aut erroneum in fide, certè tam falsum esse patet quotidianâ experientiâ, ut alia probatione non indigeat. Ita Poncius. Sed nunquid audiendus? Facile colliges ex verbis Suarii immediatè subsequētib; Alioqui posset illa probabilitas deficere, advenientibus aliis conjecturis, & sic posset homo prudenter dubitare, vel etiam deficere à fide, semel sufficienter proposita, & prudenter concepta, quod est absurdissimum. Inde enim sequeretur, posse hominem perdere fidem sine peccato, & consequenter posse perdere fidem, & conservare gratiam; vel certè sequitur, posse retinere habitalem fidem, discredendo ab his, quæ prius crediderat fide infusa, vel ab aliquo illorum, quæ omnia absurda, & impossibilia sunt. Sic ille.

25.  
Catholicus  
non potest  
fieri hæreti-  
cus sine  
peccato.

Quid tibi videtur benigne Lector: num Suarez ibi docet, eum, qui semel habuit fidem Christianam actualem, non posse illam perdere, & sic nullum Catholicum posse fieri hæreticum? Docet, id non posse fieri sine peccato. Sed nunquid hæc doctrina hæretica, aut erronea in fide, vel certè falsa patet quotidianâ experientiâ? An fortè Poncius expertus fuit, Catholicum devenisse hæreticum absque peccato? Certè nec ratio, nec experientia id probat, scilicet hominem Catholicum, stantibus omnibus eisdem circumstantiis, factum formalem hæreticum sine peccato. Fateor, si sufficiat evidentia respectiva, ut nos putamus, hodie posset rustico v. g. proponi aliquod obiectum ut evidenter credibile, cras autem ut evidenter incredibile, & tali casu posset hodie conari credere illud obiectum fide divina firmissimè, & super omnia, cras autem eidem

Qui hodie  
conatur cre-  
dere, potest  
aliquando  
cras discre-  
dere sine  
peccato.

discredere sine peccato; sed quid mirum, cum hodie habeat evidentiam credibilitatis, cras autem inevidentiam, seu evidentiam credibilitatis oppositam? Sed de hoc casu non loquimur: de quo ergo? De eo, in quo affirmatio, & negatio ejusdem obiecti sunt simul probabiliter credibilia, & tunc dico, nec unum, nec alterum posse credi fide divinâ, firmissimè scilicet, & super omnia, ne, omnibus eisdem simul stantibus, homo possit credere, & discredere sine peccato eidem omnino obiecto. Nec aliud probat Scriptura Apostoli, à Suario allata, ut bene advertit ipse Poncius sup. diceas: Deinde locus Apostoli male ad illam doctrinam confirmandam adducitur: neque enim Apostolus dicit, quod non possint credere fideles Angelo de caelo aliter evangelizanti; imò significat expressè, quod possent, tum ex v. 6. ejusdem cap. Miror, quod tam cito transgrediamur ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium; tum etiam, quia frustra tam laboriosè conatur eos in fide vera, prius ipsomet Evangelizante concepta, confirmare, si non potuisset illa fides mutari: non ergo dicit Paulus, id fieri non posse; sed potius significat, damnosum esse id facere. Sic ille.

Sed nunquid damnosum est, hodie credere propositioni probabiliter tantum revelatæ, & cras ei discredere? Pater quod non in sententia, quæ docet sufficere probabilem credibilitatem. Ergo Paulus loquitur ibi de fide, quam præcelleret evidens credibilitas; & à qua proinde licet posset discredere, etiam facili, quia nondum in fide radicari; non tamen absque peccato infidelitatis, quod non impugnaret sententiam Suarii, ut pater, sed potius confirmaret. Itaque, ut finem imponamus huic Conclusioni, requirimus in intellectu credentis, seu conantis credere fide divinâ firmissimè, & super omnia, notitiam moraliter certam, & evidentem, non de mysterio, quod proponitur credendum; sed de credibilitate ejus; id est, oportet mysterium credendum talibus motivis ei proponatur, ut prudenter nequeat dicere; fortè tale mysterium non est à Deo revelatum, & hanc appellamus evidentiam credibilitatis. Quæ sint autem illa motiva, dicam inferius. Impræsentiarum inquiri, an hæc notitia evidens oriatur à fide, & utrùm sit supernaturalis. Resolutio erit.

## CONCLUSIO II.

Notitia evidens credibilitatis non oritur à fide: neque in substantia est supernaturalis.

Prima pars est communis, & melior, ut fatetur Eminen. sup. num. 39. Ratio est; quia actus fidei, qui indubie oritur ab habitu fidei, & hæc notitia certa credibilitatis neque conveniunt in obiecto materiali, neque in fort. malo; sed nec etiam in modo tendendi ad sua obiecta.



objecta. Patet; quia objectum materiale fidei est mysterium revelatum, formale vel sola auctoritas divina, vel hæc simul cum revelatione divina, modus endendi obscurus. At verò notitia evidens credibilitatis pro objecto materiali habet ipsam credibilitatem, quam moraliter evidenter apprehendit, aut iudicat, vel ex ipsis terminis, vel propter miracula, & alia motiva; nullatenus autem propter auctoritatem divinam. Non ergo pertinent ad eundem habitum. Nam (inquit Eminent. sup. num. 40.) licet habitus infusi majorem habeant sphaeram, quam acquisiti, eo quod non acquirantur per actus, sed dentur ad modum potentiae, non tamen habent sphaeram sine aliqua limitatione, sed attingunt suos actus sub eodem objecto formali, saltem inadæquato, & cum aliquo ordine, & subordinatione. Sic ille.

Acedit; quod illa notitia semper naturā, & frequenter etiam tempore præcedat infusionem fidei habitualis; quā ratione ergo à fide oritur? Censet<sup>r</sup>, quia dispositiones ad justificationem efficiantur ab habitu justificationis? Hanc dispositionem (ad justificationem) justificationis ipsa consequitur, inquit Trident. s. 6. cap. 7. Nunquid causa efficiens sequitur suum effectum, aut idem potest esse prius & posterius naturā altero? Cum ergo dicta notitia evidens præcedat fidem, tanquam dispositio necessaria ad ipsam, utpote sine qua non habetur objectum materiale fidei, constat planē, ipsam non oriri ab habitu fidei. Maxime, cum sæpius dictam notitiam nullus actus fidei subsequatur; & per consequens, nec habitus. Omitto alias probationes, quia res mihi clara est, & argumenta Adversariorum parvi momenti; præcipuum desumitur ex eo, quod fides in Scriptura dicatur lumen, illuminatio &c. Hoc autem non videtur ipsi competere, nisi ratione illius evidenter notitiæ credibilitatis. Sed de eo satis dictum est Sect. 3. Conclusio. 1. Dicit quidem Apostolus ad Ephes. 5. v. 13. Omne, quod manifestatur, lumen est, id est, lumine manifestatur; non tamen dicitur esse converso, omne lumen facere evidentem manifestationem alicujus rei. Quamvis ergo fides sit aliquod lumen; equidem non omnino clarum, sed subobscurum, quod nullius rei facit evidentem manifestationem; atque adeo non discernit evidentem suum objectum ab extraneis; sed hoc relinquit alteri actui, scilicet dictæ notitiæ evidenti; quæ discernit rem revelatam, seu credibilem à non revelata, seu non credibili. Enimverò proprium est scientiæ discernere evidentem suum objectum ab extraneis; reliqui verò habitus discernunt modo sibi accommodato; & ita fides Christiana discernit cum certitudine, humana verò cum probabilitate; habitus denique voluntatis neutro modo, sed tantum operando, seu in actu exercito, ut sic dicam. Ita Suarez disp. 4. Sect. 6. circa finem.

Tomus II.

Rogat aliquis, à quo ergo habitu oriatur dicta notitia evidens credibilitatis? Resp. communiter ab habitu prudentiæ. Et quidem si prudentia generatim sumatur, prout complectitur quamlibet notitiam veri, prout illam sumpsit D. Ambr. lib. 1. de Offic. cap. 24. Ubi circa finem dicit. Prudentiam in veri investigatione versari, & scientiæ plenioris infundere cupiditatem, procul dubio notitia evidens credibilitatis, quæcumque illa sit, & quomodo-cumque accipitur, oritur à prudentia. Quis enim nesciat, eam notitiam esse veram, & scientiæ plenioris, scilicet ipsius fidei, cupiditatem? Sin autem prudentia accipitur particulariter, definita ab Aristotele 6. Ethic. 5. Aristotel. *Habitus cum ratione vera circa bona humana activus*, vel ut alii legunt: *Recta ratio agendorum*, etiam ut sic accepta efficit notitiam credibilitatis, si hæc accipitur pro ea, quæ cognosco, rem illam esse verè à Deo revelatam, adeoque fide divinā firmissimò assensu posse honestè credi, imò hic & nunc debere credi; nam ut sic illa notitia est immediatè practica, & dirigit voluntatem credendi, sicut notitia, quæ cognosco, non solum esse honestum temperatè vivere; sed etiam hic & nunc esse obligatorium: quæ notitia indubiè efficitur ab habitu prudentiæ.

Sed quid, si notitia credibilitatis abstrahatur ab eo, quod quis teneatur hic & nunc credere, sed simpliciter repræsentetur, tale aut tale objectum posse honestè credi? Cum enim præceptum positivè credendi sit affirmativum, non obligat pro semper. Nunquid & illa notitia est actus prudentiæ? Quid si nequidem dicit honestatem credendi, sed simpliciter veritatem, scilicet talem rem esse revelatam, adeoque esse objectum materiale fidei? Resp. hæc ultimam notitiam potius esse speculativam, determinativam intellectus, quam practicam, determinativam voluntatis, utpote quæ non proponit rationem boni, vel mali, quæ sola est motiva voluntatis vel ad prosecutionem, vel ad fugam. Et si de hac agitur in præsentī quæstione, facile concedemus, cum Lug. disp. 1. r. num. 28. eam non esse practicam, vel pertinere ad prudentiam; quia non est sufficiens, ut moveat voluntatem. Et ideo potius est actus scientiæ speculativæ, ut ait Regius disp. 13. num. 16. Regius. licet non propriè dictæ, & perfectæ, quia est certa, & clara cognitio veritatis speculativæ, ex evidentibus rationibus à posteriore deducta. Quia tamen hæc evidentia non est communiter metaphysica, & omnino perfecta, quæ intellectum planè convincat, ideo illud iudicium à perfecta ratione scientiæ deficit. Sic ille.

Sed nunquid de tali notitia, vel iudicio hic quæritur? Nos (inquit Card. sup.) loquimur de iudicio, dictante credibilitatem vel in omnibus, vel saltem in his circumstantiis: hoc enim solum est propriè iudicium credibilitatis, quod debet præcedere voluntatem credendi, & de quo quærimus, ad quem habitum per-

A a 2

per-

29.  
Oritur ab habitu prudentiæ, si practica sit. S. Ambr.

30.  
Dabilis est notitia speculativa credibilitatis.

Lugo.

Regius.

31.  
Hic de notitia practica agitur. Lugo.



perineat. Nam illud dictans solum credibilitatem, seu debitum credendi, abstrahendo ab his circumstantiis, non esset iudicium practicum, nisi forte partialiter, & remote; magis autem esset speculativum: sicut iudicium, dictans obligationem puniendi malefactores auctoritate publica, non est practicum respectu illius, qui non habet publicam auctoritatem. Et post pauca: Quæstio, inquit, præfens est de iudicio isto, quod necessario prærequiritur ad voluntatem credendi, & quod ostendit credibilitatem, seu motivorum pondus, inducens necessitatem & obligationem non dissentendi, sed credendi, quod dicimus esse practicum, & pertinere ad prudentiam infusam. Ita Emin. Tu cogita, an velis ei subscribere. Ego non agnosco prudentiam infusam; unde, si ad prudentiam spectat talis notitia, vel iudicium, spectat ad prudentiam acquisitam; neque dubito, quin talis notitia, de qua agit Lugo, sit actus prudentiæ, ilque utentis; quia versatur circa actionem particularem, hic & nunc exercendam, sicut iudicium, quod dicitur, hic & nunc esse temperate vivendum.

Quæ oritur  
à prudentia  
acquisita  
utente.

32.  
Vel etiam à  
prudentia  
docte, si  
dicitur in  
universali.

Lugo.

Interim non video, cur notitia evidens credibilitatis, quæ solum dicitur in universali, talem rem honestè esse credibilem, non etiam sit actus prudentiæ, sed docentis, quam vocant, quæ solum remote dirigit praxim, mediâ scilicet prudentiâ utente, & applicante principium universale ad casum singularem; nisi enim talis res honestè esset credibilis, nunquam foret obligatio hic & nunc eam credendi; sicut non est obligatio hic & nunc temperate vivendi, nisi in universali honestum sit temperanter vivere. Et quàmvis Lugo per iudicium credibilitatis solum intelligat istud ultimum iudicium; Alii tamen quærent etiam de priori iudicio, ad quem habitum pertineat; tamen autem magis videatur speculativum, quàm practicum; tamen reverà requiritur ad praxim, ut mox ostendimus. Proximè ergo illud iudicium commune de credibilitate servit ad determinationem intellectus, ut possit credere, seu assentiri illi objecto, tanquam à Deo revelato; remote tamen etiam determinat voluntatem ad cunctandam piam volitionem, seu affectionem credendi; quia scilicet deservit ad illud iudicium practicum, quod proximè movet voluntatem ad volitionem, scilicet iudicium, quo iudico, hic & nunc honestum, imò & obligatorium esse credere.

33.  
Objectum  
notitiæ cre-  
dibilitatis  
est obligatio  
credendi.

Atque ut objectum notitiæ credibilitatis, de qua hic agitur, foret non solum possibilitas credendi, sed etiam obligatio, ut præcedenti Conclus. insinuavimus, hoc intelligi potest primò de obligatione in generali, seu indeterminata, scilicet pro illo tempore, quo præceptum affirmativum credendi obligabit. Secundò, de obligatione non differendi, quæ semper adest, quoribus aliquod objectum est evidenter credibile fide divina infusâ, ac per hoc firmissimè & super omnia alia; atque adeo

notitia evidens credibilitatis, etiam prior illâ, & quæ non dicitur, hic & nunc esse credendum, videtur proximè practica, utpote dictans, nunquam esse differendum, quod sufficit, ut absolute possit dici actus prudentiæ. Igitur fieri potest, ut quis iudicet, rem aliquam esse credibilem firmissimè, & super omnia alia, & simul iudicet, hic & nunc non esse positive credendam, imò ex pravo affectu potest velle ei discredere: sicut potest iudicare, temperantiam v.g. esse bonam, & ex mala voluntate hic & nunc intemperanter vivere.

Sed quorsum hæc omnia? Sive dixeris, evidenter notitiam credibilitatis esse speculativam, sive practicam oriri ab habitu prudentiæ, aut potius ex habitu scientiæ imperfectæ, quæ utilitas in illis, vel quoad fidem, vel quoad mores? Nulla prioris, & ideo relinquimus unicuique suum iudicium, & progredimur ad significandam partem Conclusionis, quæ ait, prædictâ notitiâ non esse in substantia supernaturalem. Et quid mirum, cum neque pius affectus voluntatis, quem proximè dirigit, sit talis secundum Scotum, qui nollas agnoscere virtutes morales per se infusas; sic enim ait, 3. dist. 36. quest. un. 5. Quod si dicatur, num. 28. Licet de istis virtutibus moralibus infusis multa dicantur, scilicet quod videntur necessaria propter modum, medium, & finem: quia tamen omnis finis, quem non possunt habere ex specie sua, determinatur sufficienter re inclinatione charitatis: modum autem, & medium determinatur per fidem infusam: ideo non videtur necessitas ponendi virtutes morales infusas. Expecta hinc de hoc affectu 3. dist. 25. quest. 2. literalis §. Ideo dico, num. 2. Ipsi, inquit, quod requiratur motio positiva voluntatis (ad credendum) etiam sufficit voluntas ad sic movendum in partibus naturalibus; quia, postea vero supernaturali præsentia intellectui, posset voluntas movere intellectum ad intelligendum aliud, dummodo in intellectu esset habitus, inclinans intellectum in illud, sicut est in proposito. Ergo secundum Scotum sunt affectus credendi non est supernaturalis in substantia; quid ergo miramur, si neque notitia evidens credibilitatis sit supernaturalis in substantia?

Supernaturalitatem quoad modum non negabimus piæ illi voluntati, sed neque negamus evidenti notitiæ credibilitatis, quæ proximè illam dirigit, id est, quæ ostendit honestatem fidei, & ad illam movet voluntatem proximè efficaciter, quandoquidem tunc determinatur illa notitia ex meritis Christi, & ordinatur ad vitam æternam, sicut actus voluntatis, & actus fidei, ad quos disponit efficaciter, de quibus sic ait Concil. Araul. 2. can. 5. Si quis fuerit Augmentum, ita etiam initium fidei, ipsiusque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui suscipiat impium. & ad regenerationem sacri Baptismatis pervenimus, non per gratia donum, id est, per inspirationem Spiritus Sancti, corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, sed naturaliter nobis inesse dicitur. Apostolici dogmatibus adversarius apprehendatur. Et



Et Can. 7. Si quis (inquit) per naturam vigorem  
hanc aliquid, quod ad salutem pertinet vita eter-  
na, cogitare, ut expedit, aut eligere, sine salu-  
tari, id est, Evangelica predicationi consentire pos-  
se confirmat absque illuminatione, & inspiratione  
spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in con-  
sentiendo, & credendo veritati, hæretico fallitur spi-  
ritu &c. Consonat Concil. Milevit. cap. 4. ibi:  
Cum sit utrumque donum Dei, & scire, quid facere  
debemus, & diligere, ut faciamus.

Audite D. August. lib. de Prædest. SS. cap. 2.  
ubi ponderans illud Pauli 2. Cor. 3. v. 5. Non  
quod sufficientes finis cogitare aliquid à nobis, quasi  
ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, inquit,  
attendant hic, & verba ista perpendant, qui putant,  
ex nobis esse fidei ceptum, & ex Deo esse fidei sup-  
plementum. Quis enim non videat, prius esse cogi-  
tare, quam credere? Nullus quippe credit aliquid,  
nisi prius cogitaverit esse credendum. Ac post pau-  
ca: Quod ergo pertinet ad religionem, atque pietatem,  
de qua loquebatur Apostolus: si non sumus  
idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed  
sufficientia nostra ex Deo est; profectò non sumus  
idonei credere aliquid quasi ex nobismetipsis, quod  
sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra,  
quod credere incipimus, ex Deo est. Et cogitatio,  
quæ necessarii præcedit fidem, quæ alia,  
quam notitia evidens credibilitatis, ostendens  
homini, quid credere possit, & debeat? Et  
hæc ergo ex Deo est. Non in hominum, sed in  
Dei est potestate (inquit August. lib. de Bono  
perlever. cap. 8. circa finem) ut habeant homines  
potestatem filii Dei fieri. Ab ipso quippe accipiunt  
eam, qui dat cordi humano cogitationes pias, per  
quas habeat fidem, quæ operetur per dilectionem, ad  
quod bonum sumendum & tenendum, & in eo per-  
severanter usque in finem proficiendum non sumus  
idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed  
sufficientia nostra ex Deo est, in cuius est potestate  
ut nostrum, & cogitationes nostras. Accedat au-  
dientia S. Iudori lib. 3. de summo bono cap. 10.  
ubi lego sequentia verba: Doctrina sine adjuvante  
gratia, quamvis infundatur auribus, ad cor non  
descendit. Tunc autem Dei sermo, auribus infusus, ad  
cordis intima pervenit, quando Dei gratia mentem  
interius, ut intelligat, tangit.

Ecce Patres non solum ad volendum ere-  
dere, sed etiam ad intelligendum, cognoscendum,  
& cogitandum gratiam desiderant. Et  
ideo hanc gratiam non solum inspirationem,  
sed illuminationem etiam appellant, ut patet  
ex Arist. sup. cit. Can. 5. Ergo (inquit Lugo  
Disp. 1. x. num. 3. in fine) sicut ex eo, quod exi-  
git gratiam ad volendum credere, deduximus  
supernaturalitatem voluntatis, sic debemus  
colligere supernaturalitatem cogitationis ex  
auxilio gratiæ, quod exigunt ad cogitandum,  
& intelligendum. Sic ille. Prorsus sic est, sed  
sicut ex illis testimoniis Patrum non colligitur  
supernaturalitas voluntatis, nisi in modo; sic  
neque supernaturalitas cogitationis, nisi in  
modo; idque, dum cogitatio proximè nata est  
movere voluntatem ad consensum, ut manife-  
ste patet ex testimonio S. Iudori; tunc quippe

datur ex supernaturali providentia, & peculiari  
Dei beneficio. Quod maxime verum est,  
dum cogitatio est congrua, id est, dum  
actus movet voluntatem ad credendum; quàm-  
vis existimem, sufficere quod sit proximè na-  
ta movere, tamen de facto non moveat. E-  
nimvero Semipelagiani non negabant congruam  
cogitationem antecedenter ad illam volunta-  
tem; sed volebant, quod posset esse congrua  
absque auxilio gratiæ, quod Patres & Concilia  
negant. Hinc tales cogitationes supernaturales  
in modo inveniuntur sæpius etiam in hæreti-  
cis, ad quas tamen non sequitur voluntas ere-  
dendi, nisi dicere velis, hominem necessariò  
cooperari gratiæ prævenienti, cuius opposi-  
tum videtur definire Concil. Trident. Sess. 6.  
can. 4. sequentis tenoris: Si quis dixerit, liberum  
hominis arbitrium, à Deo motum & excitatum ni-  
hil cooperari Deo excitanti, atque vocanti, quo ad  
obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac  
præparet, neque posse dissentire, si velit; sed velut  
inanimè quoddam nihil omnino agere, merèque  
passivè se habere, anathema sit. Jam autem dictæ  
cogitationes, seu considerationes ad motum  
fidei sunt sæpè gratiæ aliquæ prævenientes, à  
Deo specialiter datæ, ut homo possit se dispo-  
nere & præparare ad justificationem; ac per  
hoc, si se non disponat, sicut potest, in excusa-  
bilis habeatur.

Admitto itaque, notitiam evidentem credi-  
bilitatis sæpius esse supernaturalem in modo.  
Sed nunquid semper? Cum enim credibilitas  
illa sit evidens, & certa, ut supponitur, cur  
nequeat intellectus propriis viribus eam cog-  
noscere, cum sic possit cognoscere quodlibet ve-  
rum speculativum? Præterea: propter eadem  
motiva, & per idem iudicium credibilitatis  
possum credere sola fide naturali; sicut ergo  
ad illam fidem non requiritur gratia; sic nec  
etiam videtur requiri ad iudicium credibilitatis,  
præseindendo à pia voluntate, & supernaturali  
actu fidei. Hinc merito Trident. sup. Can. 3.  
solum damnat eos, qui dixerint, sine prævenien-  
te spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio  
credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut  
oportet, ut ei justificationis gratia conferatur. Ac  
per hoc non bene sequitur: potest quis natu-  
raliter cognoscere credibilitatem mysteriorum  
fidei; ergo sine gratia potest velle ea superna-  
turaliter credere. Potest quidem credere, sed  
tantum naturaliter, quod nos concedimus, quod  
videlicet hæc fides nec habetur ex meritis  
Christi, nec ordinatur ad vitam æternam, Pa-  
tres autem & Concilia loquuntur de fide su-  
pernaturali, ut patet ex testimoniis supra allatis,  
& de fide conducente ad vitam æternam, ac  
consequenter de iudicio illo, seu notitia cre-  
dibilitatis, quatenus erat conducentes ad illum  
finem, ad quod requirant gratiam, quam Se-  
mipelagiani negabant necessariam. Censen-  
t, hominem non posse naturaliter cognoscere  
totam legem naturalem? Num ideo potest sine  
gratia velle eam adimplere, sicut oportet ad  
salutem? Nequaquam. Dico itaque, illud  
ju-

Ortam à  
supernatu-  
rali provi-  
dentia, &  
speciali Dei  
beneficio.

Cogitationes  
credendi su-  
pernatu-  
ralem in modo  
sæpè inspi-  
rat Deus  
Hæretici.  
Trident.

38.  
Iudicium  
evidens  
credibilita-  
tis potest  
elicere solum  
viribus huma-  
nis.

Non autem  
pius credu-  
litas affe-  
ctus.  
Trident.

Vix potest  
cognoscere  
totam legem  
naturalem, nisi  
autem sine  
gratia eam  
implere ad  
salutem.



judicium, seu illam notitiam, quæ præquiratur ad actum fidei supernaturalis, esse in modo supernaturalem, tam notitiam speculativam, quam practicam; quatenus namque ordinatur ad fidem supernaturalem, ordinatur consequenter ad iustitiam, & salutem; adeoque ut sic requirit auxilium gratiæ actualis, sicut alia bona opera, etiam in substantia naturalia ad eundem finem conducentia: prout autem consideratur sine ordine ad fidem supernaturalem, aut consecutionem vitæ æternæ, estque merè speculativa cognitio veritatis, videtur posse elici abique auxilio gratiæ; adeoque nec in modo esse supernaturalem, per se loquendo. Quod addo; quia sæpius propter impedimenta, quæ occurrunt in considerandis notis fidei, vel propter aliquam aliam causam extrinsecam potest esse necessaria gratia.

39. Simplex apprehensio credibilitatis sufficit ad primum credulitatis affectum.

Hæc apprehensio debet esse clara.

Lugo.

Et iudicium virtualiter. Lugo.

Itaque hic fuisset finis hujus Conclusionis, nisi aliquis me interrogasset: utrum simplex apprehensio de credibilitate sine alio iudicio, sufficiat ad primum voluntatem credendi; ad quam interrogationem respondeo; si talis apprehensio possibilis sit, probabiliter sufficit. Probat; quia cognitio intellectualis non est minus perfecta, aut minus efficax ad movendam voluntatem, quam cognitio sensus materialis ad movendum appetitum sensitivum; sed hæc non est iudicium; ergo nec illa debet esse. Ergo, ut voluntas imperet assensum fidei, sufficit apprehensio de credibilitate, dummodò talis sit, quæ possit generare iudicium; ad hoc autem requiritur, ut non solum apprehendatur subiectum & prædicatum; sed etiam identitas inter illa; de hac namque identitate proprie iudicamus. Unde prima, & secunda operatio intellectus solum videtur differre penes diversum modum tendendi in idem obiectum, quatenus per apprehensiones quasi audimus obiectum; per iudicium verò sententiam ferimus, subscribimus, vel dissentimus obiecto per apprehensionem propositio. Quinimò, neque omnis apprehensio complexa (secundum Lugonem Disput. 1. r. num. 40.) videtur sufficere; possum quippe apprehendere hanc totam propositionem: *Sydera sunt paria*; non tamen ideo possum ei assentire; sicut etiam audimus, & apprehendimus errores, & hæreses absque ullo fundamento assertas, quibus tamen nec assentimur, nec frequenter assentiri possumus. Oportet ergo, ut apprehensio non solum manifestet extrema, & identitatem, sed etiam in ipsis extremis fundamentum identitatis: sicut quando apprehendo hanc propositionem: *Totum est majus sua parte*. Ac per hoc plus videtur repræsentare hæc apprehensio etiam ex parte obiecti, quam illa, quæ apprehendo, *sydera esse paria*. Porro de prima intelligitur nostra assertio, quoniam ipsa, licet non sit iudicium formaliter; est tamen inquit Cardin. sup. iudicium virtualiter, quatenus scilicet taliter proponit obiectum, ut ex vi illius possit generari assensus & iudicium formale. Et quidem (prosequitur) quævis cognitiones bru-

torum, & nostri etiam sensus interni non possunt generare assensum, quia potentie materiales non sunt capaces iudicii formalis; tales tamen sunt, & tale obiectum, & taliter repræsentant, ut, si potentie capaces essent iudicandi, possent ex vi illius notitiæ assentiri obiecto, propositio per iudicium formale, quod sufficit, ut possint movere ad perfectionem, vel fugam obiecti. Sic ille.

Si objicias: voluntas non potest velle affectu absoluto, & deliberato obiectum impossibile; jam autem potest præcedere apprehensio possibilis, & impossibilitatis ejusdem obiecti, utraque sufficiens ad iudicium probabilem; ergo, si intellectus præbeat assensum impossibilitati, voluntas non poterit velle illud obiectum, quævis adit apprehensio possibilitatis. Resp. Neg. Consequentiam, quia potest voluntas sequi hanc apprehensionem probabilem contra iudicium proprium de impossibilitate. Enimverò contingit sæpe, aliquem privarè sententiâ iudicare, hunc vel illum contractum esse usurarium; quia tamen scit, contrariam sententiam esse probabilem, illum exerceat. Tunc habet assensum, quod contractus sit usurarius, nec ab ea sententiâ discedit, & tamen licet agit, quia sequitur sententiam aliorum. Huic enim sententiæ privatæ proprii intellectus præponit prudenter sententiâ communem aliorum, ei adherendo tanquam veræ in praxi, eò quod habeat justam causam hanc sententiam, estò etiam minus tutam, prædicandi. Iudicium privatum, quod habet talis contrahens de usura, est tantum speculativum in casu posito, quod nullatenus repugnat iudicio practico de absentia usuræ formalis à tali contractu hic & nunc. Sic ergo se habet voluntas in nostro casu: nam sequendo apprehensionem illam possibilitatis obiecti sequitur quasi sententiam aliorum, contra sententiam privatam proprii intellectus. Replicat aliquis in exemplo proposito habetur iudicium de contractu licito; at in nostro casu nullum est iudicium de possibilitate. Resp. primò, inde solum probari, illam voluntatem non esse licitam; ergo non est physice possibilis, de qua possibilitate hic agitur. Negatur. Consequens. Secundò, illud ultimum iudicium in exemplo posito id est verum, quia obiectum, quod affirmat, verum est; non dicit enim hoc licitum esse, quia per idem iudicium reddatur licitum; sic quippe seipsum haberet pro suo obiecto; sed præcendendo à se ipso, affirmat hoc esse licitum; ergo, tamen si illud ultimum iudicium non interveniret, adhuc licet operaretur voluntas sequendo sententiam probabilem aliorum, contra propriam sententiam. Hæc latius de Lugonem. & seqq. Rogas; an talis actus possit esse deliberatus. Resp. affirmativè: quia deliberatio solet per inconsiderationem precedentem solum addit notitiam mali, quod est in obiecto, & ante latebat, propositio solum bono. Si ergo antea cum sola apprehensione boni poterat vo-



luntas illud amare, poterit etiam postea, appropinquante malitia probabiliter per alia simplicem apprehensionem; manet quippe adhuc tota notitia boni, quæ antea erat.

Cæterum putat Card. sup. num. 44. de facto non esse possibile, ut, stante apprehensione credibilitatis sup. descripta, non sequatur iudicium evidens; nam, inquit, apprehensio, apta ad generandum iudicium evidens, est causa necessaria, quæ statim operatur, & generabit ejusmodi iudicium. Quod autem voluntas eohibet intellectum ab assensu, & iudicio credibilitatis, stante tali apprehensione, in primis non est casus de facto contingens, nec fortasse contingere potest: quare de facto semper voluntas illa procedit, non ex sola apprehensione simplici, sed ex iudicio formali. Hæc ille.

Et num. 46. Resp. inquit, in primis, difficile, & rarum satis esse, quod de facto, posita tali apprehensione, sistat intellectus in ipsa, & non generetur iudicium de eodem objecto: non tamen videtur omnino impossibile: nam in primis, potest fortasse ex imperio voluntatis cohiberi intellectus ab assensu præstando, & à ferendo iudicio: quo casu manere poterit apprehensio sola sufficiens ad movendam voluntatem. Deinde, casus facilius contingere potest, quando apprehensiones sunt pro utraque parte solum cum probabilitate radicali, ita ut sufficiant ad iudicandum probabiliter, quod Petrus v. g. sit tibi inimicus, & quod sit tibi amicus: quo casu intellectus de se solo sine imperio voluntatis, à quo determinetur, neutri parti adhærebit, cum apprehensiones ad neutrum iudicium determinent; sed singulæ sufficiant de se ad iudicium probabile pro illa parte ferendum. Tunc ergo, quamdiu voluntas non determinat intellectum ad assensum unius partis, manebit utraque apprehensio sine iudicio; & cum utraque apprehensio proponat objectum, altera ad odium, altera ad amorem Petri, poterit voluntas alteram earum sequi, & elicere actum absolutum amoris, vel odii, sicut posset ex iudicio probabili. Hic tamen casus raro, ut dixi, continget; quia voluntas regulariter solet applicare intellectum, & cogere, ut sententiam proferat, iudicando de majori saltem probabilitate unius partis, vel de æqualitate probabilitatis, vel aliquo alio modo. Hucusque Emiss.

Ex quibus omnibus patet, quare in Assertionem dixerim: Si talis apprehensio possibilis sit; quia cum hæc apprehensio debeat esse certa, & evidens, & intellectus non subit voluntati despotice, velut potentia loco motiva; sed tantum civiliter, seu politice, non relinquitur locus cohibitioni, nec probabilitati ab utraque parte; ergo videtur, quod intellectus necessario eliciet iudicium, nisi per voluntatem diveretur à consideratione notarum, seu motivorum fidei, ac per hoc impediatur apprehensio, necessaria ad iudicium, & ex consequenti ad actum fidei. Si inferas: ergo non potest haberi fides sine iudicio de credibilitate; nam

revelatio divina non potest sufficienter proponi, nisi proponantur motiva credibilitatis, quæ sunt determinativa ad iudicium. Resp. Dist. Consequens: non potest haberi fides de per se, quasi illud iudicium sit necessarium, tanquam conditio, aut ratio formalis, ita ut, si non haberetur, & maneret objectum fidei, & illa motiva proposita, non haberetur actus fidei; Negatur Consequentia; non potest haberi per accidens, ex eo scilicet, quod causæ determinativæ ad fidem sunt quoque determinativæ, ad ipsum iudicium, non verò ex ulla necessitate intrinseca, quam haberet fides de illo, Conceditur Consequentia, nec hoc est contra nostram assertionem, ut patet ex illa particula: Si sit possibile. Itaque sicut ignis non potest calefacere, quin simul siccet, ex supposito, quod omne subiectum capax caloris sit etiam capax siccitatis, & tamen siccitas per se non requiritur ad calorem, ita in proposito, est motiva credibilitatis non possent determinare ad actum fidei, quin determinarent ad iudicium de credibilitate, quia intellectus est capax utriusque actus, hinc tamen non sequitur, quod istud iudicium sit conditio, per se necessario requisita ad actum fidei.

Plura de hac controversia reperies in Supplemento Poncii nostri 3. dist. 25. q. 2. later. à num. 125. usque ad num. 134. qui curiosus est, ipsum adeat, meo iudicio res non meretur longiorem discussionem, quia planè speculativa est, & vix ullius utilitatis. Hoc certum est, neminem posse prudenter credere, aut velle credere, nisi cognoscat, rem, quæ proponitur credenda, esse dignam fide, sive mereri assensum firmissimum, & super omnia, qualis est actus fidei divinæ, seu infusæ; an autem ad hoc requiratur formale, & positivum iudicium, an verò sufficiat simplex apprehensio, dic, quod placet. Scotus in d. q. num. 2. videtur requirere iudicium, ibi: Sed, posita fide acquisita, credibili præsentia, potest intellectus per habitum infusum credere. Porro fides acquisita secundum omnes est iudicium. Sed ad hoc Resp. Poncius sup. n. 133. in fine; dicit hoc Scotus, ita ut velit, quod semper requiratur necessarium, & simpliciter, Nego: dicit hoc, ita ut velit solum, quod hoc requiratur ad melius esse, & ad maiorem determinationem intellectus, Concedo. Sic ille. Ego quæro, quæ sint illa motiva, quæ reddunt mysteria fidei nostræ evidenter credibilia, id est, ita fide digna, ut quis nequeat prudenter iis dissentire; sed debeat iis assentire pro tempore, quo præceptum affirmativum fidei obligabit? Pro responsione erit

Hoc tamen non oritur ex natura fidei.

43.

Plura vide apud Poncium de hinc.

Scotus videtur requirere vere iudicium.

CON-



## CONCLUSIO III.

Credibilitas fidei divinæ præcipue, licet non necessario, fundatur in propositione veræ Ecclesiæ, cujus notæ illustrissimæ sunt, quod sit una, Sancta, Catholica, & Apostolica.

44.  
Vnde oritur quoad nos evidens obligatio firmissimè credendi.

Tradunt hanc SS. Patres & Controversistæ.

Iustinus. Eusebius. Cæsar. August. Tertull. Thom. Scotus. Michael Med. Bosius. Campian. Valentia. Bellarm. Lessius. Suarez. Coninck. Herinx.

45.

Propositio Ecclesiæ est iudicium Pontificis per se, vel cum Concilio, exterius manifestatum.

**D**iximus, requiri iudicium evidens de credibilitate nostræ fidei, seu de obligatione eam amplectendi: oporteret itaque ostendere, unde hæc evidens obligatio oriri possit, præsertim ad credendas ita firmiter res adeo difficiles, obscuras, & humanum caput superantes: ad hoc autem opus esset, adducere motiva omnia credibilitatis, quæ obligant ad credendum. eorumque pondus & efficaciam expendere. Hoc tamen longiorem postularet tractatum, & pertinet ad Controversistas, qui contra infideles, vel hæreticos disputant, & ad eos convincendos afferunt notas omnes veræ Religionis, easque ostendunt in una Christiana Religione reperiri, quare id nobis supponendum magis est, quam probandum; cum de hoc argumento latissimè, & utilissimè scripserint plures ex Patribus, & Doctoribus antiquis, & recentioribus, inter quos videri possunt Iustinus Martyr in Apologia pro Christianis, Euseb. Cæsar de Præparatione Evangelica, D. August. (si ipse est Auctor) lib. de fide rerum invisib. cap. 7. & lib. contra Epist. Fundamenti cap. 4. Tertull. in Apolog. S. Thom. contra Gentes, præsertim lib. 1. cap. 6. Scotus q. 2. Prologi, & ex Recentioribus noster Michael Medina lib. 2. de recta in Deum fide, Thomas Bosius in duobus Tom. de signis seu notis Ecclesiæ, Campianus in 10. suis rationibus ad Academicos, Valentia in præsentis disp. 1. q. 1. p. 4. Bellarm. lib. 4. de Ecclesia militante, Lessius in sua consultatione de fide capessenda, Suarez hic disp. 4. sect. 3. & 4. Coninck disp. 1. dub. 3. & novissime noster Herinx Episcopus Iprensis in sua Summa Theolog. parte 3. disp. 5. q. 4.

Nos breviter explicabimus quatuor notas veræ Ecclesiæ in 2. parte Conclusionis assignatas, inquam, veræ Ecclesiæ, in cuius propositione, ut habet prima pars Conclus. præcipue fundatur credibilitas fidei divinæ. Rogas, ex quo hoc probetur? Pro responsione suppono 1. propositionem Ecclesiæ nihil aliud esse, quam iudicium Pontificis per se, vel cum Concilio, exterius manifestatum, quo iudicat, aliquam veritatem esse à Deo revelatam. Fertur ergo per se & directè, non in ipsam veritatem fidei, sed potius in revelationem divinam de veritate: ac per hoc distinguitur ab afferatione Pontificis, quæ fertur directè, ac per se, non in ipsam Dei revelationem, tan-

quam in objectum, sed immediatè in ipsam veritatem.

Suppono 2. Ecclesiæ hic non considerari, ut habet antecedenter auctoritatem infallibilem in proponendo ex assensu Spiritus Sancti; sed prout habet maximam auctoritatem humanam, tantam scilicet, & talem, ut prudenter possim hic & nunc velle assensum rei sine formidine propter auctoritatem Dei rebus ab Ecclesia propositis, tamen si non reddat evidens objectum: unde, licet quis habeat motiva contraria, quæ ex se possent, saltem imprudenter, generare formidinem, & actum, quod diceret: forsitan Ecclesia decipitur, vel potest in hoc decipi; equidem motiva credibilitatis sufficiunt evidenter ad hoc, quod voluntas prudenter possit cohibere illam formidinem. Quare (inquit Lugo disp. 1. num. 249. in Lugo sine) licet appareat quasi radicaliter fallibilitas Ecclesiæ, quatenus apparent motiva, cum quibus imprudenter posses dicere, Ecclesiæ posse falli; non tamen apparet fallibilitas Ecclesiæ formaliter, quia voluntas propter motiva contraria prudenter cohibet illud iudicium, & imperat assensum certum, quo dicitur: Ecclesia nec fallitur in hoc, nec hic & nunc potest falli. Sic ille.

Suppono 3. non esse hic questionem, an requiratur propositio immediata ipsius Ecclesiæ, facta singulis fidelibus; huiusmodi enim raro contingit, utique in illo casu tantum, quo omnes Prælati in aliquo Concilio congregati, vel ipse Pontifex immediatè aliquem doceret. Questio ergo solum procedit de propositione Ecclesiæ mediata, quæ communis est; omnes enim regulariter audiunt mysteria fidei à Doctore, vel Prædicatore proponente ea nomine Ecclesiæ, & ut res, quæ ab Ecclesia traduntur. Sed nunquid hæc propositio necessaria? An aliquis credere queat id, quod nullo modo concepit esse Ecclesiæ doctrinam, aut qui non præcognoscit ejus auctoritatem? Conclusio nostra asserit, propositionem veræ Ecclesiæ esse quidem præcipuum fundamentum credibilitatis, non tamen absolute necessarium; ac proinde sufficere interdum propositionem hominis privati proponentis objectum eum debitis circumstantiis, ut reddatur prudenter credibile.

Equidem medium, à Deo institutum ad fidem suscipiendam, esse prædicationem Ministrorum Ecclesiæ, nemo ignorat, qui novit Scripturas. Euntes (inquit Christus Apostolus Matth. ult. v. 19.) docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & filii, & Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia, quacunque mandavi vobis. Et Mar. ult. v. 15. ait: Euntes in mundum universum, prædicare Evangelium omni creature. Ad quid, nisi ad credendum? Nam legitur v. 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. Hinc Apostolus Rom. 10. v. 14. Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient, sine prædicante? Et v. 17. Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi, quod est verbum Ecclesiæ.



Ecclesia. Nonne Dominus Hierem. 2. v. 15. dicit: Dabo vobis Pastores iuxta cor meum, & pascunt vos scientia & doctrina? Quod probè sciens Apostolus, Hebr. 13. v. 7. hortatur omnes fideles dicens: Mementote Praepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei. Et hoc ad minus probant verba S. August. quæ habet lib. contra Epistolam fundamenti cap. 5. Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas. Quidni ergo credibilis fidei nostræ potissimum fundetur in propositione veræ Ecclesiæ?

Et ratio est manifesta; quia de facto non habemus amplius privatas revelationes: neque illi, qui immediatè proponunt fidei objecta, ea proponunt ut sibi immediatè revelata; sed ut accepta ab Ecclesia, & ut ex mente illius magnæ communitatis. Alioquin (ait Emin. sup. num. 253.) si solum quis proponeret per propriam auctoritatem, sicut privatus Doctor, non faceret tantam fidem, indigeretque majoribus longè motivis, quàm nunc: quia nunc solum testatur, se ab Ecclesia accepisse hanc doctrinam: ergo ut de facto objectum fidei reddatur communiter prudenter credibile, necesse est, quòd audiatur à proponente, ut testante Ecclesiæ auctoritatem, à qua illud accepit. Sic ille. Nec obstat (prosequitur) aliquos rudiores non ita explicitè concipere Ecclesiæ auctoritatem; quia saltem in confuso concipiunt, doctrinam illam non esse ex mente & inventione parentis, vel Parochi; sed acceptam ab aliqua auctoritate superiori, & universaliori, à qua mediatè dimanat: cum qua confusione omnes etiam rudissimi concipiunt communiter Ecclesiam. Sed enim, dicit aliquis; sicut sufficit privata auctoritas, ut audiens moveatur ad credendum, hanc esse doctrinam Ecclesiæ, cur eadem non sufficiat ad credendum, id objectum fuisse olim revelatum, licet ne implicite quidem seu confusè concipiatur auctoritas Ecclesiæ? Resp. Cardin. sup. num. 254. sufficere quidem privatam auctoritatem ad persuadendum, se hoc ab Ecclesia accepisse, quia hoc potest ipse certè scire, & testari: non tamen sufficit ad persuadendum, olim fuisse hoc objectum revelatum, cum ipse revelationem non habuerit, nisi asserat, se hoc accepisse ab aliquo dignissimo teste, qualis est Ecclesia, à qua testatur se illud accepisse.

Maneat ergo, regulariter, & juxta communem modum semper debere intervenire aliquam Ecclesiæ propositionem mediatam, vel immediatam, expressam, vel tacitam. Sed nunquid per se necessaria? Negat Conclusio, quæ probatur: quia potest Deus particulari personæ aliquam rem immediatè revelare, ita ut teneatur eam credere, quidni ergo fiat credibilis absque propositione Ecclesiæ? Credere enim non teneor, sed nec possum, nisi quod credibile est. Similiter ergo revelatio publica poterit & debet credi, quandò aliis sufficientibus motivis proponetur; quàmvis enim propositio Ecclesiæ sit unum ex præcipuis, imò absolute

Tomus II.

præcipuum, haud equidem implicat, dari alia motiva sufficientia. Nonne in lege naturæ plures credebant ex sola doctrina parentum? Et in lege veteri plures crediderunt Moyse, & aliis Prophetis, antequàm eorum Prophetiæ ab Ecclesia reciperentur, & proponerentur; quia scilicet viræ Sanctitate, & tunc convenientiâ, ac aliis de causis objectum reddebatur prudenter credibile; præsertim cum viderent, aliqua prædicta à Prophetis de facto impleri. Denique in lege Evangelica Act. 3. v. 7. B. Petrus cum Joanne claudum à matris utero sanavit, & protestabatur, se illud fecisse in nomine Jesu Christi Nazareni, cujus virtutem prædicabat, & nullâ factâ mentione auctoritatis Ecclesiæ, convertit quinque millia hominum, ut dicitur Act. 4. v. 4. Multi, qui audierant verbum, crediderunt: & factus est numerus virorum quinque millium. Qui sanè prudenter moti sunt, licet non conciperent, nequidem in confuso, Ecclesiæ auctoritatem. Et quod tunc factum fuit, quidni & nunc fieri possit? Sanè auctoritas Ecclesiæ solum requiritur ut motivum expellens prudentem formidinem ad credendum; potest autem hoc motivum sufficienter compenari per miracula, vel alia motiva, quæ interveniant in prædicatione alicujus: ergo (inquit Lugo sup. num. 252. in fine) Lugo: licet audiens non recorderetur auctoritatis Ecclesiæ, neque illam cognoverit, poterit prudenter credere.

Si inferas: ergo hæreticus, qui negat unum articulum, vel Ecclesiæ auctoritatem, potest adhuc per fidem alia credere. Resp. si Ecclesiæ auctoritas non sit ei sufficienter proposita, concedo totum; sin autem sit sufficienter proposita tanquam fidei divinæ credibilis, & credenda, si hanc negat, vel alium articulum fidei, nequit habere alium actum fidei divinæ.

Nunc sufficiat advertere (inquit Lugo sup. num. 255.) fidem quoad hoc se habere instar charitatis, quæ non potest perfectè diligere Deum circa unum objectum, quin virtualiter velit implere omnia præcepta. Sic etiam fides non potest credere Deo in uno articulo, quin implicite credat, quidquid sufficienter constituit dictum esse à Deo. Rogat aliquis: an qui negaret quidpiam non propositum ab Ecclesia, aliunde tamen sufficienter credibile, foret hæreticus? Resp. citius negativè; est tamen verè infidelis, & amitteret fidem, juxta illud Trid. Sess. 6. cap. 15. *Asserendum est non modò infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur.*

Impræsentiarum sequitur examinanda, & explicanda altera pars Conclusionis, quæ quasi digito demonstrat, quæ sit recta fides, seu vera Ecclesia Christi cujus propositio faceret rem evidenter credibilem, id est, determinat hominem ad judicandum, se peccaturum, si hic & nunc dubitet de existentia revelationis. Dicit itaque Conclusio, *Notas illustrissimas veræ Ecclesiæ esse, quòd sit Una, Sancta, Catholica, & Apostolica; illustrissimas, inquam, utpote per quas non solum hæreticorum, sed quorumvis etiam*

B b b

infide-



Nota ha  
nihil est  
fuit: Vna  
Sanctus Co  
tholice Apo  
stolica

infidelium intellectus clarè convincitur, ut  
proinde Christus meritò veram Ecclesiam  
comparaverit civitati supra montem positæ  
Math. 5. v. 14. Non potest civitas abscondi supra  
montem posita, quoniam intuenti facillè apparet.  
Quod probè sciens Propheta Regius, Psalm.  
92. v. 5. ait: Testimonia tua credibilia facta sunt  
minis; id est, clarissimis signis, & prodigiis  
demonstratum est, tuam legem esse talem,  
quam jure meritò omnes credant à te latam.

52.  
Ecclesia  
etiam ma  
nifesta est.

Hereticè, si Deus reliquisset Ecclesiam suam  
obscuram, aut omnino invisibilem, ut volunt  
hæretici, homines communiter potuissent se  
excusare, quòd eam non recepissent; atque  
adèd Deus injustè puniret eos, qui, hæc reliquiã,  
aliam Ecclesiam ingrediuntur. Jam autem non  
habent justam excusationem, cum tot, & talibus  
Notis Ecclesiam suam illustrè fecerit, ut nemo  
non possit eam à falsis Ecclesiis discernere.  
nos quatuor tantum Notas assignavimus, ad  
quas cæteræ ferè omnes, quæ ab aliis adducuntur,  
reduci possunt. Quòd autem aliqui dicunt,  
illas quatuor Notas expressè tradi in Symbolo  
Concilii Nicæni, non approbo; quippe in eo  
tantum invenio hæc verba ad nostrum propo  
situm: Eos autem, qui dicunt: Erat aliquando,  
quando non erat, & antequam nasceretur, non erat,  
& quia ex iis, quæ non sunt, factus est, aut ex alia  
substantia vel essentia dicunt esse, vel creatum, vel  
mutabilem, vel convertibilem filium Dei; anathemat  
izans Catholica, & Apostolica Ecclesia. De Unitate  
autem, & Sanctitate Ecclesiæ nullus ibi est ser  
mo. Idèd Alii docent, eas exprimi in Symbolo  
Concilii i. Constantinopolitani, ibi: Et Vnam,  
Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Ita  
legit Longus in sua Summa Concil. at verò  
Carranza, uti & Binius, omittunt ly, Sanctam.

Symbolum  
Nicænum.

Constanti  
nopolitanum.

Longus.

Carranza  
& Binius  
omittunt ly,  
Sanctam.

Ut ut sit de hoc, in Symbolo Apostolorum  
Ecclesia dicitur Sancta, & Apostolica: Credo in  
Spiritus S. Sanctam Ecclesiam Catholicam. Item  
in Symbolo, quod in Missa recitatur scriptum  
est: Et Vnam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam  
Ecclesiam. Igitur de his Notis Ecclesiæ non est  
dubitandum. Verissimè autem convenire no  
stræ Ecclesiæ, mox ostendam.

53.  
Nota debent  
esse propria  
vera fidei  
& Ecclesiæ.

Prius adverte, quòd ad Notam fidei, sive ve  
ræ Ecclesiæ requiratur primò, ut non sit ali  
quid commune omnibus Sectis; proprium  
huic particulari fidei; quippe non sufficienter  
designo certum hominem, si dicam: Est qui  
dam, qui habet duos oculos &c. quia hoc est  
commune omnibus. Neque sufficit, quòd sit  
verè proprium, si tamen plures alii sibi illud  
adseribant; ac per hoc patet, quòd prædicatio  
sincera Evangelii non sit vera Nota fidei; quia  
omnes hæretici sibi illam adseribunt, cum ta  
men non nisi una sola possit esse vera Ecclesia.

Debent esse  
notiores res,  
quam nota  
faciunt.

S. Irenæus

Secundò: Notæ debent esse Notiores re ipsa,  
cujus sunt Notæ, alioqui non erunt notæ, sed  
ignotæ. Et ita receptio Evangelii non est No  
ta, cum hæc receptio sit incognita; imò neque  
prædicatio, cum Ecclesia doceat, quæ sit vera  
prædicatio. Audite Irenæum lib. 3. cap. 4.

Non oportet querere apud alios veritatem, quam se

cilè est ab Ecclesia sumere, cum Apostoli, quasi depo  
sitorium dives, plenissime in eam contulerint omnia,  
quæ sunt veritatis, ut omnis, quicumque velit, sit  
mat ex ea potum vita. Hæc enim est vita intrinseca,  
Omnes autem reliqui fures sunt & latrones, propter quos  
quod oportet devitare quidem illos: quæ autem sunt  
Ecclesiæ, magnà diligentia diligere, & apprehendere  
veritatis traditionem. Quid enim, si aliquis vel de  
modica questione disceptatio esset, nonne oportet  
in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Ap  
stoli conversati sunt, & ab eis sumere, quod certum  
& de re liquidum est? Similiter loquuntur illi  
Patres, quos brevitas gratiã omitto: ut meri  
tò dixerit S. Aug. lib. contra Epist. Fundamenti S. Aug.  
cap. 5. Ego Evangelio non crederem, nisi mi Catho  
lica Ecclesia commoveret auctoritas. Quomodo  
ergo prædicatio Evangelii foret Nota vera Ec  
clesiæ? Evidem hæc prædicatio est prædicatio  
veræ Scripturæ; quæ sit autem vera Scriptura,  
non habemus nisi ex testimonio Ecclesiæ. cap.  
est (juxta Trid. ff. 4. 5. Præterea) judicate de veri  
sensu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum.  
Ergo potius Ecclesia est Nota veræ prædica  
tionis (inquit Bellarm. lib. 4. de Notis Ecclesiæ Bellar.  
cap. 2.) quam vera prædicatio, sit Nota veræ  
Ecclesiæ.

Tertiò: Nota debet esse inseparabilis à  
vera Ecclesia; sincera autem prædicatio  
verbi non est talis: nam, ut ait Bellar. sup.  
Ecclesiæ Corinthiorum, & Galatarum, ad quæ  
seribebat Paulus, veræ Ecclesiæ erant, & ta  
men ibi non erat aliquando sincera prædicatio  
verbi, ut ex Apostolo cognosci potest, qui  
dicit, se scribere Ecclesiis Dei, qui sunt Corin  
thii, vel in Galatia, 1. Cor. 1. v. 2. & Galat. 1. v. 3.  
Et tamen 1. Cor. 15. arguuntur Corinthii,  
quòd docerent, non esse futuram resurrectio  
nem mortuorum, v. 12. Si autem Christus prædi  
catur, quòd resurrexit à mortuis, quomodo quidam  
dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum  
non est? Et Galatæ per totam ferè Epistolam  
reprehenduntur, quòd docerent, servandam  
esse legem Moysi cum Evangelio. Sed enim, talis  
diceret aliquis: quomodo ergo istæ erant veræ  
Ecclesiæ, cum hæretici docerent? Respondeo  
Auctor: aliud esse errare, & paratum esse ad  
discendum, & cum didiceris, ad obediendum;  
aliud, nolle discere, & cum audieris veritatem,  
nolle acquiescere; neutrum horum potest esse  
in Ecclesia universalis; in Ecclesia autem parti  
culari esse potest illud primum; in neutra au  
tem illud secundum; sed solum in Synagoga  
Sathanæ, & Ecclesiis malignantium. Sic ille.  
Adde: quòd in falsa Ecclesia, v. g. Schismati  
corum, possit esse vera Prædicatio, & para  
doctrina ab omni errore: nam Schismatici  
potest credere, quòd oporteat esse in vera Ec  
clesia, & obedire vero capiti, quodeumque illud  
sit, & tamen nolle obedire; ac proinde non  
necessariò errat in fide, sed deficit in charitate,  
juxta illud D. Aug. de fide & Symbolo c. 10. in  
principio: Credimus & Sanctam Ecclesiam, uni  
que Catholicam; nam & hæretici, & schismatici  
congregationes suas Ecclesias vocant, sed hæretici



de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant. schisma-  
tici autem dissensionibus iniquis à fraterna charitate  
dissiliunt. quamvis ea credant, quæ credimus.

Obijciunt Hæretici, quod ait Christus Jo-  
annis 10. v. 27. Oves mea vocem meam audiunt.  
Ergo ibi est Ecclesia, ubi auditur verbum Dei.  
Resp. ex D. Augusti. tract. 48. in Joan. Christum  
loqui de electis seu prædestinatis, qui audiunt,  
& verbum Dei retinent, ac opere complent  
ulque in finem: nam sequitur: Et ego cognosco  
eos & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis,  
& non peribunt in æternum, & non rapiet eas quis-  
quam de manu mea. Ad quæ verba S. Doct. Ecce,  
ingreditur, & egreditur, & pascua inven-  
nit. Ingressi sumus credendo, egredimur moriendo:  
sed quomodo per ostium fidei ingressi sumus, sic fide-  
les de corpore exeamus: sic enim per istud ostium  
egredimur, ut pascua invenire possimus. Bona pascua  
vita æterna dicitur. Ergo ibi est Ecclesia, ubi  
auditur verbum Dei; ergo vera prædicatio est  
Nota Ecclesiæ: nequaquam; nam parum pro-  
ficit audire, nisi corde verbum retineatur; cum  
autem non possit fieri, qui corde retineant, non  
potest hæc esse visibilis Nota Ecclesiæ; sed est  
Nota unicuique, ut saltem conjecturaliter cog-  
noscat suam electionem, inquit Bellarm. sup.  
Hæc ergo verba Christi nihil ad propositum.  
Uti nec illa Apostoli ad Ephes. 5. v. 26. Ut illam  
(Ecclesiam) sanctificaret, mundans lavacro aqua  
in verbo vita. Ergo ubicumque est verbum  
mundans, ibi est Ecclesia. Resp. Bellarm. illa  
mandatio est invisibilis, nec Paulus ibi vult do-  
cere, quæ sit, vel ubi sit Ecclesia; sed quid boni  
Deus contulerit Ecclesiæ: nam sequitur: Ut  
exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem  
maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi; sed ut  
sit sancta & immaculata. Omitto, per verbum  
vitæ hic non intelligi prædicationem, sed for-  
mam Sacramenti Baptismi, quæ simul cum la-  
vacro aquæ, id est, ablutione, ex opere opo-  
ratio causat gratiam sanctificantem. Ergo præ-  
dicatio verbi divini est Nota veræ Ecclesiæ; qua-  
lis Consequentia?

Cum ergo, replicat quispiam, Chrysostom.  
Homil. 49. In Mat. ait: Qui vult cognoscere, quæ  
sit vera Ecclesia Christi, unde cognoscat, nisi tan-  
tummodo per Scripturas? Et Aug. Epist. 166.  
inquit: In Scripturis didicimus Christum, in Scrip-  
turis didicimus Ecclesiam Resp. illam Homil. 49.  
non esse Chrysost., sed alicujus Ariani, aut ab  
aliquo Ariano corruptam, ut patet ex aliis  
erroribus, qui in ipsa reperiuntur. Porro Aug.  
non dicit, Scripturam esse Notam Ecclesiæ;  
sed ex Scriptura probari, ubi sit Ecclesia, dum  
docet, qualis illa sit, ubi coeperit, quomodo  
creverit. Sed nunquid ideo Scriptura notior,  
quam Ecclesia? minime: nam Ecclesia fuit  
ante Scripturam, & ipsi data est Scriptura à  
Deo, & ab Ecclesia explicatur, ut statim di-  
ctum fuit, & aliàs traditur. Attamen aliquando  
ex hypothesi potest esse notior, quando v. g.  
Scriptura est recepta & clarè loquitur, oritur  
que questio de ipsa Ecclesia; sicut interdum  
Tomas II.

è contrario, quando Ecclesia est recepta &  
nota, & questio oritur de Scriptura, & sic  
unum probatur ex altero. Hinc D. Aug. dum  
erat questio de Baptismo hæreticorum, quia  
Scriptura obscure loquitur, probabat ipsum  
esse ratum, quia ab Ecclesia habetur pro rato;  
cum autem disputabatur de Ecclesia, an esset in  
sola Africa, quia Scriptura recepta, & clara  
erant, inde Aug. probabat, non esse; non ta-  
mè ex hoc sequitur, Scripturam simpliciter esse  
notiorè, quàm Ecclesia. Igitur neque Scriptura,  
neque prædicatio verbi divini Notæ sunt veræ  
Ecclesiæ. Sed neque usus Sacramentorum, ut-  
pote etiam communis omnibus Sectis; cum  
tamen, ut dictum est, Nota debeat esse quid  
proprium, non solum secundum rem; sed  
etiam opinionem aliorum; jam autem omnes  
Sectæ putant, se habere verum usum Sacra-  
mentorum.

Quæ ergo Notæ seu signa veræ Ecclesiæ,  
cujus propositio est præcipuum motivum cre-  
dibilitatis? Resp. ut sup. quod sit Una, Sancta,  
Catholica, & Apostolica. De his loquitur Aug.  
lib. contra Epist. Fundamenti cap. 4. dicens:  
Ut ergo hanc omittam sapientiam, quam in Ecclesia  
esse Catholica non creditis, multa sunt alia, quæ in  
ejus gremio me iustissime teneant. Tenet consensio  
populorum atque gentium, (ecce unitas) Tenet  
auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate  
aucta (ecce sanctitas) veritate firmata (ergo  
Catholica) Tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui  
pascendas oves suas post resurrectionem Dominus  
commendavit, usque ad præsentem Episcopatum  
successio Sacerdotum (ergo Apostolica) Tenet po-  
stremo ipsum Catholica nomen, quod non sine causa  
inter tam multas hæreses, sic ista Ecclesia sola ob-  
tinet, ut cum omnes hæretici se Catholicos dici velint;  
quærens tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam  
conveniat, nullus hæreticorum vel Basilicam suam,  
vel domum audeat ostendere. Ita ergo tot, & tanta  
Christiani nominis charissima vincula rectè hominem  
tenent credentem in Catholica Ecclesia, etiamsi pro-  
pter nostræ intelligentiæ tarditatem, vel vitæ meritum  
veritas nondum se apertissime ostendat.

Enimverò, ut bene notat Bellar. sup. cap. 3.  
in principiis, hæ Notæ non quidem efficiunt  
evidenter verum, ipsam esse veram Dei Eccle-  
siam; sed tamen efficiunt id evidenter credibi-  
le. Nam evidenter verum dicitur, quod vel in  
se, vel in suis principiis videtur; evidenter cre-  
dibile illud dicitur, quod non videtur nec in se,  
nec in suis principiis; habet tamen tot, & tam  
gravia testimonia, ut quilibet sapiens merito id  
credere debeat: ut si iudex videat hominem à  
latrone occidit, vel vulnerari lethaliter, & postea  
mori, habet evidentiam veritatis, quod ille  
latro sit homicida; si autem eadem fieri non  
videat; sed habeat viginti testes viros gravissi-  
mos, qui dicunt se vidisse, habet evidentiam  
credibilitatis. Igitur, tametsi Notæ jam addu-  
ctæ non faciant evidentiam veritatis, maximè  
iis, qui non credunt Scripturis, alioqui non  
esset articulus fidei hanc Ecclesiam esse veram  
Ecclesiam; efficiunt tamen evidentiam credi-  
bilitatis.

August.

Scriptura,  
prædicatio,  
usus Sa-  
cramentorum  
non sunt  
notæ.

57.  
Sed unitas,  
sanctitas,  
Catholica,  
&c.  
S. August.

58.

Hæ Notæ ef-  
ficiunt evi-  
denter cre-  
dibile, non  
autem evi-  
denter verum.  
Bellarmin.



biliteris, atque adeo clare per eas convincitur intellectus, ut sup. adhuc dixi, non claritate absoluta, sed prudentiali; ita ut nequidem infidelis, qui rite considerat illas, possit prudenter formidare, quin hæc sit vera Ecclesia.

Sed quæ illa consideratio? iam edissero. Equidem ut à priora Nota incipiamus, quæ est unitas, hæc consistit (inquit Herincx part. 3. disp. 5, num. 49.) in ordinatissima Ecclesiæ toto orbe diffusa dispositione, membrorumque connexionem, ac quoad identitatem credendorum consensione, debitaque subiectione ac subordinatione, præsertim ad supremum caput visibile Ecclesiæ. Sic ille, Quod probè sciens Apost. 1. Cor. 1. v. 10. ait: *Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi: ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata; sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.* Itemque ad Ephes. 4. v. 3. & seqq. solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Vnum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una & eadem vocatione vestra. Vnus Dominus, una fides, unum Baptisma. Vnus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. Quibus verbis (inquit noster Del Castil. Disp. 13, num. 4.) Paulus plures explicat causas, propter quas Ecclesia sit una, scilicet unum corpus mysticum Christi. Prima, est Deus, qui est causa efficiens, secundo dicitur una, ratione fidei tertio, ratione Sacramentorum quorum lingua est Baptismus; quarto, ratione Spiritus à quo regitur, & vivificatur; quinto, respectu finis, qui est beatitudo, ad quam vocantur fideles sub una spe vocationis; sexto denique, propter unum caput, quod est Christus, quod dictum fuerat Osee 1. v. 11. *Et congregabuntur filii Iuda, & filii Israël pariter, & ponent sibi unum caput unum.* Idem dixit Christus Joan. 10. v. 16. *Et fiet unum ovile, & unus Pastor.* Erravit ergo Henricus VIII. tot assere capita in Ecclesia, quot Reges baptizati.

Apost.

Del Castil.

Multiplex  
unitas Ec-  
clesiæ.

60.

Vnus Ec-  
clesiæ est  
numerica.In hac sunt  
plures Ec-  
clesiæ par-  
ticulares.Ecclesiæ an-  
te adventum  
Christi, est  
eadem cum  
Ecclesiæ  
Christi.

Del Castil.

Et si aliquis inquirat, quâ unitate Ecclesia dicatur una. Resp. quod unitate numericâ, quâvis enim omnes fideles sint diversi numero; tamen ex omnibus fit una Ecclesia, sicut unus numero populus ex diversis numero hominibus, sibi invicem succedentibus. Hucusque præfatus Auctor. Objicis, quod habetur Psal. 67. v. 27. *In Ecclesiis benedicite Deo Domino.* & Apocalyp. 1. v. 11. *Quæ vides, scribe in libro, & mitte septem Ecclesiis.* Ergo non est una Ecclesia, sed plures Ecclesiæ. Resp. idem Auctor. num. 5. esse quidem plures Ecclesias partiales, ex quibus tamen constituitur una numero totalis Romana, cuius Episcopus est caput omnium Episcoporum, & Ecclesiæ. Si dixeris, saltem Ecclesia ante adventum Christi, & quæ nunc est, non est eadem numero; quippe nec lex divina erat eadem, nec eadem Sacramenta. Resp. Del Castil. ibidem; quod attinet ad legem divinam, quantum ad præcepta, moralia, quæ in Decalogo continentur, semper fuit, & est eadem; quantum autem ad ceremonialia, & judicialia, non est eadem; similiter Sacramenta veteris legis

non sunt eadem cum nostris; nihilominus est una numero propter unam fidem magis, aut minus explicitam; hæc autem eadem fides in diversis temporibus Ecclesiæ manifestata est, diversis signis, & Sacramentis; sicut etiam modo sunt diversæ leges Ecclesiasticæ ab illis, quæ fuerunt tempore Apostolorum; tamen eadem est Ecclesia. Ad unitatem ergo numericam Ecclesiæ visibilis, satis est, quod sit eadem fides, manifestata signis sensibilibus, etiam si sit aliqua diversitas inter ipsa signa, & Sacramenta pro diversis temporibus, Sic ille.

Et his inferitur, Ecclesiam, quæ nunc à morte Christi durat usque in finem mundi, magis unam esse, & perfectiori modo unitam, quem tota Ecclesia, quæ est ab Abel usque in finem mundi. Deinde, Ecclesiam, quæ fuit ante adventum Christi, non fuisse tam perfectam unam, quam illa, quæ modo est post adventum Christi. Declaratur: nam post adventum Christi Ecclesia habet eadem Sacramenta, idem Sacrificium, & fideles omnes eodem cibo spirituali nutriuntur, scilicet Eucharistia; sicut membra corporalia ejusdem hominis nutriuntur eodem cibo corporali. Præterea: ante adventum Christi quâvis omnes fideles, qui erant ex filiis Israël, habuerunt eadem Sacramenta, & Sacramenta, & idem caput visibile, scilicet ipsum Sacramentum, cui tenebantur obedire; tamen etiam erant aliqui fideles ex Gentilibus, qui nec obligabantur ad illa Sacramenta legis scriptæ, nec tenebantur obedire summo Sacerdoti: at verò post adventum Christi, omnes fideles debent profiteri eadem Sacramenta, idem numero Sacrificium, & eidem capiti obedire. Hinc lacerant unitatem modernæ Ecclesiæ; qui renouant profecti eadem Sacramenta, idemque numero Sacramenta, aut nolunt eidem capiti obedire. Et qui illi, nisi hæretici, & schismatici, qui diversa à cæteris pertinaciter credere, aut singularia extra communionem totius corporis conventicula facere præsumunt?

Dubitas, quod sit illud caput, qui omnes fideles tenentur obedire? Audi Apost. ad Ephes. 1. v. 22. dicentem: *Et omnia subiecit sub pedibus ejus* (loquitur de Christo) *& ipsum dicit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus, quia omnia in omnibus adimplent.* Super omnem, inquam, Ecclesiam, ante, quam post Christi adventum, non tamen ante adventum erat unus homo in terris, qui haberet vices Christi supra omnes fideles Judæos, & Gentiles; sed quando venit Christus, fecit utraque unum, teste Apost. ad Ephes. 2. v. 13. & seqq. *Nunc autem in Christo reconciliati sunt vobis, qui aliquando eratis longe, facti estis propius in sanguine Christi.* Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum. Et ipse Christus Joan. 10. v. 16. ait: *Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus Pastor.* Fuit Decal. Christus ergo (inquit Del Castil, sup. num. 8.) Christus ergo (inquit Del Castil, sup. num. 8.) Christus ergo, qui connectitur fideles ex lapidis angularis, qui connectitur fideles ex populus Gentilium, & Judæorum, & reliquit



in terris suum Vicarium, scilicet Petrum, & successores ejus, qui in omnes fideles habent potestatem: quia Christus dicens Petro Joan. 21. v. 17. *Pasce oves meas*, constituit illum pastorem supra totum gregem, & hæc verba etiam dicta sunt ad successores Petri. Sic ille, igitur & successores Petri, Pastores sunt super totum gregem, etiam supra Episcopos & Patriarchas, qui quidem Ordinatione Episcopali & communione Catholica Romano Pontifici sunt Fratres, sed subjectione, filii & oves. Ita à primitiva Ecclesia ipsi Episcopi & Patriarchæ in suis litteris ad Romanos Pontifices reverenter & aperte testantur, ut videre est in historiis Ecclesiasticis. Et quàmvis pro aliquo tempore, Sede scilicet vacante, desit in terris Vicarius Christi; hoc tamen non obstat, quominus, moraliter loquendo, semper sit in Ecclesia caput visibile; atque adeo per illam vacantiam, ut sic loquar, non interrumpitur successio Romanorum Pontificum; sed neque per schismata, quando non est certus aliquis, & indubitatarius Pontifex. Unde (inquit idem Auditor num. 9.) ad providentiam Dei pertinet, tollere schisma, ut continetur successio Romani Pontificis, sicut factum est tempore Concilii Constantiensis.

Cæterum hæc unitatem tam membrorum inter se, quàm cum suo capite, manifestissimè est competere huic nostræ Ecclesie, etiam ex confessione ipsorum hæreticorum; & e contra clarissimè patet, hæreticos statim atque exco- ciebantur, in multas sectas divisis fuisse, juxta illud vulgatissimum: *Veritas est simplex, & una, mendacium multiplex*. Vide Auctores sup. citatos, qui longè & latè hæc ipsa deducunt, & quasi ad oculum ostendunt; unde in re toties tractata, & optimè pertractata, nolo amplius immorari. Cæterum, objicio contra unitatem nostræ Ecclesie, quòd inter DD. Catholicos solet esse controversia de aliquibus propositionibus, his asserentibus, eas esse de fide, aliis negantibus: ergo non videtur esse una fides apud omnes fideles. Resp. Del Castil. sup. num. 10. Neg. Conseq. quia, inquit, quando est ista controversia, non est definita altera pars, fideles autem, quæ non sunt definita, parati sunt credere, si Ecclesia definiat, & ita servatur una fides in omnibus. Itaque conveniunt omnes Doctores in fundamentalibus principalioribus mysteriis fidei, & in accidentalibus, seu minùs principalibus, quæ constat, ab Ecclesia esse definita, quòd sufficit.

Sed enim, reponit quispiam, posset dicere hæreticus, etiam in sua Ecclesia malignantium reperiri hujusmodi unitatem, x. g. in conventiculo Lutheraporum, omnes fatentur eandem doctrinam tamquam fidei, omnes servant eundem ritum, omnes sunt sub uno capite, licet in sano, scilicet Luthero: ergo est ibi eadem unitas, quam diximus esse in nostra Ecclesia. Nec sufficit respondere; quòd hæretici non servant unitatem; quia statim dividuntur in alias Sectas, nam Lutheranorum quidam di-

cuntur rigidi, alii mitiores &c. Hæc, inquam, solutio non sufficit propter duo; primò, quia in principio, antequàm esset ista divisio, omnes habebant eandem unitatem doctrinæ, & capitis. Secundò, postquam sunt divisi, in qualibet parte aut sectione, reperitur ista unitas capitis, & idem ritus Sacramentorum. Si dixeris; quòd in conventiculo hæreticorum neque est doctrina veræ fidei, neque verus ritus Sacramentorum, neque verum & sanum caput; quàmvis hoc totum verum sit, adhuc manet difficultas proposita, quomodo ex unitate colligatur quòd hæc Ecclesia, quæ nunc militat sub Innocentio, XI. sit vera Ecclesia, & non alia; & quòd in hæc Ecclesia sit vera doctrina, & non in alia communitate. Resp. ad unitatem veræ Ecclesie requiri unum caput, quod sit Vicarius Christi, qualis fuit Petrus, & hodie est Romanus Pontifex successor Petri. Nam Christus dixit Petro, ut suprà audivimus: *Pasce oves meas*, & Petrus ex mandato Christi collocavit suam Cathedram Romæ, & ibi mortuus est; qui ergo succedit Petro in Pontificatu, ipse est Vicarius Christi, cujus est pascere oves Christi, id est, verè fideles doctrinæ fidei, & Sacramentorum. Unitas ergo doctrinæ, atque capitis, quod habet vices Christi, convenit Ecclesie Romanæ, & non conventiculis hæreticorum.

Adde, ad unitatem veræ Ecclesie non sufficere quomodocumque profiteri eandem doctrinam, eundem ritum Sacramentorum sub eodem capite; sed ultra requiritur, quod in vera Ecclesia sit tale regimen, quod valeat conservare, & tueri unitatem fidei, & Sacramentorum; hoc autem regimen, seu hæc potestas soli Romanæ Ecclesie competit. Quippe si suboriatur aliqua hæresis contra doctrinam fidei, aut Sacramentorum, Pontifex Romanus habet potestatem definiendi veram doctrinam fidei, & verum ritum Sacramentorum. Nihil eorum reperitur in conventiculis hæreticorum. Et hinc in Ecclesia Romana semper servata fuit una fidei doctrina; in conventiculis autem hæreticorum quot capita, tot sententiæ contra doctrinam fidei. Enimverò Scriptura, ex qua colligitur vera doctrina fidei, quàmvis sit infallibilis veritatis, tamen difficilis est intellectu, propter diversos sensus, quos patitur; & hinc per se non sufficit ad conservandam unitatem veræ fidei; sed requiritur regula aliqua certa ad eam interpretandam; hæc autem regula non est in conventiculis hæreticorum, ubi omnes ex suo cerebro Scripturam interpretantur; sed in Ecclesia Romana, in qua Pontifex habet potestatem à Deo infallibiliter eam interpretandi. Itaque (inquit Del Castil. sup. num. 14.) sicut olim in summo Sacerdote Legis veteris erat facultas interpretandi Legem, & ideo fuit præceptum Deut. 17. ut si quod dubium subortum esset circa Legem, venirent ad summum Sacerdotem; sic multò magis dedit Christus potestatem suo Vicario declarandi, & definiendi verum sensum Scripturarum.

Hinc ex quo Patriarchæ Orientales recess-

Signanter  
desit eis  
unum ca-  
put, quod  
sit Vicarius  
Christi.

65.

In Ecclesia  
Romana  
semper est  
servata do-  
ctrina unita-  
tis.

Del Castil.

66.

B b 3

servat



Inter scif-  
maticos O-  
rientis divi-  
siones &  
errores sunt.

serunt ab Ecclesia Romana, fuerunt inter ip-  
sos, & inter universosque eorum subditos  
multæ divisiones, & plurimi errores; quia soli  
Petro, & ejus successoribus promissa est as-  
sistentia Spiritus sancti illis verbis Christi Matth.  
16. v. 18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, &  
super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, &  
porta inferi non prævalerunt adversus eam. Præ-  
valerent autem, & jam dudum prævaluissent,  
nisi in Ecclesia reliquisset Christus potestatem  
conservandi unitatem fidei in vinculo pacis,  
assistendo scilicet summo Pontifici in defini-  
endis rebus fidei. Et quamvis ante adventum

Non ita an-  
te adventum  
Christi in  
Ecclesia Dei  
fuerunt.

Christi non fuerit tam perfecta unitas in Ec-  
clesia, sicut modò est, ut sup. diximus, tamen fuit  
sufficiens auctoritas ad servandam unitatem  
fidei: nam ante legem scriptam, Deus per Ma-  
jores, & Sacerdotes Legis naturæ, quales fue-  
runt suo tempore Melchisedech, Job &c.  
tuebatur, & conservabat unitatem fidei in  
minoribus: & post datam legem per summum  
Sacerdotem legalem, ad quem, ut statim di-  
ctum fuit, debebant in dubiis circa legem filii  
Israel recurrere: si qui autem ex Gentilibus  
erant veri fideles, sicut in statu legis naturæ  
per Majores providebat Deus minoribus. Si-  
gnum hujus est (inquit Del Castillo sup. num.  
16. in fine) quòd ab Abel, ex quo cœpit  
Ecclesia, semper fuerit conservata vera fi-  
des sive in pluribus, sive in paucioribus.

67.  
Ab exordio  
mundi sem-  
per fuerunt  
aliqui fide-  
les.

Igitur ab initio mundi usque modò semper  
aliqui fuerunt, qui eandem nobiscum fidem  
quoad essentialia tenuerunt; atque adeò osten-  
di nequit, quando incepit, aut variata fuerit,  
vel quo auctore in orbem terrarum introdu-  
cta; porro nulla est Secta, ejus Auctor, &  
initium, & occasus non sciatur. Ex quo mani-  
festè patet, fidem nostram esse verè Catholi-  
cam, & Apostolicam: Catholica quidem, id  
est, universalis tam ex parte temporis, quàm  
loci, utpote extendens se ad omnia tempora, &  
pleraque loca; nam, ut dictum est, incepit ab  
initio mundi, & usque in finem est duratura,  
juxta illud Christi Matth. ult. v. 18. & seqq.  
Data est mihi omnis potestas in calo, & in terra.

Hinc Ca-  
tholica &  
universalis  
ex parte  
temporis est  
Ecclesia.

Euntes ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos  
&c. Et ecce ego vobiscum sum usque ad consumma-  
tionem sæculi. Et verò, si Christus permanet cum  
discipulis suis usque ad finem mundi, quis  
prudens potest dicere, foris fides Christi non  
permanebit? Itaque, vera Ecclesia universalis  
est ex parte temporis. Quòd etiam ex parte  
hominum, patet ex eodem textu, Docete, inquit,  
omnes Gentes. Et Apostolus Rom. 10. v. 12. Non  
enim est distinctio Iudæi, & Græci: nam idem Do-  
minus omnium dives in omnes, qui invocant illum.  
Joannes in sua Apocalypsi c. 5. v. 9. ait: Rede-  
misti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, &  
lingua, & populo, & natione. Sed & complectitur  
omnem statum hominum, sive sint servi, sive  
liberi, sive Reges, sive tubditi: Quia (ut scribitur  
Act. 10. v. 34.) non est personarum acceptor  
Deus. Quin etiam omnem ætatem, sive sint  
juvenes, sive senes, sive pueri, sive viri, om-

Insuper ex  
parte loci,  
& statibus  
hominum.

neque sexum, sive sint viri, sive femine.  
Quantum ad universalitatem loci, hanc ex-  
pressam habemus Psal. 2. v. 8. Posula a me, &  
dabo tibi Gentes hereditatem tuam, & possessionem  
tuam terminos terræ. Et Psalm. 18. v. 5. scriptum  
est: In omnem terram exivit sonus eorum, & in  
fines orbis terra verba eorum. Quæ verba (inquit  
Del Castillo sup. num. 20.) Prophetiam continet,  
sive illa fuerit adimpleta tempore Apo-  
stolorum, sive adhuc indices adimplenda usque  
ad finem mundi: saltem ex his verbis colligi-  
tur, quòd Ecclesia sit universalis ex parte loci;  
unde de ea dicitur Psal. 47. v. 3. Fundatur exal-  
tatione universa terra.

Et non solum Ecclesia dicitur Catholica, sed  
& fides, quam Ecclesia profitetur, dicitur Ca-  
tholica in Symbolo Arhanatii: Hæc est fides Ca-  
tholica; & in Can. Missæ: Et omnibus orthodoxis,  
atque Catholica, & Apostolica fidei cultoribus. Est  
enim (inquit idem Auctor sup. num. 21.) uni-  
versalis in omni Ecclesia, in qua nequit unus  
articulus credi, & alius negari; sed ab omnibus  
ejus fidelibus omnes æquè creduntur, & con-  
fidentur. Denique Rex Hispaniarum hæc ra-  
tione dicitur Catholicus per antonomasiam;  
quia est protector fidelium, & Ecclesiæ Catho-  
licæ. Sic ille. Si objicias: Ecclesia ante adven-  
tum Christi non videtur fuisse Catholica; quia  
non erat universalis ex parte loci, neque ex  
parte temporis, neque ex parte hominum,  
Resp. Del Cast. sup. fortassis ita videtur alicui,  
dicenti; quòd Ecclesia pro statu Evangelii sit  
Catholica, & non antea. Tamen reverè dicen-  
dum non est ita; sed distinguendum veniunt  
enim est loqui de Ecclesia, aut fide ex una par-  
te; aliud verò de Lege scripta, de Sacramentis,  
& ceremoniis ejus ex alia parte; hæc enim Lex  
non erat universalis, neque ex parte temporis,  
quia cœpit à tempore Moysis in deserto; neque  
ex parte loci, quia solum in Palestina; neque  
ex parte hominum, quia solum filii Israël datus;  
ex quo patet, quomodò Ecclesia, quantum ad  
hoc, non erat universalis ante adventum Chri-  
sti, benè tamen quantum ad fidem.

Itaque vera Ecclesiæ Christi Nota est, quòd  
sit Catholica, id est, universalis, & tali nomine  
appellatur, quòd nulli Ecclesiæ competat,  
præterquam Romanæ, seu Ecclesiæ subjæctæ  
Sedi Apostolicæ. Audite D. Aug. Sæc. 13. de  
Temp. Diversorum, inquit, Hæreticorum Ecclesiæ  
ideo Catholica non dicuntur, quia per loca atque  
per suas quasque provincias continentur. Hæc verò  
(scilicet Romana) ab ortu solis usque ad occasum,  
unius fidei splendore diffunditur. Aliam auctori-  
tatem ejusdem Doctoris habes num. 57. sup.  
Adhuc unam addo ex lib. de vera Religione  
cap. 7. ibi: Velint nolintque ipsi quoque Hæretici,  
& schismatici alumni, quando non cum suis, sed  
cum extraneis loquuntur, Catholicam nomen illud  
quam Catholicam vocant. Non enim possunt intelli-  
gi, nisi hoc eam nomine discernant, quo ab universa  
orbe nuncupatur. Aliis pluribus locis August. si-  
gnificat universalitatem nostræ Ecclesiæ, quæ  
possunt videri apud Auctores sup. citatos. Fi-  
lio



nio cum verbis Cyrilli Carech. 18. Non petas, ubi sit Dominicum, seu Domus Domini: nam etiam Hæretici suas speluncas domum Domini nominari volunt: nec petas, ubi sit Ecclesia; sed ubi Catholica Ecclesia. Hoc enim nomen proprium est hujus Sanctæ Ecclesiæ Matris omnium nostrum. Et fuit ei proprium, etiam tempore Apostolorum; nam, ut sup. notavi, in Symbolo Apostolorum dicitur: Credo... Sanctam Ecclesiam Catholicam. Argumentum ergo petitum ex nomine, quod alicui ita proprium est, ut cum illo, & sine illo nequeat ab aliis discerni, non solum non vanum & inutile, sed maxime efficax est. Ut proinde nemini fas sit dubitare, sed constanter asserere possit, & verò debeat, Ecclesiam nostram ex hac parte esse veram Christi Ecclesiam, utpote re, & nomine Catholicam.

Nunquid etiam re, & nomine Apostolica? Non est relictus ambigendi locus: tum ratione Cathedræ S. Petri, seu Sedis Romanæ, quæ antonomastice vocatur Apostolica, juxta illud D. Aug. Epist. 162. In qua (Romana Ecclesia) semper Apostolica Cathedra viguit Principatus. Tum, quia à Christo inchoata, per Apostolos propagata, & perfecta, eademque perpetuam quædam successione perseverat, & usque in finem perseverabit. Breve tibi (inquit D. Hier. Dialog. contra Luciferianos) aperiamque animi mei sententiam proferam, in illa esse Ecclesiam permanentem, quæ ab Apostolis fundata, usque ad diem hanc durat. Ecclesia (inquit Del Castillo sup. num. 22.) dicitur Apostolica ab Apostolis, quia ipsi fuerunt primi, in quibus fuit Ecclesia pro hoc statu Legis Evangelicæ. Unde Glossa in illud ad Rom. 8. v. 23. Nos ipsi primitias Spiritus habentes, inquit, quod Apostoli prius tempore, & cæteris abundantius habuerunt Spiritum. Secundò dicitur Apostolica; quia fundata est in fide Apostolorum. Unde in illud Psalm. 86. v. 1. Fundamenta ejus in montibus Sanctis, inquit Aug. In Apostolis. Eodem modo intelligitur illud Apoc. 21. v. 14. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. Neque intelligendum est duodecim Apostolos esse fundamenta primaria; quia fundamentum primum, & lapis angularis est Christus, sed sunt fundamenta secundaria. Rursum neque post Christum omnes Apostoli sunt æquè primò fundamenta, sed post Christum primum est Petrus. Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, ajebat Christus Matth. 16. v. 18. Omnes ergo Apostoli sunt fundamenta Ecclesiæ, sed post Christum, & cum subordinatione ad Petrum omnes etiam Episcopi Romani Ecclesiæ fundamenta sunt suo tempore. Docet id appositè Cornelius Jansenius, Doctor Lovaniensis, Tridentinus Theologus, dein primus Gandavenfis Episcopus, Concord. Euang. cap. 66. Satis consequi, inquit, videtur, non sic quod dicitur de ædificanda ecclesia super Petrum, pertinere ad successores ipsius Petri in Sede Romana, sicut ad ipsum Petrum: Successores enim, sicut capita sunt Ecclesiæ Christianæ

et totius, quæ illis in Episcopatu existentibus, est in terris: ita etiam sunt fundamenta & primi lapides, super quos Ecclesia in terris existens fundatur. Petrus verò non solum fuit fundamentum fidelium, qui cum ipso fuerunt in terris; sed totius omnino Ecclesiæ fidelium, qui post eum vel crediderunt, vel credituri sunt in Christo. Unde quàmquam quæ sequuntur Petro promissa: & tibi dabo claves regni cælorum, &c. æquè pertineant ad Petri successores, atque ad ipsum Petrum, hæc tamen promissio: ædificabo Ecclesiam meam super te, propriè ad ipsum Petrum pertinere videtur, sicut illi proprium est nomen Petrus, & non commune cum successoribus. Hujusque Jansenius. Non tamen intendit primatum, aut infallibilitatem fuisse Petro personalem: nam nimis apertè dixerat antea ad verba: & ego dico tibi quia tu es Petrus & super hanc petram. Videndum, quid per petram hanc, super quam Dominus dicit, se ædificaturum suam Ecclesiam, sit potissimum intelligendum, maxime ob contentiosos quosdam nostræ tempestatis homines. Cum enim communiter etiam ab antiquissimis, & omnibus Catholicis scriptoribus per petram hanc Petrus ipse intelligatur, ac inde colligatur Petri in omnes Apostolos primatus, quem in tota Ecclesia ejus in Sede Romana successores hæreditario jure obtineant; quidam hunc primatum in Petro, aut successoribus ejus tollere cupientes, omnibus nervis hunc non esse necessarium, nec genuinum hujus loci sensum ostendere conantur. Et in primis Augustinum proferunt. Ita Jansenius: & relatis Augustini locis subdit, quæ Augustini loca Novatores hujus temporis (intelligit Lutheri & Caluini sectatores) diligenter annotaverunt. Vide eum Novatorum fundamenta referentem, & clarè solventem, & pro sua Catholica sententia producentem Tertullian. Orig. Cyprian. Basil. Ambr. & mox subdentem, longum nimis esset, & supervacaneum cæteros adducere, eum ex his græcis & latinis Patribus satis pateat, quæ fuerit ab initio Ecclesiæ semper in his verbis intelligentia.

Tertiò dicitur Apostolica; quia per traditiones Apostolorum accepit Ecclesia usum Sacramentorum, & ritum, quem servat in administratione eorum, de quibus traditionibus vide Aug. lib. 4. de Baptismo cap. 24. Rogat aliquis: an ante adventum Christi Ecclesia dicenda fuisset Catholica. Resp. præfatus Auctor num. 23. quantum ad rem, & quantum ad substantiam, eadem Ecclesia, quæ nunc est Apostolica, fuit ante in ipsos Apostolos fundata in fide Patriarcharum, & Prophetarum. Itaque Apostoli fundamenta Ecclesiæ sunt pro hoc statu legis Evangelicæ: Patriarchæ, atque Prophetæ, sunt fundamenta Ecclesiæ pro statu ante adventum Christi. Rursum, eadem Ecclesia, atque eadem fides est, atque fuit semper, & ita dicimur superædificari supra fundamentum Apostolorum, & Prophetarum. Sic illè. Equidem antiquitatem nostræ Ecclesiæ nequidem

Viri Romani Pontifices.

Petrus primatum habuit, uti successiones habent.

Soli novatores contra dicunt.

71. Fundata in traditione Apostolorum.



Hinc Eccle-  
sia nostra  
antiquitas.

dem Hæretici nostri audent negare. Loquatur Lutherus lib. de Abroganda Missa privata, Pro-  
fessor adversus eos, qui adversus me sunt clamaturi,  
quod contra Statuta Patrum contra receptissimum  
usum docuerim, horum me nihil auditurum. Et  
Calvinus lib. 4. Instit. loquens de Catholicis,  
ait: Sed enim, qui sic faciunt, habent veteris Eccle-  
sia exemplum, scilicet; verum in re tanta nihil tu-  
tius, quam veritatem ipsam sequi. Resp. ergo,  
magis esse credendum Scripturæ, quam Pa-  
tribus, & antiquitati. Sed hæc responsio est  
aburdissima; nam de hoc non est controversia;  
sed, cum inter nos, & ipsos sit questio de sen-  
su Scripturæ, dicimus, esse magis credendum  
Patribus, & Ecclesiæ Doctoribus totique ad-  
eod antiquitati, quæ simul cum Scripturis ear-  
undem expositionem ab Apostolis accepit, &  
posteris tradidit, quam aliquibus Apostatis, &  
fugitivis Monachis, aut Grammaticis, & id  
genus hominibus, qui, ut liberius viverent,  
Ecclesiam nostram deseruerunt.

A SS. Pa-  
tribus, &  
antiquitate  
potius pe-  
tendus est  
sensus Scrip-  
turæ, quam  
aliquando.

ad continen-  
tiam  
antiquitatis  
modum.

72.  
In Aposto-  
lica Ecclesia  
est, & esse  
debet per-  
petua mini-  
strorum  
successio.

Herincx.

Tertul.

73.  
Vt Episco-  
pus descen-  
dat ab A-  
postolis, re-  
quiritur  
continua  
successio.

Et legitima  
ordinatio.

Cæterum, ut Ecclesia aliqua præfens sit A-  
postolica, necessarium requiritur perpetua mi-  
nistorum in eadem successio, præsertim Epi-  
scoporum, quorum est, semperque fuit regere  
Ecclesiam Dei, juxta illud Actor. 20. v. 28.  
Attendite vobis & universo gregi, in quo vos spiri-  
tus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.  
Hercule si catena unionis alicubi frangatur, im-  
possibile est (inquit Herincx Episcopus Iprensis  
parte 3. Disp. 5. num. 78. primæ Edit.) sub-  
sequenti tempore remanere legitimos Episco-  
pos, & ministros. Unde enim sublequentes  
ordinationem & potestatem accipient? Non  
ab homine alio: non à seipsis. Requiritur ergo,  
ut sicut in Christum, tanquam originem, &  
radicem referri debet, ut ab eo per jugem  
successionem fluat. Unde Tertullianus lib. de  
Præscript. cap. 32. Si quæ Ecclesiæ audeant in-  
terferere se atati apostolica, ut ideo videantur A-  
postolica, quia sub Apostolis fuerunt, possumus dice-  
re: Edant ergo origines Ecclesiarum suarum: evol-  
vant ordinem Episcoporum suorum, ita per successio-  
nes ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus  
aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui ta-  
men cum Apostolis perseveraverint, habuerit aucto-  
ritatem: & antecessorem: hoc enim modo Ecclesia Aposto-  
lica census suos deserunt.

Itaque, ut aliquis Episcopus dicatur ab A-  
postolis legitime descendere, duo requiruntur;  
ut is, qui verus Episcopus haberi cupit, succe-  
dat alicui Apostolo; vel centè, ut succedat alicui  
licui, quem aliquis Apostolus fecerit Episco-  
pum; vel demum, si Episcopatus est novus,  
ut fiat Episcopus ab eo, qui habet Apostoli-  
cam auctoritatem, qualis solus est Pontifex  
Romanus. Nam, ut sup. audivimus ex D. Au-  
gust. In Romana Ecclesia semper Apostolica Ca-  
thedra viguit principatus. Alterum est ordinatio,  
ad quam requiritur, ut qui fit Episcopus, or-  
dinetur à duobus vel tribus Episcopis, ut loqui-  
tur can. 1. Apostolorum id est, à duobus assisten-  
tibus Metropolitano, vel à pluribus, nisi aliter

visum fuerit Sedi Apostolicæ: Sed & ipsi E-  
piscopi ordinantes sint ab aliis ordinati, & illi  
ab aliis, donec ad Apostolos veniant. Porro hæc  
dicta successio res est facti, quæ ex Scriptura,  
aut doctrina probari nequit; quævis enim  
Notæ, & proprietates veræ Ecclesiæ in Scrip-  
turis, doctrinaque describuntur; quidem non  
est Scriptura, vel doctrina, quæ istud factum  
per singulas ætates doceat; hoc ergo ex Eccle-  
siasticis, & historicis monumentis haurien-  
dum est. Iam autem quid clarius, quam apud  
nostros Hæreticos nec esse successionem, nec  
ordinationem? Et quod utrumque sit in Ec-  
clesia Romana, omnia monumenta Ecclesi-  
astica, & historica satis testantur.

Nihilominus contra apertam veritatem ob-  
ijciunt Hæretici Primò: Episcopi Papistæ de-  
seruerunt veram fidem: ergo non sunt amplius  
Episcopi. Non sic Hæretici, non sic; sed E-  
piscopi Papistæ profitentur veram fidem, &  
vos deseruistis eam. Atque ut dubium foret  
(quod absit) ubi vera fides sit, quis vos confi-  
tuit Iudices Episcoporum Catholicorum, ut  
audeatis eos suis sedibus privare, quas pacifice  
per tot sæcula possederunt? Nonne dicit Re-  
gula juris 66. in 6. In pari causa melior est condi-  
tio possidentis? Primò ostendite, in quo legiti-  
mo iudicio fuerint damnati, & à suis Sedibus  
depositi. Et ut damnati essent (quod plane fal-  
sum est) an ideo Lutherus, & Calvinus, &  
similes successerunt in eorum locum? Quis eos  
Episcopos instituit, qui habuerit instituenti  
Episcopos auctoritatem? Aut quis eos ordina-  
vit, qui habuerit jus ordinandi? Sed audiamus  
secundum argumentum: Cayphas, inquit,  
legitimè successit Aaroni, neque tamen A-  
postoli ab eo sunt ordinati. Proflus, sed quid  
tum? Ergo in Ecclesia Romana non est suc-  
cessio legitima. Qualis Consequentia? Sac-  
erdotium Aaronicum expiravit per promole-  
gationem novæ Legis. Sufficiebat ergo, quod  
Apostoli ordinarentur ab Institutore non Te-  
stamenti, hoc est, à Christo, qui erat Sac-  
dos secundum ordinem Melchisedech, cujus  
Sacerdotii cum primitiæ fuerint Apostoli, non  
debuerunt succedere Cayphæ, sed esse prin-  
cipium novi Sacerdotii. Sicut ergo ab Aaron ul-  
que ad Christum non fuerunt veri Sacerdotes,  
nisi qui successerunt Aaroni: ita ab Apostolis  
ulque ad finem mundi non erunt veri Sacerdo-  
tes, nisi qui Apostolis succedent.

Tertiò argumentantur Hæretici: in Africa,  
Egypto, & tota Asia jam perit successio, &  
tamen ibi est vera Ecclesia. Resp. illos, qui ibi  
ad veram Ecclesiam pertinent, non posse qui-  
dem ostendere successionem continuam Epi-  
scoporum suorum particularium; sed tamen  
Episcoporum universalium, qui sunt Romani  
Pontifices soli, quibus fatentur se esse subditos,  
quod sufficit. Romanos autem Pontifices re de  
nomine fuisse Episcopos universales tam super  
orientem, quam occidentem, patet ex legitima  
usurpatione Iurisdictionis tam ex actis Con-  
ciliorum, quam literis Pontificum, & ad Pontifi-  
ces



ces. Percurre singula sæcula, reperies monu-  
menta continua & nimis evidentia rei hujus.  
Quarum argumentum est: In Ecclesia Græca  
adhuc servatur continua successio Episcoporum,  
& tamen non est illa vera Ecclesia: non  
itaque successio est Nota veræ Ecclesiæ. Resp.  
in primis: manifestum esse, quod in Asia, &  
Egypto; ac proinde Antiochiæ, Hierosoly-  
mæ, & Alexandria successio interrupta fuerit.  
Quod autem attinet ad Ecclesiam Constanti-  
nopolitanam, habet quidem aliqualem successio-  
nem Patriarcharum, scilicet à tempore  
Constantini hucusque; non autem ab Apo-  
stolicis temporibus: nam Patres Concil. Con-  
stantinopolitani 1. in Epist. ad Damas. aperte  
faterentur, Ecclesiam illam novellam esse. Qua-  
ritur autem hic, non de successione quali-  
cumque, sed Apostolica. Resp. 2. argumen-  
tum à legitima successione præcipue affertur ad  
probandum, non esse Ecclesiam, ubi non est  
hæc successio: ex quo tamen non colligitur,  
necellario ibi esse Ecclesiam, ubi est successio.  
Igitur bene probatur, apud nostros hære-  
ticos Lutheranos, Calvinistas, & similes non  
esse veram Ecclesiam; quia nec habent suc-  
cessionem personarum, nec doctrinæ; porro  
apud Græcos non esse; quia iametsi haberent  
successionem personarum (quod non) equi-  
demarent successione doctrinæ; nam legiti-  
me convicti sunt in tribus Concil. Generali-  
bus Lateranensi, Lugdunensi, & Florentino  
de schismate, & hæresi: ac præcipue de hæresi  
circa processionem Spiritus sancti. Porro suc-  
cessio personarum non est Nota veræ Eccle-  
siæ; quippe solæ personæ non constituunt  
Ecclesiam, sed personæ profitentes veram fi-  
dem. Utrumque ergo requiritur, scilicet tam  
successio personarum, quam doctrinæ. Quis  
autem sanæ mentis dixerit, se habere suc-  
cessionem doctrinæ sine successione personarum?  
An forte doctrina esse potest sine personis?  
Apposuit Hieron. Dial. contra Luciferianos  
versus finem: Cum homine, inquit, pariter interit  
& scia; quia post se nullum Clericum Diaconus  
potuit ordinare. Ecclesia autem non est, quæ non  
habet sacerdotem. Et Cypr. Epist. ad Florenti-  
num in fine, ait: Illi sunt Ecclesia plebs Sacerdoti  
adunata, & Pastori suo grex adherens. Igitur Ec-  
clesia vera non potest esse sine Pastoribus, &  
Sacerdotibus seu Episcopis, qui doceant ple-  
bem veram doctrinam fidei; si ergo in aliqua  
congregatione est successio doctrinæ; oportet,  
ut etiam sit successio personarum, quæ eam  
populo tradiderunt. Nam, ut ait Apost. ad Tit.  
cap. 1. v. 7. & seqq. Oportet Episcopum sine crimine  
esse &c. amplectentem eum, qui secundum doctri-  
nam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhor-  
tari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, ar-  
guere. Ergo ubi successio doctrinæ sanæ, etiam  
esse debet successio personarum.

Cæterum, hanc successionem personarum,  
& sanæ doctrinæ esse in Ecclesia nostra,  
sive Romana, nemo non videt, qui habet

TOMUS II.

oculos apertos ad videndum. Et æquè evi-  
dens est, in congregationibus, seu Ecclesiis  
Acatholicorum neque esse successionem per-  
sonarum, quod & ipsi fatentur, neque suc-  
cessionem sanæ doctrinæ. Quare addam ly,  
sana, patebit ex sequenti Nota, quæ restat  
explicanda, estque Sanctitas. Jam enim ostendi-  
mus, veram Ecclesiam debere esse Unam,  
Catholicam, & Apostolicam, illasque No-  
tas competere Ecclesiæ Romanæ, & non aliis  
conventiculis. Censen' porro, quod Ecclesiis  
Hæreticorum conveniat sanctitas, & non Ec-  
clesiæ Romanæ? Verte folium, & canta, dic  
ore, & corde, quia verum est, quod dicis; Ec-  
clesia Romana Sancta est, conventicula autem  
Hæreticorum iniqua. Quod ne gratis dicere  
videar;

Nota, sanctitatem Ecclesiæ consistere non  
solum in sanctitate capitis, quod est Chri-  
stus; sed insuper in sanctitate, & puritate do-  
ctrinæ, quæ nil fallum in materia fidei, nil ini-  
quum in materia morum continet, & homi-  
num, secundum doctrinam, & instituta Ecce-  
siæ Catholicæ viventium. Duplex igitur est  
hæc Sanctitas, scilicet vitæ, & doctrinæ. Ista pa-  
tet partim ex historiis, partim experientia; nul-  
lâ quippe ætate defuerunt Ecclesiæ nostræ viri  
sanctissimi, quales, etiam Hæreticorum testi-  
monio, fuerunt Hieronymus, Aug. Ambrosius,  
Athan. Basil. Bernardus, Dominicus, Fran-  
ciscus, & alii. At verò apud Hæreticos nullum  
est assignare, quem vel evidens ratio, vel divi-  
num testimonium miraculis ostendat esse san-  
ctum. Quod namque allegent Apostolos, nos  
eos nobis potiori jure vendicamus; jam enim  
ostendimus, Ecclesiam nostram esse Apostoli-  
cam: quod Lutherum, Calvinum, & similes;  
nos contendimus, fuisse eos homines nefa-  
rios; ut autem argumentum à sanctitate suavi-  
tur, debet ea ab utrisque admitti. Unde sic ar-  
gumentor; constat, dictos Sanctos eadem viâ,  
quam nobis præscribit Ecclesia Romana, ad  
cælum pervenisse; non verò, quam Hæreti-  
ci nostri temporis ingrediuntur; quia dicti  
Sancti, ut cætera omittam, fuerunt vitæ reli-  
giøsæ, ac castitatis cultores, aut laudatores:  
ergo si velimus securè ad cælum pervenire, eâ-  
dem viâ incedendum est; non verò illâ, per  
quam non constat, aliquem salvum factum  
fuisse. Atque hæc omnia per experientiam  
confirmantur; nam ferè omnes, qui, abju-  
ratâ hæresi, fidem Catholicam amplectun-  
tur, vitam in melius commutant: cum econ-  
tra, qui ad hæresim defleunt, eo ipso com-  
muniter ita exorbitant, ut videantur hâ-  
dem solum mutasse, quod libidini suæ,  
& libertati à jejuniis, & aliis austeritatibus indul-  
geant; ut maxime elucet in Monachis, & Sacer-  
dotibus Apostasis.

Accedit; quod nulli unquam hæretici Gen-  
tem aliquam, aut Regionem à Paganismo ad  
fidem Christi primò converterint; imò nec Hæ-  
retici nostri unquam tale quid attentaverint;

Ccc

77.  
Ecclesia Ro-  
mana san-  
cta est mul-  
tipliciter.

Teste expe-  
rientiâ &  
historiâ.

Sancti viâ  
Romanâ  
pervenerunt  
ad cælum,  
non viâ re-  
formatâ.

Ad Roma-  
nam con-  
versum emen-  
dantur: ad  
reformatam  
conversum  
decontra.

78.  
Reformati  
non fun-  
dantur  
sed postulant.



*Sed perver-  
tunt fidem  
& mores.*

sed bene Catholicos perverterint, Dixi signan-  
ter, *Primo converterint*, propter Gothos, qui  
primò à Catholicis ad fidem Christianam al-  
lecti, ab Episcopis Arianis ad Arianismum  
deducti sunt, quo vel unico clare ostendi-  
tur, Hæreticos non Christo, sed ejus ho-  
stibus militare. Igitur, ut rectè colligamus,  
an aliqua fides bona sit, vel mala, non debe-  
mus attendere ex hoc, quòd eam colentes  
per accidens ex particulari ingenio seu in-  
clinatione bene, vel malè vivant; sed, an com-  
muniter ita vivant; & præsertim, an illa fi-  
des, seu doctrina illius ex se sit nata bonos, vel  
malos mores gignere.

79.  
*Sanctitas  
doctrina in  
sola Roma-  
na repe-  
ritur.*

Et ecce pervenimus ad sanctitatem doctri-  
næ, quæ & ipsa convenit Ecclesiæ Roma-  
næ, & non conventiculis Hæreticorum.  
Enimverò Ecclesia nostra ex se docet ea  
omnia, quæ faciunt ad fugam peccatorum,  
exercitiumque virtutum: Hæretici verò è  
converso; nam docent, nos bonis operibus  
non mereri gloriam apud Deum; impossi-  
bile esse servare mandata Dei; consilia E-  
vangelica non esse servanda; nos non habe-  
re liberum arbitrium ad bene, vel malè a-  
gendum. Item, Deum ab æterno sine ul-  
lo respectu ad futura opera hominum, præ-  
cisè ad ostendendam suam misericordiam ex  
una parte, & severitatem in puniendis pec-  
catis ex altera parte, simpliciter, & abso-  
lutè statuisse, aliquos salvare & aliquos dam-  
nare, ita ut in nullius potestate sit, bene vel  
malè vivendo efficere, ut potius ad gloriam,  
quàm ad poenas æternas perveniat: quæ cer-  
tè, si semel homines firmiter apprehendant,  
non est, cur à vitis aliis solent spe præmil, aut  
timore supplicii. His porro contraria om-  
nia docet fides Catholica, ut nemo ignorat,  
qui vel à limine eam salutavit. Denique,  
nulla est Secta, præterquàm Catholicorum,  
quæ non multa doceat difformia, & ab-  
soluta naturali rationi; ut patet in Gen-  
tilibus, & Turcis, ac in omnibus Hære-  
ticis, ut ostendit Bellarminus sup. cap. 11.

*Apud se-  
ctarios do-  
ctrina de  
sanctitate  
avertens.*

Nam, ut omittam Hæreticos antiquos,  
Calvinus, & Alii docent, Christum in eru-  
te voces plenas desperatione emisisse, &  
mortuum poenas inferni expertum. Vide Cam-  
pianum sup. Ratione 8. ubi eorum verba re-  
fert.

Bellarm.

Campia-  
nus.

80.  
*Docent, licet  
sum fallere  
fidem Deo  
datam.*

Deinde, licet admittant, fidem legitimè da-  
tam homini, v.g. uxori; servari debere; at-  
tamen docent, eos, qui per vota castitatis,  
paupertatis, & obedientiæ se Deo obliga-  
runt, licet fidem datam fallere; cum ta-  
men, non solum apud omnes Ecclesiæ Pa-  
tres; sed etiam apud omnes Gentiles, pro  
sceleratis semper habiti fuerint, qui Diis pro-  
missa non solverent. Quòd si errores eo-  
rum oppugnemus, nolunt argumenta ad-  
mittere, nisi ex Scriptura, quam etiam so-  
lam volunt esse judicem controversiarum: &

*Solum Scri-  
pturam luo  
dicem con-  
troversiarum  
statuunt.*

quia docemus, definitiones Conciliorum esse  
se firmiter credendas; & verum sacrum  
Scripturæ ex iis peti debere, dicunt, nos  
impie agere, & Concilia præponere Scrip-  
turæ; cum tamen ipsi, ut suos errores sub-  
biant, convocent concilia, in quibus  
ea, quæ de fidei dogmatibus statuerunt, vo-  
lunt ut indubitata credi, nec ab iis ad Scrip-  
turam appellationem admittunt: ut patet ex  
nuperrimo concilio Dordraceno apud Ba-  
tavos, & multis aliis in Germania. Sed o-  
mnia, dicunt illi: nos cogimus nostrum ad  
tenendum ea, quæ definitivimus, quia aperte  
in Scripturis habentur, non autem quæ de-  
finiuntur in Conciliis Catholicorum. Verum  
enimverò ipsi de se testimonium per-  
hibent, & utrumque negant, alii dicunt  
que sua dogmata aperte in Scripturis ha-  
beri: quis ergo hic erit iudex? Sanè nul-  
lus convenientius, quàm Generale ali-  
quod Prælatorum Concilium, quale fuit Nicænum,  
Ephesinum, Chalcedonense, aliquot Constanti-  
nopolitana, & Lateranensia, Viennense, Flo-  
rentinum, ac demùm Tridentinum.

Ex his & aliis pluribus erroribus nostro-  
rum Hæreticorum, quos videre poteris apud  
Bellarminum, sup. manifestum est, eorum  
Ecclesias non esse Sanctas; sed impias & le-  
gitimas, & ideo non esse veras. Et verò Ec-  
clesia nostra Catholica nullum errorem, nul-  
lam turpitudinem, nihil contra rationem  
docet, etsi multa supra rationem. Proinde  
sola est absolutè sancta, eique soli convenit,  
quod in Symbolo Apostolico dicitur, *Credo  
Sanctam Ecclesiam*. Eleganter & appositè S.  
August. lib. 2. de Civit. cap. 28. Nihil, inquit, *est  
in Christianis Ecclesiis turpe, & flagitiosum spe-  
ctandum, imitandumque propositum, ubi vel Dei  
aut præcepta infirmantur, aut miracula narrantur,  
aut dona laudantur, aut beneficia postulanti.*  
Miracula, inquit, narrantur, ut quid ita?  
Quia sunt manifestissima signa veritatis Ec-  
clesiæ, in qua facta sunt; & verè doctri-  
næ, in cuius confirmationem edita fuerunt,  
dicente Domino Marc. ultim. vers. 17. *Si  
na autem eos, qui crediderint, hæc sequentur dona.*  
In nomine meo dæmonia ejicient: linguis inque-  
tur novis &c. Et subdit Evangelista v. 20.  
Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domini  
cooperante, & sermonem confirmante sequen-  
bus signis. Consonat Apostolus ad Hebræos  
2. v. 3. & 4. *Quomodo nos effugiemus (ultionem)  
si tantam neglexerimus salutem? quæ cum tes-  
tium accepisset enarrari per Dominum, ab eis,  
qui audierunt, in nos confirmata est, consen-  
te Deo signis & portentis, & variis virtuti-  
bus, & Spiritus Sancti distributionibus susci-  
ptam suam voluntatem.* Et Christus factus  
10. vers. 25. inquit: *Opera, quæ ego facio in  
nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de  
me.* Itemque v. 38. *Si mihi non vultis credere,  
operibus credite, ut cognoscatis, & credatis, quia  
Pater in me est, & ego in Patre.* Et



Et quæ ista opera Christi, nisi vera miracula facta à Christo in confirmationem suæ doctrinæ, id est, doctrinæ fidei? Merito ergo Miraculorum claritas ponitur à Scoto Prolo. q. 2. eum. 3. inter 8. vias rationabiliter convincendi omnes Hæreticos; sic enim ait: Contra omnes istos (Hæreticos) in communi vultum via, eos rationabiliter convincendi, quæ sunt, Prædicatione prophetica, Scripturarum concordia, Auctoritas scribentium, diligentia recipientium, Rationalitas contentorum, Irrationalitas singulorum errorum, Ecclesiæ stabilitas, Miraculorum claritas. Et infra eum. 10. inquit: de octavo, scilicet de miraculorum claritate sic patet. Non potest esse testis falsus Deus: sed Deus invocatus à predicante Scripturam, ut ostenderet doctrinam ejus esse veram, fecit aliquod opus sibi proprium, utpote miracula, ac per hoc testificatus est, illud esse verum, quod iste predicavit. Confirmatur hoc per Richardum 1. de Trinit. cap. 2. Domine, si est error, à te decepti sumus, nam tantis signis confirmata sunt, quæ non nisi per te fieri possent.

Ex quibus verbis Richardi patet, quid sit illud miraculum de quo hic loquitur Scotus; scilicet, quod solâ Dei virtute fieri potest, & idem merito vocatur in Scriptura, ut sup. audimus, testimonium Dei. Quare quod miraculo tali confirmatur, Dei testimonio confirmatur; Deus autem non potest esse testis mendacii, seu testis falsus, ut Scotus loquitur, & satis patet ex dictis Sect. 2. ubi de Veritate fidei. Hinc, si objecias Scoto; quia Antichristus faciet miracula. Resp. num. 11. Dicit potest, quod si quis invocatus in testem, signum consuetum testificationis permittat adduci, & præsens non contradicat, talis taciturnitas non stat cum veritate perfecta; miraculum autem est tale signum Dei ut testis; igitur si permittat miracula fieri à demonibus, non contradicens, enuntians scilicet illa non esse testimonia sua, non videtur esse perfectè verax, quod est impossibile. Et per hoc dicitur ad illud de Antichristo, quod prædixit (Deus) illa miracula facienda non esse testimonia veritatis. Utpote, quæ à dæmone sunt virtute naturali. Rogat aliquis, ubi Deus id prædixit? Resp. Matth. 24. v. 24. Surgent (inquit Christus) pseudochristi, & pseudoprophetae, & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. Item 2. Thessal. 2. v. 8. & seq. Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione adventus sui cum, cuius est adventus secundum operationem Satanæ in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus.

Sed hæc responsione Scotus non contentus aliam subiicit, dicens: Item, contra idem est differentia miraculorum, quæ sunt à Deo, & quæ sunt à diabolo. De qua differentia tractat Aug. lib. de Utilitate credendi cap. 16. Miraculum, inquit, voco quicquid arduum, aut insolitum, supra spem, vel facultatem mirantis apparet. Sed rursus hæc in duo dividuntur, quædam enim sunt, quæ solam faciunt admirationem; quædam vero magnam etiam gratiam, benevolentiamque

conciliant, qualia fuerunt Christi miracula, ut pertractat ibidem diffusè. Itaque, dæmō in confirmationem doctrinæ falsæ, non facit ulla miracula, sive illa, quæ excedunt capacitatem ipsius, ut sunt prædictiones futurorum contingentium, aut revelationes secretorum cordium, ac resuscitationes mortuorum, sive etiam alia, quæ non videntur excedere capacitatem ipsius, ut sunt repentinæ laztiones infirmitatum, vulnerum, ac citricium, & similia, quin Deus sufficienter significet illis miraculis, fidem non esse adhibendam.

Hinc cum Magi, & Sapientes Pharaonis in patrandis signis cum Moyse contenderent, ut habetur in Exodo cap. 7. tandem victi dederunt manus, ipso superante; & proinde clarè constare potuit, potius Moyse, quàm ipsorum signis credendum fuisse. In sæcularibus quoque Gentium historiis plurima leguntur portenta; sed non legitur tamen, ea facta in doctrinæ ullius falsæ confirmationem. Quod si in hoc genere (inquit Poncius noster in suo Poncius. Supplemento ad D. locum Scoti num. 3.) Deus non ligaret diabolo manus, cum avidissimus sit nostræ perditionis, & sciat, nihil plus auctoritatis conciliare dogmatibus ullis, quàm extraordinaria aliqua signa & prodigia, quis dubitet, quin plurima esset patrandis in confirmationem hæresum? Hoc autem cum non faciat, satis patet, quàm verum sit illud Apost. 1. Corint. 10. v. 13. Fidelis autem Deus est, qui cula à veris non patietur vos tentari supra id, quod potestis. Sic autem tentaremur, si in confirmationem hæresum signa & portenta fierent eâ ratione, ut non posset colligi ex circumstantiis antecedentibus, ac concomitantibus, quod iis non esset credendum. Sic ille. Et ibidem eum. 4. notat, quod non sufficiant quæcumque signa facta in confirmationem alicujus doctrinæ; sed, inquit, examinandæ sunt circumstantiæ, & specialiter videndum est, utrùm doctrina sic confirmata, aut ex se tendat in malum, aut contraria sit doctrinæ, aliis æquivalentibus, aut majoribus signis confirmata, quod si aliter horum contingat, vel hoc ipso Deus sufficienter declarat, iis signis non esse credendum: sin neutrum ex his accedat, nec aliud aliud indicium falsitatis, omnino sunt sufficientia signa veræ doctrinæ, & movere possunt prudenter ad fidem, nec qui iis ducuntur, levis esset corde, ut dicitur esse, qui cito credit Eccl. 19.

In proposito autem nostro illa, quam profitemur doctrina, confirmata est signis, & miraculis multis, nec in se continet aliquid mali, nec contraria est ulli doctrinæ, æquivalentibus signis confirmata, nec aliunde ex ullo capite constat, quod his signis non sit credendum, ut patet: ergo signa illa sufficiunt ad ejus confirmationem. Quæcumque verò alia doctrina, quæ asseri potest ullis signis confirmata, in aliqua ex his conditionibus deficit, ut discurrendo per omnes est manifestum, & speciatim doctrina Antichristi, quæ maxime omnium

85.  
Miracula  
Moyse superavit  
Magos ægypti.

Falsa miracula à veris  
discerni possunt.

Si ad sit vel minima  
circumstantia mala.

86.  
Doctrina  
fidei nostra  
confirmata  
est miraculis  
veris.



nium confirmabitur signis, deficiet in conditione conformitatis ad doctrinam Christi, quæ æquivalentibus ad minus signis comprobata est, & in diffinitate ad rectam rationem, quia suadebit inhonesta & turpia. Hactenus præfatus Auctor.

87. Si dixeris; miracula non fuisse facta. Contra (inquit Scotus sup. num. 10.) dici potest illa sententia Aug. de Civit. lib. 22. cap. 5. Si per Apostolos Christi, ut vis crederetur, Resurrectionem, atque Ascensionem prædicantibus Christi, etiam ista miracula facta esse non credunt; hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quod ea (scilicet Resurrectionem, & Ascensionem) terrarum orbis sine ulla miraculis credidit. Sic August. Subjungit Scotus: Nota valde illud capitulum (S. August.) quia si quidquid, quod credimus, dicatur incredibile esse, non minus est incredibile. Homines, inquit, ignobiles, infirmos, paucissimos, imperitos, rem tam incredibilem, tam efficaciter mundo, & in illo etiam doctis persuadere potuisse, ut mundus illud credat, sicut jam credidisse videtur, nisi per illos aliqua miracula fierent, per quæ mundus ad credendum induceretur. Unde subdit: Qui propterea numero exiguo ignobilium, infirmorum, imperitorum hominum credidit, quia in tam contemptibilibus testibus, multo mirabilius divinitas seipsa persuasit. Quid enim incredibile, quam ut ad legem contrariam carni, & sanguini, Doctores pauci, & rudes, & pauperes, possent plurimos potentes, ac sapientes convertere? Quod specialiter patet de multis sapientibus, primò fidei rebellibus postea conversis; ut de Paulo prius persecutore, postea Gentium Doctore, & de August. prius per Manichæos seducto, postea Doctore Catholico &c. Ita Doct. Subtilis.

88. Addit secundam responsionem numero. 11. De Civit. ex eodem D. August. lib. 10. cap. 18. in principio: An dicet aliquis, ista falsa esse miracula, nec fuisse facta, sed mendaciter scripta? Quisquis hoc dicit, si de his rebus negat omnino ullis litteris esse credendum, potest etiam dicere, nec Deos ullos curare mortalia &c. Et ibidem: Si multorum Deorum cultores, qualescumque Deos suos esse arbitrentur, ab eis facta esse miracula, vel civilium rerum historia, vel libris magicis, sive, quod honestius putant, Theurgicis credant, quid causa est, cur illis litteris nolint credere, ista facta esse, quibus tam major debetur fides, quando super omnes est magnus, cui uni soli sacrificandum præcipiunt. Tertio oppugnat Scotus negantes miracula, dicens: Contra idem ratio; quia quadam facta non nisi animis protegentibus negari possunt, ut sunt miracula facta à Sylvest. coram Constantino, tam in curatione lepræ, ejus quàm in disputatione ejus contra Iudæos: quæ facta tanquam celeberrima mundum non latuerunt. Denique num. 12. Sunt, inquit, aliqua miracula facta in lege Christiana, in quibus non potest esse deceptio, quin sint facta: nec, quin sint testimonia veritatis; quia à Deo facta; scilicet raptus Pauli, & revelatio contingentium futurorum. Primum patet, quia impossibile est, aliquem decipi credendo circa se videre essentiam Dei: ergo impossibile fuit, Paulum se credere illam videre, nisi eam videret. Sed

hoc assertit de se 2. ad Cor. 12. secundam expositionem Sanctorum: illud igitur fuit verè factum, & non tantum apparenter. . . . Secundum patet multis Prophetis in utroque Testamento.

Potro evidens est, nec diabolum, nec ullam creaturam, posse communicare visionem ei, quæ sententiæ divinæ aut prædicere futura contingentia certò, & determinatè. Nec dici potest, Paulum fuisse mentitum, aut certè deceptum; nam faciliè responderetur, ad primum quidè, quod sic negaretur fides ulli hominum; nulli enim potius, quàm Paulo, credendum esset, cum non habuerit ullam occasionem contigendi talem visionem ad confirmationem istius doctrinæ novæ, ex qua infinuanda nullum posset expectare commodum; sed potius plurimas persecutiones, & difficultates. Ad secundum resp. primò; quod non est, unde colligitur ipsum deceptum fuisse: nam sine dubio Deus posset ipsi communicare talem visionem. Secundo; quia non est verisimile, ullam creaturam objectum potuisse ipsi proponi, quod ita satiaret, & perficeret ipsius potentiam, & ita se appareret tantæ excellentiæ, ut putaret, ipsum esse Deum; neque enim assignari potest, quodnam esset objectum creatum, quod id præstare posset. Ita Poncius sup. num. 5. Ubi Poncius etiam bene notat, controversi inter Theologos, an Paulus viderit clarè in raptu essentiam divinam, multis id negantibus. Scotus autem supponit hic partem affirmantem. Interim negari non potest, quin Deus posset talem visionem easulare, & velle per eam confirmare veritatem alicujus doctrinæ. Et consimiliter certum est, non posse id fieri, nisi à Deo.

Unde Scotus ibi optimam proponit rationem redarguendi Antichristum, & quemcumque alium Pseudopphetam, qui uretur signis, de quibus dubitaretur, utrum à Deo fierent ad confirmationem istius doctrinæ, quæ proponeretur amplectenda. Rogas, quæ sit ista via? Accipe verba Scoti: Contra falsa miracula Antichristi posset sibi objici, saltem de istis dubiis, hoc modo: Si tu es Deus, fac me videre essentiam divinam nudè, & post visionem memoriam certam habere visionis, & certitudinem, quod illa fuit ipsi essentia divina, & tunc credam tibi. Item, si tu es Deus, dic mihi, quid faciam, vel quid cogitabo, vel appetam pro tali hora. Quod si negatum ex his facere velint, aut possint (inquit Poncius sup.) Poncius inquit quis negaret fidem doctrinæ illorum, ob alia illa signa, de quibus incertum esset, an à Deo, vel à diabolo fierent, si tamen potius non esset certum, quod essent ex diabolo. Sic ille. Igitur non est dubitandum, quin verum miraculum, factum in confirmationem alicujus doctrinæ, reddat eam evidenter credibilem: eà evidentia, quæ requiritur ad verum actum fidei, id est, tali evidentia, quæ determinet hominem ad judicandum, se peccaturum, si hic & nunc dubitet de existentia revelationis; neque enim necessaria est, ut patet ex ante dictis, evidentia absoluta, sive talis, ex qua per infallibilem consequentiam inferri possit existentiæ



rentia revelationis, qualem parit miraculum metaphysicè evidens, non item physicè. Quæ ut melius intelligantur, pono sequentem Conclusionem: in ordine

## CONCLUSIO IV.

Evidentia credibilitatis non debet esse absoluta: sufficit respectiva, quam rudioribus sæpè facit unius hominis auctoritas, & omnibus miraculum physicè tantum evidens.

**H**æc Conclusio patet ex dictis Concluf. 1. & 3. pro majori tamen explicatione; Nota, evidentiam intellectualem prout distinguitur ab invidentia, consistere, secundum Lug. Disp. 2. Sect. 1. num. 10. in hoc, quod intellectus convincatur ab objecto, & necessitetur ad assentiendum, ita ut non habeat potentiam proximam ad dissentiendum: remota semper habet ex eo, quod voluntas possit impedire propositionem motivorum; ac per hoc actus fidei foret sufficienter liber, estò revelatio evidens, de qua egimus Sect. 1. Concl. 6. causaret talem necessitatem. Sed nunquid quæcumque necessitas antecedens ad assensum facit evidentiam? Negat Cardin. sup. quia, inquit, potest Deus necessitare, & determinare, intellectum ad assensum probabilem, vel obsecrum: & de facto voluntas per ipsam affectionem, & imperium efficax determinat, & necessitat intellectum ad assensum fidei obsecrum; imo proposito motivo probabili solum pro una parte, & non pro altera, necessitat fortasse intellectus ad assentiendum probabiliter; saltem, si non impediatur à voluntate. Sic ille. Posset etiam Deus, juxta eundem Auctorem, immediate seipso concurrere cum intellectu ad cognitionem evidentem de aliquo objecto, absque eo, quod præcedat aliquid necessitans in actu primo, neque in intellectu, neque etiam fortasse extra illum. Quare non potest conceptus evidentie consistere in hac necessitate antecedenti, sed debet explicari per necessitatem illam, quæ provenit ex eo, quod intellectus ab ipso objecto convincatur ad ejus veritatem non negandam. Quæ necessitas, & ejus differentia, ab omni alia necessitate explicari potest per hoc, quod omnis alia necessitas ad assensum, sive proveniat à voluntatis imperio, sive à Deo, sive ab inadvergentia ad alia motiva contraria, talis est; ut, licet in sensu composito non possit cum ea necessitate conjungi dissensus, possit tamen postea, perseverante memoriâ illius assensus præteriti, & motivorum ad assentiendum, intellectus dissentire, vel non assentire, cessante imperio voluntatis, & Deo non determinante, vel apparentibus motivis pro altera parte; un-

de apparet, intellectum non fuisse convictum ab objecto; alioquin, perseverante memoriâ objecti convincentis, non posset intellectus veritatem ejus negare.

Quando autem assensus est evidens, non solum repugnat, in sensu composito cum eo assensu conjungere dissensum (hoc enim etiam repugnat cum assensu probabilis) sed repugnat etiam stante memoriâ illius assensus præteriti vel motivorum, quæ ex parte objecti movebant, dissentire. Hucusque Eminen. ut ostendat, Conclusionem deductam ex revelatione evidenti verè esse evidentem, ita ut intellectus, suppositâ evidenti cognitione veritatis revelationis, nec jam, nec postea, dummodò maneat memoria assensus præteriti, vel motivorum, possit dissentire, quâvis etiam occurrerent motiva in contrarium; illa namque superantur à motivis prioribus; alias non fuissent motiva evidentia, sed obscura. Et propterea negat hic Auctor, ut vidimus Sect. 1. Concluf. 6. cum evidentia revelationis posse stare actum fidei, qui essentialiter est obsecrum; sed oppositum ibi offendimus. Et iterum ostendo; quia, ut bene notat Vasquez 1. parte Disp. 135. cap. 3. ubi docet nostram sententiam; illa evidentia, quanta quanta est, solum est per principia extrinseca: ergo ex illis non potest evidenter ostendi nostro intellectui connexio prædicati cum subjecto in se; hæc enim est evidentia intrinseca rei, quæ per principia extrinseca non potest haberi; jam autem hæc sola evidentia repugnat obscuritati fidei, ut loco sup. citato fusè probavimus, videantur ibi dicta. Profecto hoc principium: *Quidquid Deus dicit est verum, sive Deus est summè verax*, nullam majorem habet connexionem cum hoc mysterio, v. g. Trinitatis in divinis, quàm cum quolibet alio; atque adeo per illud non ostenditur connexio extremorum inter se, secundum propriam ipsorum rationem: sed tantum secundum communem rationem, secundum quam convenire debet tantum res cum testimonio: unde idem est dicere, *Deus est unus; & trinus*, atque, *Deum esse unum, & trinum*, convenit cum testimonio, & revelatione Dei, quæ cum sint quid planè extrinsecum rei testificatæ, & revelatæ, non possunt causare intrinsecam ejus evidentiam. Verum (inquit Vasquez sup. in fine) si quis multum contenderet, hæc esse evidentiam rei in se; sed minùs evidentem, quàm per intrinseca principia, talem tamen, cum qua posset esse fides, imò ipsa simul sit fides, cum innitatur testimonio, ut proprio medio, non multum ego curarem. Ita Vasquez & nos cum illo.

Sed enim, dicit aliquis cum Lugone sup. num. 9. in fine, non requiritur ad omnem demonstrationem, quod fiat per propriam causam, vel proprium effectum; sed sufficit fieri per aliquid, quod se habeat per modum causæ, vel per modum effectus, ut constet ex approximatione ignis, quam evidenter cognoscimus

92.  
Assensus evidens excludit dissensum.  
Lugo.

Vasquez.

Evidentia credibilitatis nullam habet connexionem cum hoc mysterio.

Neque evidentia revelationis, aut veritatis.

93.  
Neque evidentia revelationis, aut veritatis.  
Lugo.



ex vehementi operatione. Resp. quòd, sicut per operationem ignis non evidenter ostenditur natura, vel essentia approximationis, eum operatio illa proveniat solum ab igne, sed plane ab extrinseco probatur necessitas approximationis in genere, quia causa non applicata non potest agere; sic identidem revelatio evidens nullatenus ostendit naturam, vel essentiam objecti revelati; sed solummodò extrinsecè probat necessitatem existentiae illius objecti, qualemque demùm in se sit; maxime eum illa revelatio non fiat per proprias species; sed solum per alienas, ut suppono. Itaque, ut revelatio sit evidens, sufficit, quòd evidenter cognoscatur, Deum loqui, licet non cognoscatur rem, quam loquitur per proprias species. Interim non negamus, quin intellectus necessariò assentiat illo casu Conclusioni, etiam ex vi illorum motivorum, sed dicimus; illa motiva non causare evidentiam intrinsecam quæ sola nequit stare cum fide. Addo adhuc unam objectionem ex eod. Auct. num. 11. Sicut ex vero non potest sequi, nisi verum; aliàs enim intellectus cogere ad asserenda duo contradictoria; ita si ex evidentibus sequeretur, necessariò aliquid invidens, cogere intellectus ad fatendum, præmissas non esse evidentes: quia vel cogere ad formidandum de veritate præmissarum, si formidat de veritate Conclusionis, sine qua præmissæ non possunt esse veræ; vel saltem cogere ad fatendum, non esse evidentes præmissas, eum non sit evidenter verum id, sine quo præmissæ non possunt esse veræ. Ad quod cogitur intellectus hoc syllogismo: Evidens est, omnem revelationem Dei esse veram; sed evidens est, hanc esse revelationem Dei; ergo evidens est, eam esse veram, & per consequens objectum revelatum, esse verum. Resp. ad Majorem: evidens quidem est, revelationem Dei esse veram, sive, verum esse, quidquid Deus dicit; at non veritate evidenti, sed obscurâ; quia propter testimonium, quod est motivum extrinsecum, ostendens quidem evidenter veritatem, sed veritatem obscuram. Vide dicta Sect. 1. Conclus. 6.

Itaque evidentia credibilitatis non debet esse absoluta, id est, talis, ex qua per infallibilem Consequentiam inferri possit existentia revelationis; sic quippe revelatio ipsa semper foret evidens, atque adeò, secundum Logonem nunquam daretur verus actus fidei, & quàmvis secundum nos illa evidentia non repugnet fidei, nemo tamen docet, illam esse necessariam ad verum actum fidei. Omnes ergo debent admittere, & verò admittunt, dari evidentiam credibilitatis distinctam ab evidentia revelationis, seu ab evidentia in attestante, ut Alii loquuntur. Sed in quo putas distinguitur? Non in alio, quàm quòd tali evidentia, scilicet credibilitatis, absolute possit subesse falsum, id est, potest aliquid proponi, tamquam evidenter credibile. quod tamen à parte rei est falsum; ac per hoc non cre-

ditur fide divinâ quantumcumque homo conetur credere; & hanc vocamus evidentiam respectivam; per quam aliquis determinatur ad judicandum, se peccaturum, si hic & nunc dubitet de existentia revelationis, est à parte rei revelatio non existat. Porro evidentia revelationis nequit subesse falsum, id est, non potest revelatio esse evidens de objecto non revelato, & hanc vocamus evidentiam credibilitatis absolutam.

Quæritur autem, an miraculum causet talem evidentiam, ut per consequens, an qui videt fieri miraculum, habeat evidentiam in attestante, ut vocant, illius doctrinæ, in cujus confirmationem fit. Equidem cum Deus possit facere miraculum ex alio fine, si sufficeret significet exterius, se non facere miraculum in confirmationem fidei, nullo modo generabit evidentiam revelationis juxta omnes. Sin autem constet evidenter metaphysicè, fieri in confirmationem fidei, procul dubiò faciet evidentiam in attestante, sicut faceret voces externæ, aut alia signa, quibus Deus evidenter metaphysicè revelaret aliquam veritatem fidei. Sed quia ordinariè illa intentio Dei non ita manifestè constat, hinc miraculum, quodvis reddat doctrinam, in cujus confirmationem videtur fieri, evidenter credibilem; non tamen revelationem evidentem, saltem ordinariè. Pro- tuit Christus v.g. suscitare Lazarum mortuum, non ad testificandam suam divinitatem, sed ad misericordiam erga ejus Sorores, quæ fratri vitam desiderabant, & petebant, vel ad ostendendum suam omnipotentiam, vel ad alios fines; ergo licet constet evidenter miraculum ipsum, non potest evidenter ostendi veritatem ejus testificationem miraculum fieri videtur, tamen si fiat evidenter credibilis, quando nequeo prudenter dubitare, quin fiat in ejus testificationem.

Hinc oritur controversia; an Deus possit eum aliquo concurrere ad vera miracula, quibus hic vult confirmare aliquod falsum; sicut v.g. potest concurrere cum Sacerdote, qui sensibilibiter converteret panem in corpus Christi ad confirmandam falsam aliquam doctrinam, non quidem eâ intentione, quâ Sacerdos, sed aliâ; nempe verificandi potestatem traditam, & Sacramentorum institutionem. Ratio panis affirmantis est; quia sicut Deus, ut auctor nature, potest offerre suum concursum naturalem causæ secundæ, & dare illi virtutem operandi effectus naturales, licet prævideat, causam secundam abulurum virtute illâ, & concursu ad malum, nec per hoc Deus dicitur auctor, vel causa actus mali, quia effectus ille ponitur præter Dei intentionem, qui ex se intendebat actum bonum; ita, ut auctor supernaturalis, poterit dare agenti creato virtutem, & concursum suum offerre, & præparare ad opera supernaturalia, licet prævideat, causam secundam abuluram ea virtute, & concursu ad finem præsum, nec per hoc tribuetur Deo abusus ille,

Quod Deus evidenter revelat est verum.

Scriptum

Non tamen evidentia veritatis, sed obscurâ tantum.

94. Evidentia credibilitatis non debet esse absoluta.



cum Deus illum non intenderit; sed usum bonum: Deus enim non dat virtutem operandi miracula ad confirmandam falsam doctrinam; sed ad confirmandam veram, vel ad alios fines bonos; agens autem creatum abutitur illa potestate ad finem pravam. Ita pro hac sententia arguit Lugo disp. 2. Sect. 1. num. 19. Videatur etiam Thom. 2. in 3. parte disp. 3. 1. Sect. 2. post 3. Conclus. ubi latius eam propugnat, quamvis nec ipse, nec Card. existimet, recedendum à communi sententia, quæ negat, Deum id posse facere, saltem in iis circumstantiis, in quibus non potest aliunde constare miraculum, prout procedit à Deo, non fieri ad confirmandam illam doctrinam falsam, sed ad alium finem bonum diversum; quia hoc esset planè Deum testificari aliquid falsum, ita (inquit Emin.) concludit tandem Suarez illa Sect. 2. 6. Hæc argumenta.

Sublebo verba Suarii, ut quisque melius intelligat ejus mentem. Hæc, inquit, argumenta (ut verum fatear) sunt apud me difficilia, & vellem potius eorum solutiones ab aliis dicere, quam docere. Unde Durandus quæst. 1. Prologi illa breviter attingens propter ea negat, miracula facta in testimonium veritatis efficere evidentiam ejus. Cujus sententia fortasse est vera de evidentiâ mathematicâ, non tamen de evidentiâ morali, quæ sufficit ad convincendum intellectum, non admodum præve dispositum. Quod ita declaro, supponendo id, quod in materia de fide latius doctetur, pertinere ad divinam providentiam, ut non permittat aliquid falsum suo sub nomine, & auctoritate ita proponi, atque exterius confirmari, ut secundum rectam rationem cogitant homines ad credendum, illud esse dictum à Deo, & assentiendum eâ certitudine, quæ omnem dubitationem expellat. Quia si Deus hoc permitteret, & coöperaretur ad omnia signa, & opera, quibus mendacium confirmatur, quamvis reverâ propriè non mentiretur (ut argumenta facta probant) attamen abuteretur supremâ suâ potestate in præjudiciû suæ auctoritatis, quâ fide dignus existit, Nam si concurrentibus tot signis, & divinis operibus, exterius factis in confirmationem veritatis, adhuc posset subesse falsitas, nulla superseslet via ad credendum Deo loquenti per homines, vel per signa, quod est contra divinam veritatem, & auctoritatem, quam ipsum oportet habere in dicendo. Propter hanc ergo causam existimo, esse moraliter evidens, fieri non posse, ut Deus concurrat cum homine ad perficienda vera opera supernaturalia, quæ fieri non possunt, nisi virtute divinâ, & quod illa faciat in confirmationem salutaris doctrinæ, quam ut divinam, & à Deo revelaram proponit. Huc usque Suariz.

98. Alii probant hanc sententiam; quia miracula vera sunt quasi sigillum divinum, quo Deus confirmat, & sigillat divinam auctoritatem doctrinam illam, juxta illud Marc. ult. *Domino*

*uoperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Et illud ad Hebr. 2. *Contestante Deo signis & portentis.* Sunt ergo miracula testificatio- nis quædam, seu testimonia Dei. Sicut ergo Rex fecerit confirmans sigillo suo regio scrip- turam sui ministri continentem mendacia, videretur particeps mendacii, & deceptionis, medio quippe sigillo suo testificatur, & con- firmat contentum in ea scriptura: ita Deus mi- raculis veris confirmans doctrinam aliquam falsam particeps esset falsitatis, & deceptionis, & quodammodò mereretur, quod Deo re- pugnat, ut patet ex dictis Sect. 2. Atque ut Rex posset alicui concedere sigillum suum, esse prævideat, ministrum fortè eo abuturum, ad aliquod falsum Regis nomine scribendum; haud equidem Deus. Resp. disparitas est: quia Deus in ipso actu sigillandi, seu operandi miraculum videt semper falsitatem doctrinæ, ad quam confirmandam miraculi sigillum apponitur, atque deo videretur esse particeps deceptionis istius & falsitatis; non enim antea solum subscripsit, vel sigillum dedit, sed tunc subscribit, & sigil- lat. At verò Rex solum antecesserit subscrip- sit, vel sigillum dedit, nesciens falsitatem, quæ postea in scriptura continenda esset, ut suppo- nitur; alioqui nec ipse Rex exoneretur ad de- ceptionem, seu falsitatem. Disparitas ergo est; quod Deus censetur loqui quando facit illa mira- cula, cum tunc fiat veritatem vel falsitatem; Rex autem, cum non sciat, ut suppono, quid in scriptura continetur, quando minister sigillas, non censetur per suum sigillum loqui; quia non testificatur id, quod de facto est, cum hoc non cognoscat: cum autem esset tale sigillum, quod non posset apponi, nisi Rex prius scierit, quid continetur in scriptura, esset eadem ratio, id est, deberet Rex repetere sigillum, & non sigillare. Hæc latius deducta vide apud Lugonem sup. n. 24.

Ex quibus inferi hic Auctor, quod Deus tenetur assistere lumino Pontifici, ne aliquod falsum dogma Ecclesie proponatur; quia, supposita Christi promissione, jam Deus per Pontificem censetur proponere; & ideo non potest, etiam ex alio fine, permittere, quod Pontifex ex Cathedra falsum dogma proponatur, quia, eodem jam ex Dei institutione propositio illa Pontificis sit quasi ejusdem Dei subscriptio, & ipse Deus sciat optine veritatem, vel falsitatem doctrinae, quae suo nomine proponitur, non potest permittere, quod falsa doctrina suo nomine, & subscriptione proponatur; quia particeps fieret deceptionis, & falsitatis.

Sielle, Secumim, reponit quispiam, potest  
Deus alicui dare donum sanitatis miraculose  
conferendæ, quo ipse postea abutatur ad  
confirmandam doctrinam falsam, sicut ante  
dictum est de sacerdotibus. Resp. concedendo  
donum; si Deus ita det istud donum, ut facile  
possit constare, non id fieri ad confirmandam  
veritatem fidei, sed ob aliquem alium finem;  
v. g. si Deus alicui concederet in præmium  
elemosinæ, ut quoties veller, inveniret in  
crumena

Homo ita  
agens cense-  
retur parti-  
ceps men-  
daci.

Estò homo  
id posset, non  
tamē Deus.

Quia Deus  
conferet  
loqui fa-  
ciendo mi-  
racula.

99.  
Deus tene-  
tur assistere  
Pontifici, ne  
falsum  
dogma pro-  
donat.  
Lugo.

Objeſſio.

*Solutio.*



crumena duos aureos, si postea utatur illo miraculo, ut meretrici solvat, non censetur illud miraculum fieri à Deo ad illum finem turpem, sed in præmium elemosynæ.

100.  
*Miraculum fieri potest ad confirmandam veritatem tantum.*

*Tum nequit Deus concurrere in casu quasi-  
to.*

Lugo.

*Secus, si concurrat ob aliam causam.*

*Circumstantia hic possunt significare.*

101.

Quandò, inquit Suarez sup. in fine Sect. Deus dat potestatem ad supernaturale opus faciendum, considerandus est modus, & finis ejus. Quandò enim datur modo stabili ac permanenti, non ad confirmandam veritatem, sed ad aliquam publicam utilitatem, ut interdum datur gratia sanitatis, vel alia similis; tunc, licet quis diceret, se illa uti in confirmationem veritatis, non idèò statim esset illi fides adhibenda; sed utendum potius esset aliis regulis fidei certis & infallibilibus. Si verò potestas hæc, & usus ejus datur singulari, & extraordinario modo, ita ut non appareat alius finis, vel utilitas ejus, præter veritatis confirmationem, tunc certè maxime spectat ad providentiam divinam, non concurrere specialiter ad tale opus, quandò homo per illud intendit falsitatem persuadere, ac alios decipere. Quid ergo, inquis, si communiter sciatur, Deum concurrere ob alium finem, privatus autem quicumque id vellet? Resp. Card. sup. num. 25. in fine: id videtur esse per accidens, nec imputabitur Deo illa deceptio; sed ignorantia ejus, qui decipitur, eò quòd ignoret id, quod jam Deus sufficienter manifestaverat circa intentionem suam in eo miraculo.

Sicuti ut quis per voces non mentiatur, sufficit, ut eas proferat in tali sensu, quem in iis circumstantiis per se loquendo significare possunt, licet per accidens aliquis decipiatur, accipiendo illas ex ignorantia sua in alio sensu. Vide Sect. 2. Concl. 4. & 5. Sin autem, interrogante aliquo, an sis filius Pauli, qui reverà est tuus pater, tu respondeas, *Non sum*, credo, inquit Lugo sup. num. 26. quòd non excuseris à mendacio, & deceptione ex eo, quòd non habeas intentionem proferendi eas voces ad respondendum, sed ad probandam vocem, & exercendam linguam latinam, vel aliquid simile. Nam in iis circumstantiis voces illæ, per se loquendo, significant determinatè intentione respondendi. Sic ergo, infert Card. dicendum videtur de miraculis veris, quæ quidem in aliquibus circumstantiis determinatè significant auctoritatem divinam, contestantem & confirmantem doctrinam illam, & tunc non potest Deus illa operari, nisi in confirmationem doctrinæ veræ; alioquin enim deciperet, utendo signis, quæ determinata sunt ex se ad significandam talem contestationem. Secus verò esset, quandò ob diversas circumstantias possent aliud significare, licet aliquis, vel aliqui ob privatam ignorantiam deciperentur, ejus deceptionis Deus non esset auctor, nisi permissivè; non tamen Deus deciperet, cum non uteretur signis determinatè id significantibus, in iis circumstantiis. Sic ille.

Tu nota, non sufficere ad excusandum Deum à mendacio, quòd unus, aut alter sciat,

ipsum agere propter alium finem; sed oportet, quòd communitè astantes, & videntes miraculum fieri, id possint scire, & sciatur, quàmvis aliqui ex sua imprudentia oppositum judicent. Vide dicta Sect. 2. Concl. 5. quæ hic faciliè poterunt applicari. De cætero, ut finem imponamus huic conclusioni, rarissimum est, quòd aliquod miraculum sit hominibus metaphysicè evidens, ita ut intellectus nequidem imprudenter possit dubitare de ejus veritate; quæ multa quippe possunt demonis operà fieri, quæ miracula apparent, qualia fuerunt, quæ à Magis eorum Pharaone facta sunt: similiter, quæ fiunt ab Antichristo, etiam fortè suscitatio mortui secundum apparentiam; facile enim potest demon hominis mortui corpus assumere, illudque movere, & in eo loqui, aliaque humanas operationes exercere, ita ut homo ille resurrexisse videatur.

Unde neque conversio aquæ in vinum in Cana Galilææ, neque mirabilia opera, quæ Beata Virgo Maria in se experiebatur, secundum Lugo sup. num. 22. fuerunt metaphysicè evidentià miracula. Quid dicam de mirabilibus, quæ operabantur Apostoli? Possunt, inquit Lugo sup. num. 23. saltem imprudenter, & culpabiliter dubitare, an demon ipse ad eos decipiendos opera illa mirabilia fingeret, totamque illam illusionem suspicari demonem esse ad errorem suum magis confirmandum: quot enim miracula perfidus Judas in suo Apostolatu perpetravit, quibus non obstitit, sed fidem veritatis sceleratissimè abiecit? Ita interrogat Emin. Ego autem non habeo quid respondeam, nisi verbum, *Nescio*, per quod solvitur omnis questio. Non memini me uspiam legisse unum miraculum à Juda perpetratum: ubi Card. legitur, nescio. Credo, Christum resuscitasse Lazarum à mortuis; & tamen nec hoc miraculum fuit tam evidenter factum in confirmationem, & testimonium divinitatis, quin Judæi, maxime illi, qui non adfuerant, possent imprudenter de ea dubitare, cum etiam aliqui ex circumstantibus, illo viso, nihilominus illam non crediderint; fortè enim cogitabant, illud factum esse à Deo ex alio fine, neape propter preces Sororum Lazari, & ex misericordia erga illas, vel etiam imprudenter dubitabant, an foret verum miraculum divinum, an solum præstigium demonis, vel apparentiam, humano artificio compositam. Unde quandò D. Aug. Tract. 50. in Joan. propè finem, de hoc miraculo ait: *Tantà erat evidentià diffamatum, tantà manifestatione declaratum, ut non possent vel occultare, quòd factum est, vel negare*; non debet intelligi de propria & metaphysicè evidentià, circa veritatem miraculi; imò (inquit Lugo sup. num. 27.) videtur repugnare, quòd per famam tantam reducenda esset ad fidem humanam tantum, & publicantium id, quòd factum fuerat; sed potest intelligi de evidentià circa famam ipsam, de qua fama & attestatioe evi-



dentem constabat, nec negari poterat; vel certe de evidentia quadam morali circa factum ipsum; cum negari non posset factum illud, quod tot testes fide digni de visu testabantur. Sic ille.

Omitto sententiam, quæ assertit, Deum posse concurrere ad verum miraculum, quod in confirmationem falsi dogmatis offeratur, non esse evidenter improbabilem, interim ad rationem sup. propositam de concursu generali Dei ad actum malum, Respondeo: disparitatem esse, quod per hunc concursum, seu per istud malum, ad quod Deus sic generaliter concurrat, non censetur Deus loqui, aut testificari aliquid falsum; sed per vera miracula, quæ ex communi hominum sensu, à natura ipsa instructo censentur specialia signa, & sigilla, quibus Deus specialiter voluntatem, & mentem suam designat. Si tamen (inquit Card. sup. num. 29.) aliunde constaret, Deum alicui virtutem, & concursum generalem dedisse ad paranda miracula, sicut nunc constat, virtutem, & concursum generalem datum ad opera naturalia; jam tunc miracula illa non censentur signa testificationis divinæ, sicut nec nunc opera naturalia; quare eo casu non tribueretur Deo testificatio falsitatis ad quam homo miraculo abuteretur. Nos tamen non loquimur de illo casu, sed quando, per se loquendo, in his circumstantiis miraculum censetur procedere à Deo testificante doctrinam, in ejus confirmationem editur. Ita Emin.

A quo si petas; an fideles de facto, licet non habeant evidentiam metaphysicam de revelatione divina, & veritate objecti revelati, habeant tamen evidentiam moralem, Respond. sup. num. 40. in rigore loquendo, negativè, nisi sit quæstio de vocibus, & nomen evidentia moralis hic latius extendatur, quam in aliis materiis. Pro quo notat, evidentiam metaphysicam esse, quando clarè apparet, rem nullo modo aliter posse se habere, v.g. duo & duo esse quatuor: nihil posse simul esse, & non esse, & alia similia. Evidentia autem physica est, quando constat clarè, rem, licet metaphysicè possit aliter se habere, non tamen physicè, seu attentà virtute causarum naturalium, v.g. ignem applicatum subiecto capaci calefacere, sub accidentibus panis esse substantiam panis, & similia. Denique evidentia moralis dicitur, quando, licet metaphysicè non repugnet contrarium, neque etiam physicè, hoc est, attentà virtute causarum naturalium; apparet tamen clarè talis, & tanta difficultas, ut ratione illius nunquam contrarium ponatur, vel ponendum credatur in aliquo casu. Et ideo dicimus, esse evidentiam moralem apud nos de existentia regionis Indiæ, quam nunquam vidimus; quia, licet attentà virtute causarum naturalium, non repugnet physicè, quod omnes, qui nobis testificati sunt de Indiâ, mentiri voluerint; hoc tamen ipsum est adeo difficile, ut non credamus id unquam eventurum, ut tot, tamque diversi testes convenerint ad volendum

Tomus II.

nos decipere, cum tantà uniformità, & constantia, nobis eadem, diversis etiam temporibus, & locis, testificentur absque ulla discrepantia; & ideo dicimus, nos habere moralem evidentiam, & plusquam fidem humanam de Indiâ regione, quod sufficit, ut intellectus convincatur, nec possit, nisi per summam demeritiam, & obstinationem dissentire.

Hoc supposito, probat Card. suam doctrinam; quia facilius potest quis dubitare imprudenter de rebus fidei, quàm de existentia Indiæ regionis, ut patet experientiâ; plures enim de facto negant res fidei, quàm illam existentiam, non quod fundamenta nostræ fidei minora sint, imo sunt multò majora; sed ex eo, quod minùs clarè nobis proponantur: claritas enim motivi maximè deservit ad convincendum intellectum. Nec obstat; quod quis potius negaret Indiæ regionem, quàm fidem; hoc enim provenit ex pia voluntate, captivante intellectum in obsequium fidei. Resp. facilius dubitari de fide, quàm de Indiâ; quia homo non ita considerat semper motiva fidei; & ideo Hæretici negant fidem, non quia motiva ejus sint inevidentia, vel minùs evidentia; sed defectu considerationis motivorum fidei, ad quam considerationem pia voluntas disponit intellectum. Nos non dicimus, per motiva, seu notas veræ fidei, vel Ecclesiæ, de quibus hætenus egimus, mysteria fidei fieri evidentia, aut revelationem divinam evidentem; sic enim non essent objectum fidei, quod essentialiter est obscurum, ut patet ex alibi dictis; sed asserimus, tam revelationem divinam, quàm mysteria revelata fieri evidenter moraliter credibilia, ita ut manente consideratione Notarum fidei, sup. enumeratarum, facilius quis dubitari possit, & verò debeat, de existentia Indiæ, quàm de credibilitate mysteriorum fidei.

Interim confirmat Lugo suam sententiam; quia majus habemus fundamentum credendi res fidei, quàm conclusionem evidentem evidentia physica; & tamen assensus fidei non habet evidentiam physicam, quam habet assensus conclusionis in demonstratione physica; quia videlicet illud fundamentum fidei, ut puta auctoritas divina, non tam clarè proponitur. Hinc ad majorem evidentiam non sufficit, quod minùs prudenter possumus formidare. Ratio est; quia objectum prudentiæ est actio honesta in singulari, ac per hoc, quo plus actio aliqua deviat ab honestate, & obligatione, eo magis imprudenter fit. Quia ergo, etiam cum minori claritate est major obligatio non dissentendi objecto fidei, propter auctoritatem Dei testificantis, ideo magis imprudenter dubitabitur de eo, & minùs prudenter negabitur, propter majorem oppositionem cum regula prudentiæ, distans majorem inhonestatem in ejusmodi dissensu vel dubitatione. Non ergo (concludit Emin. sup. num. 44. in fine) arguitur benè evidentia moralis ex eo, quod non possit aliquid prudenter negari, vel revocari in dubium, cum hoc argumentum sit à disparatis,

D d d

nempe

104.

Puncta fidei non sunt ita evidenter.

Sunt tamen evidenter credibilia, licet in se obscura.

205.

Etiā evidentia moralis in rigore intellectus, quid opponat Lugo.



nempe ab obligatione credendi, quod est obiectum prudentiæ, ad necessitatem, vel quasi necessitatem proponentem ab obiecto taliter apparente, quod est proprium evidentiæ. Sic ille.

107. Et si ei obijcias D. Thom. 2. 2. quæst. 5. a. 2. in corp. dicentem: *Si aliquis Propheta prænu-  
tiet in sermone Domini aliquid futurum, &  
adhibet signum mortuum suscitando, ex hoc signo  
convinceretur intellectus videntis, ut cognosceret  
manifeste, hoc dictum à Deo, qui non mentitur.* Resp.  
Doct. Angelicum loqui de evidentiâ credibili-  
tatis, non autem de vera evidentiâ rei, ut patet  
ex verbis præcedentibus, puta: *Alio modo, quia  
intellectus convincitur ad hoc, quod iudicet esse  
credendum his, quæ dicuntur, licet non convincatur  
per evidentiâ rei, sicut si aliquis Propheta &c.*  
ut sup. Item ex verbis immediatè subsequen-  
tibus: *Licet illud futurum, quod prædicatur, in se  
evidens non esset, unde per hoc ratio fidei non tolle-  
retur.*

108. Sed quæro ego; num aliquis docet, mira-  
culum, aut alias Notas Ecclesiæ causare veram  
evidentiâ rei, quæ tolleretur rationem fidei?

Neminem puto inveniri, qui non sit conten-  
tus evidentiâ morali credibilitatis, id est, tali  
evidentiâ, quæ cogat hominem iudicare, se  
hic & nunc peccaturum, si mysteriis fidei sibi  
propositis dissentiat. Et verò, qui audit Indiam,  
aut Romam esse, censetne quia habet eviden-  
tiam rei, sicut ille, qui vidit Romam, aut In-  
diam? Existimas, quia per illam evidentiâ  
tollatur ratio fidei humanæ? Si ergo testi-  
monia eorum, qui Indiam, aut Romam viderunt,  
causant evidentiâ moralem existentie earum  
Regionum, ita ut quilibet nequeat pruden-  
ter discredere; sed iudicaret, se hic & nunc  
peccaturum contra fidem humanam, casu quo  
ea obligaret ad credendum, quidni incidere  
dicendum de motivis seu Notis fidei divine?  
Puto itaque, intellectum cuiuslibet probè  
considerantis has Notas, tam clare cognosce-  
re credibilitatem mysteriorum fidei, quam  
Indiam, seu Romam existere, consideratis testi-  
monii eorum, qui illam viderunt. Atque hæc  
satis de credibilitate fidei. Sequitur agendum de  
habitu fidei.

## SECTIO QUINTA. DE HABITU FIDEI.

1.



On disputo hic de essentia, seu natura fidei habitualis, id enim præstisti Sect. 1. Conclus. 1. quam vide; sed de eius infusione, unitate, subiecto proximo, & remoto &c. Si ergo quispiam me interroget, an detur habitus fidei per se infusus: Respondeo citius, & erit

### CONCLUSIO I.

**Datur habitus fidei per se in-  
fusus ac supernaturalis in  
substantia.**

2. Quid habi-  
tus per se  
infusus.

**H**abitum per se infusum voco illum, qui secundum præsentem Dei ordinationem, ex natura, seu intrinsecâ sua essentia postulat produci à solo Deo. Porro, quod detur talis habitus fidei, est communissima sententia, ita ut opposita ad minus sit temeraria, tamen ratione naturali non possit convinci. Audite Doctorem Subtilem 3. dist. 23. quæst. unicâ sequentis tenoris: *Virum de credilibus nobis revelatis necesse sit ponere fidem infusam?* Ad quam Scotus, postquam ostendit, necessitatem non posse efficaciter probari ex ratione, quia fide acquirita possumus assentiri omnibus articulis,

Datur habi-  
tus fidei per  
se infusus.  
Scotus.

tandem num. 14. respondet sub hac forma verborum: *Ad quæstionem tamen dico, quod oportet ponere fidem infusam propter auctoritatem Scripturæ, & Sanctorum: sed non potest demonstrari, fidem infusam inesse alicui, nisi præsuppositâ fide, quod velit credere Scripturæ, & Sanctis; sed infusâ nunquam ostenderetur: sed sicut credo, Deum esse Trinum, & unum, ita credo, me habere fidem infusam, quia hoc credo, & hoc à Deo, ut possit animam in actu primo: quia Dei est perfecti perficere, quando perficit. Unde sicut quando sanatur aliquem secundum corpus, perfecti sanat præstatu in quo est: ita etiam secundum animam: & quia in anima est imago Dei secundum tres potentias, quæ deformatæ erant per peccatum, ideo Christus reformando, sicut perfecit voluntatem per charitatem, sic intellectum per fidem. Sic ille. Item dist. 27. q. un. num. 19. loquens de habitu charitatis, inquit: *Quantum ad hanc conditionem habitus, scilicet quod ipse sit infusus; dico, sicut prius dictum est de fide, & spe, quod non potest probari per rationem naturalem esse tales habitus infusos; sed solum fide tenetur; & congruit bona apparet; quia quantum ad actum circa Deum immediatè, probabile est, quod non possit perfectissime perfici suprema portio, nisi immediatè à Deo. Igitur secundum Scotum fide tenetur, dari habitum fidei per se infusum, non solum temerarium, sed etiam hæreticum fore.**